

Агар дар ҷаҳон набвад омӯзгор,
Шавад тира аз беҳирад рӯзгор.

ҲАФТАНОМА АЗ 20-УМИ ИЮЛИ СОЛИ 1932 НАШР МЕШАВАД

№ 17 (12293)
29 апрели
соли 2021

ОМУЗГОР

НАШРИЯИ ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН www.omuzgor-gazeta.tj

► ХЕШТАНШИНОСӢ

Масъалаи ташаккули инсон дар таълимоти Пешвои миллат

МУҚАДДИМА

Дарки воқеияти иҷтимоӣ, муайян кардани ниёзҳои мардум, масъалагӯзорӣ ва ҳаллу фасли онҳо аз рукнҳои асосии сиёсати давлатдорӣ мебошанд. «Тавре мебинем, ҳама гуна давлат як навъ муколаморо менамояд, машварат ҳам кӯшиши (stokhadzontai) ин ё он некӣ карданро дорад. Гузашта аз ин, аз ҳама бештар ва аз ҳама нақуноҳе онҳо воҷобтар аст, ки муҳимтарин бошад ва чунин муколама кулли самтхоро дар бар гирад. Ана ҳамин муколама давлат ном дорад ё ин ки муколамаи сиёсӣ» (Аристотель. Политика. — М.: Рипол классик, 2010. — С. 24).

Паёми навбатии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ — Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии мамлакат (26-уми январи соли 2021) ҳамин манзалатро дорад.

Дар Паём муҳимтарин масъалаҳои ҳаёти давлат — сиёсати иқтисодӣ ва иҷтимоӣ, боз ҳам баланд бардоштани иқтисодии муҳофизатӣ ва таъмини амнияти давлатӣ, мубориза ба муқобили терроризм ва экстремизм мавриди таҳлил, арзёбӣ ва ҳуҷҷатбардорӣ қарор гирифтаанд.

Илова бар ин, рушди фитрати инсонӣ, аз ҷумла, масъалаҳои таълим ва тарбияи омма, ташаккули хештаншиносӣ ва худшиносӣ миллӣ аз мавзӯҳои калидии Паём махсус мегарданд.

Боиси қаноатмандист, ки зери сиёсати ҳирадмандонаи Пешвои миллат дар соҳаи мактаб ва маориф насли нав ба камол расид. Он дар кулли самтҳои ҳаёти иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва сиёсӣ кишвар муваффақона фаъолият мекунад. Имрӯз ва оянда рушди мамлакат ба дониш, касбият, таҷриба, ҷаҳонбинӣ, маънавият, эҳсоси масъулият ва ҷавонмардӣ,

яъне сифатҳои шахсии насли нав пайвастагӣ дорад. Ва маҳз ба ҳамин хотир ин чарағи солим ва табиӣ рушди ҷомеа сазовори дастгирии ҳамаҷониба мебошад.

Сиёсати маорифпарваронаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таҳқиқоти алоҳидаи муаммалару ниёз дорад. Он бояд дар асоси методҳои сирф илмӣ мавриди омӯзиши густурда қарор бигирад. То насли имрӯза ва оянда бидонанд, ки дар солҳои навадӯми асри гузашта ва даҳсолаҳои минбаъда тавассути хизматҳои ҷоннисоронаи Сарвари давлат дар мамлакат чӣ гуна инкилобҳои маданий ва фарҳангӣ сурат гирифтанд ва онҳо дар рушди тақомули инсон ва ҷомеа чӣ натиҷаҳо ба бор овардаанд.

Кӯшиши ҳадалимқони дарки муҳтавои Паёми Пешвои муаззами миллат дар соҳаи маънавият, илму маориф ва тарбияи инсон мавзӯи баҳси мо мебошад.

ИҚТИСОДИЁТ ВА МАОРИФ

Маълум аст, ки дар муносиботи ҷамъиятӣ ҷанбаҳои иқтисодӣ мавқеи муайянкунанда доранд. Ва муҳтавои ҷаҳонбинӣ, шеваи тафаккури инсон дар ҷомеа аз онҳо сарчашма мегардад. Арзишҳои сиёсӣ,

иқтисодӣ, иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва маънавият, маҳз тавассути муносибатҳои истеҳсоли ташаккул меёбанд ва низоми муайян пайдо мекунанд. Дар ин чарағи омилҳои дигар, аз қабилҳои характери миллӣ, оила, муҳит, муҳтавои тарбия ва таълим низ, албатта, таъсиргузор ҳастанд. Аммо шакли иштирок дар фаъолияти дастҷамъонаи истеҳсоли, ки ба пешрафти ҳаёти рӯзмарраи ҷомеа нигаронида шудааст, дар рушди инсон нақши асли дорад.

Маҳз ба ҳамин хотир, Роҳбари давлат хангоми муҳокимаҳои муҳимтарин масъалаҳои давлатдорӣ қисмати асосии суҳанронҳои хешро дар асоси маълумоти дақиқ ва таҳлилҳои амиқ ба соҳаҳои иқтисодӣ ва иҷтимоӣ мамлакат мебахшад. Ҳамзамон бо ин, илм, фарҳанг ва маънавияти ҷомеаро ҳамчун ҷузъи ҷудонашавандаи пойдевори мамлакат мешуморад. Кӯшиш менамояд, ки ҷаҳонбинии ҷомеа аз чарағи тараккиёти иқтисодии давлат ақиб намонанд ва ҳатто дар ҳолатҳои муайян аз он пештар қадам гузорад ва омили тақонбахши рушди ҷомеа бошад.

Омӯзиши асарҳо, аз ҷумла, Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон нишон медиҳад, ки масъалаҳои ҷаҳонбинӣ ва ба ҳаёти давлатдорӣ навин мувофиқ гардонидани маънавияти миллиро Сарвари кишвар дар алоқамандии ноғусастанӣ бо таърихи миллат мешуморад. Усули ба эътибор гирифтани ирсият, пайдарпайӣ, яъне муттасилиро дар ташаккули маънавияти миллӣ омили муассири бунёди давлати миллӣ медонад.

(Давомаш дар саҳ. 2)

ҲУКУМАТИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН ҚАРОР

аз 27 апрели соли 2021 №136
ш. Душанбе

Дар бораи муовини вазири маориф
ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон
таъйин намудани Ғанизода Г.С.

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор мекунад:
Ғанизода Гулҷеҳра Самӣ муовини вазири маориф ва
илми Ҷумҳурии Тоҷикистон таъйин карда шавад.

Раиси

Ҳукумати Ҷумҳурии
Тоҷикистон

Эмомалӣ Раҳмон

Мирзо ТУРСУНЗОДА

Дӯстонро гум макун

То тавонӣ, дӯстонро гум макун,
Дӯстони меҳрубонро гум макун.

Дар ҷаҳон бе дӯст будан мушқил аст,
Мушқилосонкункасонро гум макун.

Дӯстро аз дӯст, ҷонам, фарқ кун,
Дӯсти пайванди ҷонро гум макун.

Чашмаи илҳомӣ мо халқ асту бас,
Халқи машҳури ҷаҳонро гум макун.

Зинати бог аз гули хандон бувад,
Мисли гул хандонлабонро гум макун.

Дӯст ояд, гарм дар оғӯи гир,
Расми хуби тоҷиконро гум макун.

Халқи олам дӯст бо мо гаштааст,
Ваҳдати халқи ҷаҳонро гум макун.

@►► Почтаи электронии «Омӯзгор»: omuzgor@inbox.ru

Телефони боварӣ - 227-76-86

Масъалаи ташаккули инсон дар таълимоти Пешвои миллат

(Аввалаш дар саҳ.1)

ПРИНЦИПИ ТАЪРИХИЯТ ВА МАСЪАЛАҲОИ РУШДИ ТАФАККУР

Рохбари давлат ҳанӯз дар солҳои аввали истиқлолият дар сарсухани худ ба «Тоҷикон»-и Бобочон Ғафуров аз ҷумла таъкид карда буд: «Агар мо аз роҳи тайкардан пур аз шебу фарози миллати худ огоҳии нисбатан пурра медоштем ва аз ҳаҷми содирнамудан ниёгонамон сабақ мегирифтем, шояд тӯфони офатбори ҷанги гражданий, ки мо ба он дучор омадем, чунин ранги фоҷиавӣ намегирифт. Охир як сарчашмаи худшиносии миллий маҳз ошноӣ бо мероси таърихӣ аст. То хотираи қавии таъриро, ки дар осорӣ фарҳангиву илмӣ бостон маҳфуз аст, ҷомеа аз худ накунад, аз хираду заковати гузаштагонамон баҳраманд нашавад, дар тамоми риштаҳои зиндагӣ ба дастовардҳои дилхоҳ ноил шуда наметавонад» (Б. Ғафуров. «Тоҷикон. Таърихи қадимтарин, қадим, асрҳои миёна ва давраи нав». — Душанбе: Дониш, 2008. — С. 5).

Тавачҷуҳи ҳос ба принсипи таърихият дар Паёми навбатии Пешвои миллат аз ҳаҷми мантиқи ҳештаншиносии ва худшиносии миллий сарчашма мегирад: «Дар ин сол мо ҷашнҳои 5500 – солагии Сарзми бостонӣ ва 700 – солагии Қамолӣ Хучандиро дар асоси қарори созмони бонуфузи байналмилалӣ ИЮНЕСКО таҷлил кардем».

Таҳқиқ ва омӯхтани маводи таърихӣ дар асоси далелҳои муътамад ба мақсади муайянсозии ҳақиқати таърихӣ яке аз ҷанбаҳои мавриди тавачҷуҳи маҳсули Раҳбари давлат мебошад. Ӯ донишҷӯи қонунмандӣ ва ҳаракати тафаккурро ба хотири дарки раванди шаклгирӣ воқеияти тақдирӣ миллат пояи маърифатнокӣ мешуморад.

Қараёни расидан ба қадри Ватани аҷдодӣ, шинохти аслияти фардӣ ва арзишҳои миллиро бо зарурати дарки суботу оромии ва сулҳу осоиш ҷамҷун асоси пешравии ҷомеа, дар андӯхтани донишҳо, аз барқардан ва омӯхтани сарнавишти миллати тоҷик медонад.

МАНТИҚИ ДИАЛЕКТИКӢ ВА ИНКИШОФИ ҶАҲОНБИНӢ

Яке аз муҳимтарин масъалаҳои, ки дар назди давлати миллии мо қарор дорад, сохтани ҷаҳонбинӣ, ба вучуд овардани ҳисси баланди ҳештаншиносии ва худшиносии миллий аст. Таъкиди доимии Пешвои миллат иборат аз он аст, ки тарбия ва таълим бояд қудрати бузурги дигаргун сохтани инсонро ба манфиати ҷомеа ва рушду нумӯи он дошта бошад.

Бидуни шак, аз ёд қардани порчаҳои назми насрӣ, хондани китоб ва аз худ намудани донишҳои огози қор аст.

Агар мағзи инсон тамоми асрори дунёро дар худ ҷо кунад, аз донишҳои ғанӣ гардонад, аммо онҳоро таҳлил, баррасӣ, арзёбӣ ва ҳамвазн бо воқеияти зиндагӣ истифода карда натавонад, рафтору амали ҳаррӯзаи ҳешро тибқи ин донишҳо қараён набахшад, монанд ба китобхонае мешавад, ки пур аз сарвати илму маърифат, аммо бечон аст. Амал карда наметавонад.

Ақидаҳои ҳуруфотӣ, ки ҳатто ба тафаккури мардуми доно ва оғах, дар ҷанбаҳои гуногуни илм, маҳсулҳои илмҳои дақиқ, аз

ҷумла, зистшиносии, одамшиносии ва табиатшиносии ҳоким ҳастанд, аммо моҳияти масъалаҳои тараққиёти табиат, ҷамъият ва тафаккурро ҳамҷун падидаи ғавқуттабӣ мефаҳманд ва тафсир мекунад, аз ҳаҷми мафкура маншаъ мегирад. Яъне доштани тавоноии инъикоси объективӣ шаклҳои мантиқӣ бо ҳосияти аслии онҳо дар майнаи инсон қори ҷандон сахлу осон нест.

Қонунмандии ҳаракат ё наздикшавии тафаккур ба донишҷӯи воқеияти реалӣ тавассути донишҳои илмӣ ҷузъи муҳими мундариҷа ва сифати идрок аст. Ин нуқта водор месозад, новобаста аз ҳуҷҷати тасдиқкунандаи таҳассусмандӣ, дараҷаи маълумот (миёна, олӣ, унвонҳои илмӣ), машғулият дар сохтани давлати дунявӣ (миллӣ) ба инобат гирифта шавад, ки дараҷаи тасаввуроти илмӣ шахсияти мавриди назар дар қадом ҷой аст. Соҳибилм аст ё донишӯ ҷаҳонбинӣ, ки дорад, ҳанӯз ба илм тавҷам ва ҳамвазнӣ ҳамгун нагаштааст, «зӯҳуроти хизматӣ», муваққатӣ, аз рӯйи зарурат, яъне намоишкорӣ ва ҳатто тавре ки маъмулан меғӯянд, «изҳори ғазл» аст.

Дар истиноди ёдшудаи Роҳбари давлат дар муқаддимаи асари «Тоҷикон»-и Б. Ғафуров, ки қимати як асари бузурги илмиро дорад, мантиқи диалектикӣ бо истифода аз ҷумлаҳои мураккаби сертаркибаи мансуб ба *шарт, сабаб* ва *натича* омадааст ва дар он омилҳои фоҷиавӣ дарозмуддати миллий низолати дақиқ, амик, возеҳу равшан, бо дарки масъулияти бузурги давлатдорӣ ва тақдирсозии ҳидояткунанда, асоснок тафсир шудаанд. Аз ингоҳи ӯ маҳз надонистани гузаштаи миллат «сабабгори тӯфони офатбори ҷанги шаҳрвандӣ» гардидааст, ки бешубҳа ва бемуволиға дуруст аст.

Дар таълимоти Пешвои миллат илм, дониш, маърифат ва фарҳанг аз омилҳои наҷотбахши давлати миллий дар замони ҷаҳониишавӣ шуморида мешаванд. Аз мантиқи давлати *рӯй бар ин ганҷ* ниҳодани Сарвари кишвар бармеояд: **мо ҳама вақт ҳадафмандона, оқилона ва муваффақона давлати миллии худро месозем ва онро аз тахти дил, бо тамоми ҳастӣ – бошууруна ҷомеа карда метавонем, агар ҳо-нем, омӯзем.**

Озмунҳои «Тоҷикистон – Ватани азизи ман», «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» ва «Илм – фуруғи маърифат» дар баробари ин ки инкилоби фарҳангии Пешвои миллат доир ба ташкилу танзими тарзи ҳаёти нав мебошад, оғозгари таҳавуллоти ҷиддӣ бунёдӣ дар соҳаҳои иқтисодӣ ва иҷтимоии мамлакат низ ба шумор мераванд.

Методологияи таҳияи Паём ва сохтори мантиқии он низ, тавре хотирнишон шуд, тавачҷуҳи маҳсусро талаб мекунад. Яъне мардум вақте ҷиддан, бори дигар дар сатҳи олӣ ба хондани китоб давват гардид, ки имконоти қомил ва дастрасӣ ба ин ғизои маънавиро пайдо кард: Ватанаш осуда, хонааш обод, дастархонаш пур аз неъмат, хотираш ҷамъ гашт. Мулк равшан шуд. Қорхонаҳо ба қор даромаданд. Киштзору мазраву боғҳо сабзу хушрав ва серҳосил шуданд. Роҳу нақбҳо бунёд гардид. Дидори яқдигарии қавми қор мулки асл, ки қаблан фаслҳо дошт, васл ва муттасил гашт. Тибқи урфу одати миллий

қонунмандӣ пайдо кард. Мулк ваҳдатобод, Тоҷикистон гулистон ва умедгоҳи ҳама ҳамватанон шуд. Бехтарин мактабҳо бо шароити имконоти сатҳи олӣ, ки макони хуби донишдӯзианд, бунёд гардиданд.

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бо истифода аз усули муқоисавӣ - таърихӣ рақамҷӯеро мисол меорад, ки умумият ва фарқияти соҳаи маорифро дар самти тайёр кардани кадрҳо дар гузашта ва имрӯз баръало нишон диҳад: «**Чунонки борҳо хотирнишон карда будам, то замони истиқлол дар Тоҷикистон ҳамагӣ 13 муассисаи таҳсилоти олии касбӣ бо 69000 донишҷӯ фаъолият мекард.**

Имрӯз шумораи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ба 41, донишҷӯён ба 245 ҳазор ва бо иловаи донишҷӯёне, ки дар хориҷи кишвар таҳсил мекунад, ба 285 ҳазор нафар расидааст» (Ҷамон ҷо. – С. 25).

СИФАТ ВА МАСЪАЛАҲОИ ТАЪЛИМ

Дар баробари дастовардҳо дар соҳаи рушди инфрасохтори маориф, Роҳбари давлат ба он ишора мекунад, ки тағйироти микдорӣ ҳанӯз нишонгари дараҷаи касбият ва таҳассусмандии хатмқардагонӣ мактабҳои олӣ буда наметавонад. Зеро ниёзҳои сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии кишвар маҳз тавассути сатҳи баланди касбии кадрҳо таъмин карда мешаванд. Аз ин рӯ, ӯ доир ба касбомӯзӣ ва омодагии кадрҳо суҳан ронда, таъкид месозад, ки қордонӣ, ташаббускорӣ, масъулиятшиносии бод сифатҳои воқеии қорманд бошанд.

Тағйироти мусбати микдории инфрасохтори соҳаи маорифро ёдовар шуда, Сарвари миллат ҷамҷунон ишора мекунад: «**Бо вучуди ин, таъкид месозам, ки аз ҷониби роҳбарони Вазорати маориф ва илм, муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ дар масъалаи қабули довтолабон ва тарбияи кадрҳо, пеш аз ҳама, ба сифат эътибори аввалиндарача дода шавад**» (Ҷамон ҷо. – С. 5).

Таҳассусмандӣ ва сифатҳои шахсии соҳибқасб аввалин аломатҳои ҳастанд, ки омма онҳоро зуд эҳсос мекунад. Интизории ҷомеа аз хатмқардагонӣ мактабҳои миёна, олӣ, соҳибунвонҳои илмӣ он аст, ки тибқи дараҷаи эълоншудаи маълумот шахс аз худ амалҳои судманди баробарвазн ва ҳатто зиёда аз онро нишон диҳад.

МАОРИФ ВА СИЁСАТ

Маънии марказонидашудаи давлат – таъмини амнияти ҷомеа, рушди иҷтимоӣ ва иқтисодӣ аст. Ин мафҳумҳо бо мактаб, маориф, ҷаҳонбинӣ ва маънавияти ҷомеа робитаи мушаккам доранд.

Одамон ҳама вақт дар он сохти ҷамъияти зиндагӣ мекунад, умр ба сар мебаранд, ки дар натиҷаи тарбия ва таълим ба он расидаанд. Ба ибораи дигар, ҷомеа сазовори сохти давлатдорӣ ва сифати зиндагист, ки афроди он дар дараҷаи муайяни таърихӣ, тавассути ҳосил қардани донишҳо, сохтани ҷаҳонбинӣ, эътиқодҳо ва боварҳои ҳаҷми сохти давлатдорӣ ва сифати зиндагиро ба вучуд овардаанд. Зеро низомҳои сиёсӣ, ки аз берун давлат ба ҷомеа таҳмил карда мешаванд, тарзе таърихӣ исбот кард, ноустувор ва ҳалокатбор хоҳанд буд.

Дар ҷомеае, ки ба пайдоиши аломатҳо ва зӯҳуроти

беғонапарастӣ, зиддимиллӣ, иртиҷой, ҳуруфотӣ бетафовутӣ зохир шудааст, гурӯҳҳои муайяни ҳукуматҳои аз ғурсат истифода карда, қудрати сиёсиро ба даст гирифтаанд. Дар ин раванд, арзишҳои миллий, ки асоси истиқлолият ва рушди давлатро ташкил мекунад, поймол мешаванд. Мардумони ғайлатзадаи он то даҳсолаҳои дигар ҳам умеди бозгашт ба асли ҳешро надоранд. Ҷамин тарик, муътақид бод буд: «**Шакли раҳбарӣ, пешбарии қудрате, ки мо дорем, қисмате аз тарбияи қор ташкил мекунад**» (К. Гельвеций. О человеке. – М.: Азбука, 1928).

Тарбия ва таълим муҳимтарин воқитаҳои ҷомеаи сохти давлатдорӣанд. Зеро, дар сурати беътиноӣ маҳз онҳо омилӣ тағйироти сифатӣ – шикасти давлат ва ҷомеа шуда метавонанд.

Вақте дар бораи тарбия суҳан меавад, он танҳо мактаб ва низомӣ маорифро дар назар надорад. Дар ин маврид, муносибат ва имконоти таъсиррасонии давлат ба ҳар як шаҳрванд, сарфи назар аз синну сол, шугл, манзалаи иҷтимоӣ, эътиқодмандӣ ва макони зисти ӯ низ ба эътибор гирифта мешавад. Манзалаи ифтихории «шаҳрванд» – ҳуқуқ ва вазифаҳои ӯ чунин муносиботи ҷамъиятиро танзим мекунад, таъмин месозад ва қафолат медиҳад.

Кӯшишҳои нобасомони гурӯҳҳои, ки меҳонад масъулияти давлатро нисбат ба тарбияи қудак, навраш ва қалонсолон зери шубҳа гузоранд, содалавҳӣ, ғайриилмӣ, аммо бошууруна мақсаднок ва аз лиҳози ҳуқуқи сиёсӣ қомилан беасос аст.

Принсипҳои соҳибистиклолӣ, ҳуқуқбунёдӣ, ягонагӣ ва дунявият талаботеро ба миён мегузоранд, ки давлат барои нигоҳ доштани сохти конституционӣ, ташаккули ҷаҳонбинии ба он мувофиқ уҳдадорӣ ва вазифаи истисноии худро мушаккам, аз яҷейқҳои одӣ то сатҳи олии ҷомеа бод иҷро кунад. Ин вазифаи давлат, ҷамҷун шахси ҳуқуқӣ, иҳтиёрӣ нест. Онро Конституцияи муайян кардааст. Давлат тавассути ҳукумат мувазаз ғайр аст, масъулияти ҳешро «бо қудли имконоти дарихтиёрбуда» (ибора аз Конституцияи ИМА) таъмин намояд.

Ҷамин тарик, муайян қардани барнома, мундариҷа, моҳияти тарбия ва таълими омма аз вазифаҳои бузурги давлатдорӣ маҳсуб меғарданд.

Баъзе муҳолифони сохти давлатдорӣ миллии мо бар зидди ин воқеияти ҳуқуқӣ амал карда, бо ҳаҷми роҳ фитнабарангезӣ қардани мешаванд. Тавре мебинем, чунин амали хато аз адами завқи ҳузуру надонистани назми умумӣ давлатдорӣ, ки барабас орзуи онро доранд, шаҳодат медиҳад.

Алоқамандии бевоқифа ва масъулияти давлатро дар тарбияи одамон дар доираи мактаб, маориф, донишгоҳ, қоргоҳҳои хизмати давлатӣ, ташкилоту муассисаҳо, сарфи назар аз шакли молиқият, масҷид, маърақаҳои суннатӣ ва муассисаҳои таълими динӣ бузургтарин мутағайироти олам Афлотун, Суқрот, Абулқосим Фирдавсӣ, Унсуралмаолӣ Қайқовус, Низом ул Мулк, Саъдии Шерозӣ, Аҳмад Маҳдуми Дониш, Садриддин Айни ва садҳо хирадмандони дигар низ эътироф, таъйид ва ҷамҷун қудли асосии давлатдорӣ таъкид қардаанд.

Барои мисол, Аристотел, ки ӯро аз асосгузори илмҳои энсиклопедии олам – фалсафа, сиёсатшиносии, тиб, математика, назминосии ва мантиқ шинохтаанд, ҳанӯз дувуним ҳазор сол пеш ба ин савол посух дода, бе дудилағӣ ва қотеона таъкид қардааст: «**Дар он давлатҳое, ки ба ин масъала (тарбия – С. Я.) беътиноӣ мекунад, худ сохти давлатдорӣ зарар мебинанд. Охир, барои ҳар як сохти давлатдорӣ – тарбия ба он мувофиқ аз вазифаҳои аввалиндарача ба ҳисоб меавад. Ҷар як сохти давлатдорӣ бо ҳосияти алоҳидаи худ аз дигараш фарқ мекунад. Он қизе, ки ба тарзи маъмулӣ барои ҷомеаи ин сохти давлатдорӣ хизмат мекунад ва онро аз аввал муайян месозад, тарбия аст**» (Аристотел. Политика. – М.: Рипол классик, 1911. – С. 352).

Аристотел, барҳақ, таъкид қардааст, ки зӯҳури давлат худ як нақша ё ин ки барнома аст. Он тибқи мақсадҳои мушаххас арзи вучуд мекунад. Ана маҳз ҳаҷми мақсад бод тавассути тарбия рӯйи қор оварда шавад ва амалӣ гардад. Зарур аст, дар ҷомеа ҳама аз рӯйи як барнома – он қизи ки худ давлат мақсадгузори қардааст, таълиму тарбия биғаранд: «**Ба хотири он ки тамоми давлат қарат як мақсадро пайғирӣ мекунад, ҳамақун аниқ аст, ки барои тамоми шаҳрвандон тарбияи яҷела зарур аст. Аммо масъулият барои тарбия бод ташаббуси давлат бошад, на ташаббуси шахсӣ**» (Ҷамон ҷо. – С.: 352).

Таҳлил, баррасӣ, арзёбӣ ва ҳулосабарориҳо оид ба сабаб ва оқибати ширкат дар ҳаракатҳои террористӣ, аз ҷумла, «Ансоруллоҳ»-и собиқ ҳизби террористиву ифротгарои наҳзати ислом, «Иҳвон-ул-муслимин», «ал-Қойда», «Давлати исломӣ» ва ғайраҳо аз он шаҳодат медиҳанд, ки таълиму тарбияи берун аз доираи барномаи давлатӣ суратгирифта хизмати мушаккам ба равияҳои зиддимиллӣ, пеш аз ҳама, созмонҳои террористӣ мебошад.

Ба ақл, хирад, дониш ва дурандешии Аристотел дар бораи мафҳум, мантиқ ва табиати давлатдорӣ эҳтиром бод гузошт. Ӯ дар бораи муҳтавои тарбия ва таълим суҳан ронда, таъкид мекунад: «**Набод фикр қард, ки гӯе ҳар як шаҳрванд – худ ба худ аст; не, ҳамаи шаҳрвандон ба давлат тааллуқ доранд, барои он ки ҳар яки онҳо қоран давлат мебошанд. Ҷамҳорӣ дар бораи ҳар қадомии онҳо, табиист, ки ғамҳорӣ (тарбия ва нигоҳубин – С. Я.) нисбат ба ҷамъият аст**». (Аристотел. Политика. – М.: Рипол классик, 1911. – С. 352).

Мафҳуми давлат, сохти давлатдорӣ ва тарбияи шаҳрванд истилоҳоти аз лиҳози маънӣ ҳамағананд. Фаиласуфи машҳури фаронсаӣ Клод Адриан Гелветсий (1715-1771) таъкид мекунад: «**Дар ҳар як давлат санъати ташаккули инсон то дараҷае ба шакли давлатдорӣ пайванд мебошад ва бисёр шубҳаовар аст, ки ворид қардани тағйирот дар тарбияи ҷамъиятӣ бе тағйир додани сохти давлатдорӣ имкон дошта бошад**» (К. Гельвеций. Об уме. – М.: 1938).

Модоме ки тамоми ҳушбахтиҳо ва бадбахтиҳо аз тарбия воқастагӣ дорад, он тавачҷуҳи афрод ва қувваҳои гуногуни ҷомеа ва пеш аз ҳама, бозигарони геополитикиро ба худ қалб мекунад. Гелветсий дар ин маврид менависад: «**Низом тарбия ҳама вақт баҳсноқ аст ва агар қудли ин фаъолиятро ба мақсади яғона пойбанд накунад, номуайян менамояд. Ин мақсад қӣ гуна бод бод? – Манфиатдорӣ бештари ҷомеа аз чунин неқӣ, қаноатмандии аз ҳама беш-**

(Давомаш дар саҳ.3)

Дар шаҳри Душанбе тахти унвони «Либоси миллий-муаррифи фарҳанги миллий» ҳамоиш доир гардид.

(Аввалиш дар саҳ.2)

тари чомеа аз натиҷаи ин навъи накукорӣ, хушбахтии бештари шаҳрвандон аз ин амал» (К. Гельветсий. О человеке. – М.: Азбука, 1938. – С. 5).

Саволи нихоят одӣ, аммо пурмаънои Роҳбари давлат, ҳамчунон посухи мантиқии ӯ: «Мамлакатро кӣ обод мекунад? Мутахассис, соҳибкасб, шахси донишманд!» паёми абадии шахсияти бузурги илммеҳвар аст. Акси ин садо мӯдм каросари кишварро пахш мекунад.

Ба ақидаи мухтарам Эмомалӣ Раҳмон, инсон як умр бояд илм омӯзад. Аз фарҳанг ва таҷрибаи зиндагӣ баҳравар бошад. Аз онҳо хулоса барорад. Дар ин маврид, муҳотаби Сарвари давлат танҳо хонандагон ва толибилмон нестанд. Миллат, тамоми мардум аст.

Воқеан, дониш андӯхтан, илм омӯхтан ҷараёни беохирӣ бархӯрди инсон бо табиат, ҷамъият ва тафаккури зудтағйирёбанда мебошад. Дар ин маврид, муҳандиси бузурги рӯҳи инсон Гельветсий менависад: «Ҳоло ҳам ман омӯзиши худро давом медиҳам; тарбияи ман ҳанӯз ба охир нарасидааст. Охир, кай он тамои мешавад? Вақте ки ман дигар қудрати онро надорам: пас аз марги ман. Воқеан, гуфтан лозим аст, ки тамоми ҳаёти ман як тарбияи бардавомро мемонад» (К. Гельветсий. О человеке. – М.: Азбука, 1938. – С. 10).

Тавре таъкид гардид, сохти конституционии давлатдорӣ ҳам аз лиҳози ҳуқуқӣ, илмиву назариявӣ ва амалияи сиёсӣ бо мактаб, ки қисмати ҷудонашавандаи он аст, дар алоқамандии муайянкунанда қарор дорад. Маҳз ба ҳамин хотир, Пешвои миллат мақсади ниҳони худро нисбат ба дастгирӣи ҳамаҷаҳона илм ва маориф эътимоҷбахш эълон медорад: «Ҳадафи роҳбари давлат аз ин ташаббусҳо баланд бардоштани сатҳи саводу маърифатнокӣи мардум ва дар навбати аввал, наврастуна ҷавонон, тақвияти ҳисси миллӣ, ватандӯстиву ватанпарварӣ, ҳувияти миллӣ, арҷгузорӣ ва омӯхтани таърих, фарҳанги бостонии тоҷикон, тавсеаи доираи донишу ҷаҳонбинии илмиву техникӣ ва илмҳои дақиқу табиӣ дар кишвар мебошад» (Ҳамон ҷо. – С. 28).

Мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба ҳазорсолаи ахир ҳамчун асосгузори давлати миллии тоҷикон ворид гардид. Ӯ раванди воқеоти таърихӣи ташаккули халқи ҳеш, марҳалаҳои онро аз давраҳои қадим то замони нав, бори дигар аз нигоҳи илмӣ омӯхт. Омилҳои таъсис ва сабабҳои воқеии парокандагиву сукути давлатҳои бузургро, ки ин миллат аз сар гузаронидааст, аз дидаҳои нав таҳлил, таҳқиқ, арзёбӣ ва дар ин асос хулосабарорӣ кард. Таҷрибаи таърихӣи халқҳои пешқадами дунё, сохти сиёсӣ, иҷтимоӣ ва ҷаҳонбинии онҳоро дар муносибат ба эҳёи муассисаи пешбарандаи чомеа – давлат гаштаву баргашта мавриди омӯзиш ва арзёбӣ қарор дод. Самараи неки ҷунин иқдомоти ватанхоҳона дар назария ва амалияи сиёсии Пешвои тоҷикон ҳамакунун пешқаши ҷаҳми ҳақбин аст.

МАОРИФ ВА МАСЪАЛАҲОИ ҶАҲОНБИНӢИ МИЛЛӢ
Ҷонфидоиҳои Роҳбари тоҷикон ва мақсаднокӣи заҳматҳои шабонарӯзии ӯ дар даҳсолаҳои гузашта барои ташкил ва таъсиси давлати миллӣ, ки барқарорӣи сулҳу субот ва таъмини рушди устувор аз рухҳои аслии он ба шумор мераванд, аз воқеият сарчашма мегиранд. Хулосаи Сарвари кишвар дар Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун ташаббускор, раҳбар ва ҳаммуаллифи ин санад, паёмҳо, инчунин суҳанронҳои барномавии Пешвои миллат ба-

рои имрӯз, даҳсолаҳои минбаъда ва ояндаи дури таърихӣ иборат аз он аст, ки танҳо сохти давлатдорӣи миллӣ омили аслии пойдорӣ, истиклолу озодӣ ва рушди устувор шуда метавонад.

Интиҳои сохти давлатдорӣи миллӣ барои Ҷумҳурии Тоҷикистон падидаи фавқулода нест. Заминаи онро таърих ва тамаддуни зиёда аз шашазорсолаи миллати тоҷик, муборизаи беамони фарзандони он барои истиклоли милливу давлатӣ ташкил мекунад.

Аз ҳамин лиҳоз, ташаккули ҷаҳонбинии миллӣ аз мавзӯҳои мебошад, ки дар маркази таваҷҷуҳи Сарвари давлат ва табақаҳои пешқадами миллӣ қарор дорад. Мухтавои аслии сарсухани ёдшудаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба китоби «Тоҷикон»-и Бобочон Ғафуров ҳанӯз дар оғози давлатдорӣи шаҳодати ин андеша аст. Ва ҳидоятҳои Пешвои миллат дар Паёми навбатӣ аз ҳамин азмураз сарчашма мегиранд.

Мухтавои таълимоти Роҳбари давлат, ҷавҳари онро ҳештаншинӣ ва худшиносӣи миллӣ ташкил мекунад. Зеро «**ҳақиқати шуур худшиносӣ аст ва ин охири таҳкурӣи, асоси шуур мебошад**» (Г. В. Ф. Гегель. Сочинения. Т. 3. – М.: Наука, 1956. – С. 214).

Бояд иқдор шуд, ки ҷанги шаҳрвандӣи солҳои навадӯми асри гузашта аз ҷониби аҷнабиён тарҳрезиву ташкил ва тавассути хоинони миллат амалӣ гашт. Дар ин ҳаводиси ҳуношом тӯдаи ҷавонони гумроҳ ва қисме аз намоёндагони ҷиёиёни думрав ба рисолати таърихӣи худ ҳиёнат карда, ҳамчун олот истифода шуданд. Аз тарс ва беҳавсалагӣ бо онҳо ҳамаҷаҳон миллӣи истиклолхоҳиро ба ҷанги хонумонсӯзи дар поэи фанатизми динӣ алангагирӣи мубаддал сохтанд. Ин ҳолат борҳо хотиррасон мегардад. Бойғониҳо ҳуҷҷату аксу наворҳо барои таърих ва рӯзи мабодо ниғаҳ медоранд. Аммо муҳим он аст, ки насҳои имрӯз ва оянда ин ҳақиқатро наанд, то он рӯзгор тақдор наёбад. Ба ҳамин маънӣ, шоир ва мутафаккири олмонӣ Гёте таъкид месозад: «**Ҳақиқатро бояд доимо тақдор кард, ҷунки дар атрофи мо раҳмзадагӣ, гумроҳӣ доимо тарғиб карда мешавад**» (И. В. Гёте (1749-1832). Собрание сочинений. Т. 1-13. – М.: 1932.)

Худшиносӣи миллӣ мафҳуми хизматӣ, ширпартоии расмӣ, мавзӯи одии ҷаласаҳо ва сарлаҳаи рӯзнамаву маҷаллаҳо нест. Гегел дар ин маврид истилоҳи «**ҳештаншинӣи эътироғашта**»-ро истифода мебарад ва таъкид мекунад: «**Ана ин ҳештаншинӣи барои ҳештаншинӣи аст, мустақиман, ҳамчун дигар зухурот барои зухуроти дигар аст. Ман дар ҷунин ҳештаншинӣи худро ҳамчун «Ман»... дар муқобили дигар худшиносӣи ҳамчун мани мустақил мешиносам**» (Г. В. Ф. Гегель. Сочинения. Т. 3. – М.: Наука, 1956. – С. 220). Намоёндаи халқи дар олам барои эъмори давлатдорӣи воқеан миллӣ ва бо характери созандаи миллӣ эътироғашта ҳештаншинӣи сирро як навъ муборизаи қавӣ мешуморад: «**Ҷунин муқобилистӣ касро ба як навъ худогоҳӣи озод ва барои дигаронро бо ҳамин сифати воқеӣ эътироғ ва моил қунонидаи ҳидоят мекунад**»

(Г. В. Ф. Гегель. Сочинения. Т. 3. – М.: Наука, 1956. – С. 220).

Хештаншинӣ ва худшиносӣи миллӣ навъи амал аст. Падидаи ҳомӯш, беранг, бефарқ, бетавофут, беҳаракат ва албатта, худнамоишдӣи нест. «**Ин гуна тазод, муқобилистӣ мубориза аст; барои он ки ман наметавонам дар «дигар» (кас, зухурот, падидаи ҷамъиятӣ – С. Я.) ҳамчун худ, худро бишиносам. Барои он ки «дигар» барои ман воқеияти мустақими ҳастӣ аст**» (Ҳамон ҷо. – С. 220). Суҳанаширо идома дода, Гегел ҷиҳати иродатманд ва соҳибамал будан, ба каси дигар таъсири мусбати барои миллат муфид расониданро таъкид месозад: «**... ман барои ҳамин қўиш мекунам, ҳамин гуна як навъ мустақими ро бишиносам**» (Ҳамон ҷо. – С. 220). Ӯ дар ин маврид хулосаи қотеона мебарорад: «**Мубориза барои эътироғ кардан (худшиносӣ – С. Я.) ҳамчун натиҷаи амал, мубориза барои марг ва ҳаёт аст**» (Ҳамон ҷо. – С. 221).

Шуури миллӣ ва тавассути он хувияти миллӣ низоми ягонаи ҷаҳонбинӣи шахс дар бораи худ, падару модар, аҷдод ва умуман таърихӣи миллати ҳеш мебошад, ки тӯли ҳазорсолаҳо, ҳосатан, дар ҳамин сарзамин ҷашм ба олами ҳастӣ қушодаанд. Ба воқеа расидаанд. Қору фаёлият қардаанд. Забон, урфу одат ва тамаддуни он шакл гирифтааст. Афроди миллат дар рақобат, муборизаҳо ва ҷонбозиҳои шадид сарзамин ва арзишҳои миллии худро ҳифз қардаанд. Маҳз бо ном ва ба хотири ҳамин миллат дар набардҳо ва муборизаҳои ҳунини таърихӣи тавонистаанд хувияти миллии ҳешро нигоҳ доранд. Давлат созанд. Дар олам бо номи миллати худ муаррифӣ гарданд.

Аммо бедор қардани шуури ҳештаншинӣ ва худшиносӣи миллӣ дар шароити вобастагӣ аз шуури ғайримиллӣ, ки садсолаҳо дар мағз андар мағзи одамон ҷой гирифтааст, қори саҳл нест. Он муборизаи дастҷамъонаро тавассути имконоти давлатдорӣ – оила, мактаб, илм, маориф, фарҳанг, васоити ахбори умум ва муҳимтар аз ҳама рӯҳи ба андозаи қавӣ ташаккулёфтаи ҷиёиёни миллиро тақозо дорад.

Аммо бо вучуди баъзе қўишҳои нақши «*синфи соҳибтафаккур*», ки мансуб ба «*мағзи миллатанд*» (*истилоҳоти истифодашуда дар фалсафаи илмӣ*), ҳоло ҳам дар ташаккули ҳештаншинӣи ва худшиносӣи миллӣ, дар алоқамандӣ бо вазъи воқеӣ – муборизаҳои иттилоотӣ, ки як падидаи одӣ, аммо барои одамони ноогоҳ хатарнок ва пешгўишавандаи ҷараёни зиндагии рўзмарраи давлати миллӣ аст, муассир нест.

Фаёлияти иттиҳодияҳои соҳибқаламон, мутахассисони соҳаҳои журналистика, илм, кафедраҳои ҷамъиятии мактабҳои одӣ, муассисаҳои фарҳангӣ дар майдони набард бо душманони сохти давлатдорӣи миллӣ, бедор қардани ҳисси ҳештаншинӣи, худшиносӣи миллӣ, фош қардани омилҳои пайдоиш ва густириши ақидаҳои бегонапарастӣ, экстремизми динӣ ва ҳурофотпарастӣ самаранок ба назар намерасад. Дар маҷмӯъ, зарур аст ба эътибор гирифта шавад, ки «**илм он қадар зухуроти қаноатбахшандаи худпарастӣ нест ва қасони хушбахте, ки метавонанд ҳешро ба иҷрои вазифаҳои илмӣ бахшанд,**

хулашон аввалин шуда, бояд донишхояшонро ба мардум расонанд» (Пол Лафарг).

Масъалаи ҳештаншинӣи ва худшиносӣи миллӣ – масъалаи пойдорӣ, устуворӣ, бақои миллат ва давлати миллӣ аст. Ҷойи онро қудратмандтарин падидаи дигар (*артиш, силоҳи ҳастӣ, мақомоти амниятии муҷаҳҳаз бо қўли имконот*), ҳатто ҳукумати аз лиҳози сиёсати иҷтимоӣ муваффақ гирифта наметавонад. Таҷрибаи сиёсии ду садсолаи ахир инро бори дигар тақид кард. Бузургтарин артиш «**дасти қудрату мансаби соҳибқоҳӣ**»-и миллат (Ҳофиз) рӯҳи миллат аст. Ҷизи дигаре нест.

ХУЛОСА

Дар Паёми Пешвои миллат ба Маҷлиси Олӣ вазъияти сиёсӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии мамлакат дар наватарин давраи таърихӣ мавриди таҳлил ва арзёбӣ қарор дода шуда, воқуниши баробарвазни Ҳукумати мамлакат нисбат ба ин воқеият возеҳу равшан тафсир гаштааст.

Тавре хотирнишон гардид, тибқи супориши Пешвои муаззами миллат, масъалаи маънавиёт, ҷаҳонбинӣи миллӣ, ҳештаншинӣи ва худшиносӣи миллӣ, мувофиқ қунонидани вазифаҳои тарбияи омма, мактаб ва маориф бо талабот ва зарурати минбаъд ҳам мустаҳкам қардонидани пояҳои давлати миллӣ аз муҳимтарин вазифаҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, вазорату қумитаҳо ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ шуморида мешавад.

Агар ба воқеияти раванди эъмори давлати миллӣ назар андозем, мебинем, ки тавассути заҳматҳои шабонарӯзии Роҳбари давлат «дунё дигар ва сарзамини тоҷикон гулбасар шуд» (М. Турсунзода). Аммо аз лиҳози ҷаҳонбинӣи қисмати чомеа ниёз ба таваҷҷуҳ ва роҳнамоии маънавий дорад.

Тағйироти қўлӣ дар соҳаи тарбияи ҳештаншинӣи танҳо бо фидокориҳои як нафар ба амал намеояд. Таълим, махсусан тарбияи муносибати муназзам ва фаёлсозии қўли чомеа, алаҳхусус, ҷиёиёни миллиро тақозо мекунад.

Мухтаво ва мундариҷаи ҷаҳонбинӣи сохти давлатдорӣи мо аз лиҳози ҳуқуқӣ ва мантики сиёсӣ давлатдорӣи миллӣ мебошад. Бо тақя ба таърихӣи зиёда аз шашазорсолаи миллат, забон, фарҳанг, анъана, урфу одат ва маданияти миллии мо рӯҳи миллӣ асоси маънавиётӣи давлат ҳисобида мешавад. Дигар шаклҳои афкори ҷамъиятӣ, мисли давлатҳои мутамаддин, ин ҷаҳонбиниро қувват мебахшанд. Барои ваҳдат, ягонагӣ, сулҳу субот ва рушди миллӣ ба рӯҳи миллӣ, ки ҳамчун пойдевори истиклолият ва абадияти давлати миллӣ таъйиноти таърихӣ дорад, ба тарзи мусолиҳатомез, содиқона, рӯйрост ва ошқоро хизмат мекунад.

Рӯҳи миллӣ, ҳамчун низоми ҷаҳонбинӣ, ахлоқ ва маънавиёт қавитарин шакли шуури ҷамъиятӣ махсуб мегардад. Агар он ҳамчун асоси тарбияи барои соҳтан ва пойдор нигоҳ доштани давлати миллӣ истифода шавад. Таърихӣи пурғановат, тамаддуни бесоҳибкаи оламшумул, забони муктадир, ҳарактери миллӣ – намунаҳои олии ҷоннисорӣи фарзандони миллат дар роҳи ҳимоии марзу буми ҳеш бар зидди аҷнабиён, ҷаҳонбинӣи

ҳаробиовари онон тавони мубориза бурдан, истодагарӣ қарда тавонистан ва ғолиб омаданро дорад.

Дар ин раванд, рӯҳи миллӣ бо сифатҳои одӣ, муқоисашаванда ва озмудашуда ба давлати миллӣ ҳамчун ҷавшан хизмат мекунад. Ақидаҳои аполлогетикӣи сирф бегонапарастонаи террористӣ-экстремистӣи наҳзатия, ваҳҳобия, салафия, ихвония ва монанди инҳоро, ки бозигарони глобалӣ ва минтақавӣ ба мағзи ҷавонони тоҷик ворид сохта, онҳоро дар амалҳои террористӣи истифода менамоянд, фақат бо шуури миллӣ метавон хунсо ва нобуд кард.

Масъалаи тарбияи ҷаҳонбинӣи миллӣ, дар маҷмӯъ, ду субъекти асосӣ дорад: чомеа ва давлат.

Ба қисмати аввал, пеш аз ҳама, ҷиёиёни воқеан миллӣ дохил мешавад. Дар шароити фавқулодаи таърихӣи мо тақдир шадд дод, ки миллати ҳазорсолаи азияти бедавллатӣи қашиди соҳибӣи давлати миллӣ гардад.

Пешвои миллат на танҳо давлати тоҷиконро асос гузошт, балки рӯҳи миллиро аз лиҳози назариявӣ ва сиёсӣи амалӣ ҳамчун ҷаҳонбинӣи миллӣ эҳё кард, қувват бахшид. Аз ин имконоти таърихӣи синфи соҳибтафаккури мубориз бояд истифодаи аъзам намоёнд. Донад ва хулоса қунад, ки ояндаи миллат ва давлати миллӣ маҳз ба танҳо аз тарбияи ҷаҳонбинӣи миллӣ вобастагӣ дорад.

Аммо дар ҳар сурат маъсули асосии ташкил ва роҳандозии тарбияи ҷаҳонбинӣи миллӣи давлати миллӣ ва тамоми зинаҳои сохторҳои давлатӣ мебошанд. «**Нақши тарбиявии давлат нисбат ба бошандагони давлат иборат аз он аст, ки ҳар як нафарро аъзон давлат қардонад, ба хотири он ки онҳо (шаҳрвандон – С. Я.) мақсадҳои шахсиро ба мақсадҳои умумӣ (ҷамъиятӣ – С. Я.) табдил диҳанд, барои он ки бешуурии дағалро ба анғезаҳои иродатманди ахлоқӣи мубаддал созанд ... шахсияти алоҳидаро ба тарзи зиндагии қўл сафарбар намоёнд ва дар маҷмӯъ, ҷаҳонбинӣи қўл дар шуури ҳар як фарди алоҳида таҷассум ёбад**» (Мысли и изречения. Составитель С. Х. Карин. Алма – Ата: 1964. – С. 311).

Мухтавои таълимоти Пешвои миллат дар соҳаи тарбия, дар маҷмӯъ ва дар Паёми навбатӣ аз ҷумла дар он аст, ки тамоми фаёлияти чомеа, мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ, мактаб, маориф, ҷиёиён ба бедор қардани ҳисси ҳештаншинӣи ва худшиносӣи миллӣ равона қарда шаванд. Мухтаво ва ҳадафи қори тарбиявӣ дар ин самт моил қунонидан ба «**худшиносӣи эътироғқардида**»-и миллии ҳар як узви чомеа мебошад.

Натиҷаи ҳама гуна тарбия бояд муътақидқардонӣ ба идеяҳои давлати миллӣ бошад. Бидуни ҷунин дастоварди заҳматталаб ва мақсаднок раванди эъмори давлати миллӣ ва ҳифзи амнияти чомеа дар ҳар як марҳалаи таърихӣи зери суол хоҳад рафт.

Маҳз ба ҳамин хотир Паёми навбатии Пешвои миллат дар масъалаҳои рушди маънавиётӣи миллӣ ва давлати миллӣ ҳамчун роҳнамо хизмат мекунад.

С. ЯТИМОВ,
*доктори илмҳои сиёсӣ,
узви вобастаи Академии
илмҳои Тоҷикистон*
Бознашр аз маҷаллаи
«Илм ва чомеа», № 2 (24), соли 2021

▶ ҲАФТАИ ВАЗОРАТ

Муаррифии муовини вазир

27-уми апрели соли равон дар толори Вазорати маориф ва илм бо иштироки Сатториён Матлубахон Амонзода – муовини Сарвазирӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, Муҳаммадҷусуф Имомзода – вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, муовини якум ва муовинони вазир, сардорони раёсату шӯба ва роҳбарони муассисаҳои тобеи вазорат ҷамъомад баргузор гардид, ки дар он муовини нави вазири маориф ва илм муаррифӣ шуд.

Дар оғоз М. Сатториён Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар бораи муовини вазири маориф ва илм таъйин гардидани Ғанизода Гулҷеҳра Самӣ қироат карда, дар иҷрои вазифаи хизматӣ ва рушди соҳа муваффақият таманно намуд.

М. Имомзода зимни суҳанронӣ барои сазовор шудан ба боварии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ва таъйин шудан ба вазифаи муовини вазири маориф ва илми кишвар Гулҷеҳра Ғанизода ро табрик намуда, ибраз дошт, ки минбаъд низ дар якҷоягӣ бо муовини тозагӯйин ва умуман, кормандони вазорат барои расидан ба ҳадафҳои олии роҳбарияти Давлату Ҳукумати кишвар талош хоҳанд кард.

Ҳамчунин, бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Назирӣ Латофат Қаҳор бо сабаби ба нафақа баромадан аз вазифаи муовини вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон озод гардид. Бояд гуфт, ки дар ин вазифа Латофат Назирӣ фаъолияти густурда ва доманадор дошта, дар рушду пешрафти соҳаи маориф хидмати шоиста кардааст. Мавсуф барои саҳми арзанда дар инкишофи соҳа бо Ифтихорномаи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон мукофотонида шуд.

Ғанизода Гулҷеҳра Самӣ 13.12.1969 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таваллуд шудааст. Ӯ соли 1992 Донишқадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Ситим Улуғзода аз рӯйи ихтисоси забон ва адабиёти рус хатм кардааст. Фаъолияти кори мавсуф аз соли 1987 ҳамчун мураббияи муассисаи таҳсилоти томактабии №1-и ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе оғоз ёфтааст. Сипас, дар вазифаҳои мутахассиси шӯбаи маорифи ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе (1992-1997), муовини директор оид ба корҳои таълиму тарбия дар муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №49-и ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе (1997-2000), мутахассиси дараҷаи аввали ҳукумати ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе (2000-2004), директори муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №28-и ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе (2004-2016), мутахассиси шӯбаи Хадамоти давлатии назорат дар соҳаи маорифи шаҳри Душанбе (2016), мудири шӯбаи таъминоти методи раёсати маорифи шаҳри Душанбе (2016-2017), сармутахассиси раёсати таҳсилоти томактабӣ ва миёнаи умумии Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон (2017), муовини директор оид ба корҳои таълиму тарбияи муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №21-и

**Ғанизода Гулҷеҳра Самӣ,
муовини вазири маориф ва илми
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

ноҳияи Шохмансур (2017-2019), муовини директор оид ба корҳои таълиму тарбияи гимназияи №74-и ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе (2019-2020) ва директори муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №34-и ноҳияи Исмоили Сомонии шаҳри Душанбе (2020-2021) кор кардааст.

Бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон (аз 27 апрели соли 2021, №136) Ғанизода Гулҷеҳра Самӣ муовини вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон таъйин гардид.

20-уми апрели соли равон Муҳаммадҷусуф Имомзода – вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Мишел Тарран – сафири фавқулода ва мухтори Фаронса дар Тоҷикистон вохӯрӣ анҷом дод.

Зимни вохӯрӣ ҷонибҳо масъалаҳои марбут ба соҳаҳои маориф ва илми ҳарду кишвар ва ҳамкориҳо дар ин самтҳо мавриди баррасӣ қарор доданд.

Муҳаммадҷусуф Имомзода – вазири маориф ва илм ибраз дошт, ки дар Тоҷикистон

дар якҷоягӣ бо сафорати Фаронса дар Тоҷикистон тақвият бахшад ва дар ин замина робитаҳои мустақими миёни донишқадаву донишгоҳҳои Тоҷикистону Фаронсаро ба роҳ монанд. Мушкилоте, ки дар ин самт ҷой доранд, нарасидани адабиёти таълимӣ барои фаро гирифтани забони фаронсавӣ ва нисбатан кам будани омӯзгорон аст ва умед аст, дар раванди ҳамкориҳои минбаъдаи мо бо сафорат ин масъалаҳо ҳалли ҳудро меёбанд, - афзуд вазири.

Вохӯрии Муҳаммадҷусуф Имомзода бо Мишел Тарран

Мишел Тарран – сафири фавқулода ва мухтори Фаронса дар Тоҷикистон гуфт, ки сафорат аллакай бо барномаи қаблан омодашуда барои ин ҳадафҳо иқдом гирифтааст ва барои омӯзиши вазъият аз як қатор донишгоҳҳои кишвар дидан кардааст. Феълан, барои дар амал татбиқ намудани нақшаи барномаҳои мавҷуда мунтазираи риёзиати расмӣи Вазорати маориф ва илми Тоҷикистон мебошанд.

Мавсуф аз пешниҳодоти вазири маориф ва илми кишвар

таваҷҷуҳ ба омӯзиши забони фаронсавӣ рӯз аз рӯз меафзояд ва айни ҳол ҳудудан дар 200 муассисаи таълимии зинаҳои гуногуни таҳсилот ин забон дар доираи барномаҳои таълимӣ ба таълимгирандагон омӯзонида мешавад.

Вазорати маориф ва илм омода аст, ки риштаи ҳамкориҳо дар самти омӯзиши забони фаронсавӣ дар Тоҷикистонро

дар мавриди ба роҳ мондани робитаи бевоситаи донишгоҳҳои давлатӣ, тавсеаи доираи омӯзиши забони фаронсавӣ дар Тоҷикистон, ҳалли масъалаи норасоии адабиёти таълимӣ ва таъмини кадрҳои баландхисоси омӯзиши забони фаронсавӣ барои муассисаҳои таълимии Тоҷикистон истикбол намуд ва гуфт, ки барои мусоидат дар самти ҳалли ин масоил чораандешӣ менамояд.

Фаъолияти вазорат густариш меёбад

22-юми апрели соли 2021 дар Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷаласаи мушовараи Вазорати маориф ва илм оид ба фаъолияти вазорат дар се моҳи аввали соли 2021 баргузор шуд.

Дар мушовара Муҳаммадҷусуф Имомзода – вазири маориф ва илм, муовини якум, муовинони вазир, сардорони раёсату шӯба, роҳбарони муассисаҳои тобеи, сардорони сарраёсат, раёсат, мудири шӯбаҳои маорифи вилоят, шаҳру ноҳияҳо ва роҳбарони як қатор муассисаҳои таълимӣ бевосита ва сардори раёсати маорифи ВМКБ аз тариқи онлайн ширкат варзиданд.

Дар оғоз М. Имомзода қайд кард, ки Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон дар симоҳаи якуми соли 2021 фаъолияти худро дар партави Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Маҷлиси Олӣ, нақшаи кори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, нақшаи кори Вазорати маориф ва илм, консепсияҳо, стратегияҳо, барномаҳо ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии соҳа ба роҳ монда, ҷиҳати иҷрои дастури супоришҳои Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, қарор ва нақшаи чорабиниҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, қарорҳои мушовараи Вазорати маориф ва илм қарорҳои назаррасро ба анҷом расонид.

Муҳаммадҷусуф Саломӣ – муовини якум вазири маориф ва илм вобаста ба фаъолияти вазорат дар симоҳаи

якуми соли 2021 хисобот дод. Мавсуф фаъолияти муассисаҳои тобеи дар самти илм ва инноватсия, равоҷоти байналмилалӣ, таъминоти муассисаҳо ба кадрҳои омӯзгорӣ, аз аттестатсия гузаронидани омӯзгорон,

таъминоти муассисаҳои таълимӣ бо китобҳои дарсӣ ва пардохти маблағи иҷораи китобхонаи дарсӣ аз ҷониби раёсату шӯбаҳои маориф, иҷрои Барномаи давлатии “Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаҳои илму маориф”, фаъолияти ҳадамотҳои методӣ дар иҷрои Барномаи давлатии таъмини муассисаҳои таълимию илмӣи ҷумҳурӣ бо кабинетҳои фанӣ, фарогирӣи кӯдакон дар зинаи таҳсилоти томактабӣ, назорати сифати таҳсилот ва азхудкунии барномаи таълимӣ, ғайримаксаднок

истифода намудани бинои муассисаҳои таълимӣ, қорҳои омодагӣ барои баргузор намудани даври навбатии озмунҳои “Фурӯғи субҳи доной китоб аст”, “Илм – фурӯғи маърифат”, вусъат бахшидани қорҳои сохтмонӣ ва ғайраро мавриди таҳлилу баррасӣ қарор дода, баҳри баргарафти намудани мушкилоти камбудҳои ҷойдошта ва тақвият бахшидани фаъолият масъулинро вазифадор

намуд. Дар музокира раиси Шӯрои ректорони муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ Маҳмадшо Гулзода, сардори сарраёсати маорифи шаҳри Душанбе Баҳром Исмоилзода, директори Маркази ҷумҳуриявии дарёфт ва рушди истеъдодҳо Тоҷинисо Махмадова суҳанронӣ намуда, фаъолияти вазоратро дар симоҳаи аввали соли 2021 қаноатбахш арзёбӣ карданд.

**Суннатulloҳи МИРЗО,
мутахассиси Маркази матбуоти Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон**

Ҳамкории ДМТ бо донишгоҳҳои узви СҲШ

Фаъолияти байналмиллалӣи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон батадриҷ рушд карда истодааст.

Ҳамасола роҳбарияти донишгоҳ ба яке аз самтҳои калидии фаъолияти худ – рабобити байналмилалӣ таваҷҷуҳи махсус зоҳир менамояд. Таҳкиму густариши робитаҳои байналмилалӣ дар самти илм ва маориф, аз ҷумла, табодули устодону донишҷӯён, иштироки мутақобила дар ҷамъиҳои илмӣ, таҳия ва роҳандозии барномаҳои муштарак таълимии зинаи бакалавр ва магистратура, роҳандозӣ ва таъмини фаъолияти мунтазами шӯроҳои дифоъ, ҷалби олимони варзидаи соҳавӣ ба фаъолияти шӯроҳои дифои ватанӣ, татбиқи лоиҳаҳои грантӣ ва амсоли ин аз қисматҳои асосии фаъолияти байналмилалӣи донишгоҳ махсуб мегардад.

Дар ин самт ҳамкориҳои донишгоҳ бо муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ва марказҳои илмӣ давлатҳои Созмони ҳамкорӣи Шанхай, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон яке аз муассисон ва узви фаъоли ин созмон махсуб меёбад, мавқеи назаррас дорад.

Аз 301 шартнома ва қарордоди ҳамкориҳои ДМТ бо муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ, муассисаҳои илмӣ-таҳқиқотӣ кишварҳои хориҷӣ ва созмонҳои байналмилалӣ, 167-тои он маҳз бо муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ, муассисаҳои илмӣ ва муассисаҳои илмӣ-таҳқиқотӣ кишварҳои СҲШ рост меояд. Аз ҷумла, бо 111 МТОК ва марказҳои илмӣ Федератсияи Русия, 14 донишгоҳи Ҷумҳурии Қазоқистон, 13 донишгоҳи донишқадаи Ҷумҳурии Мардумии Чин, 13 муассисаи илмӣ таълимии Ҷумҳурии Қирғизистон, 11 муассисаи илмӣ таълимии Ҷумҳурии Ўзбекистон, 4 ниҳоди илмӣ таълимии Ҷумҳурии Ислонии Покистон ва 3 - тои он ба МТОК Ҷумҳурии Ҳиндустон. Дар доираи ҳамкорӣ бо ҳамтоёни хориҷӣ ДМТ дар доираи барномаҳо табодули устодону муҳаққиқон ва донишҷӯён,

гузаронидани тадқиқотҳои муштарак илмӣ, ширкат дар экспедитсияҳои саҳроӣ, ширкат дар доираи лоиҳаҳои байналмилалӣ, аз қабили Эрас-мус+, баромад намудан ба ҳайси роҳбари илмӣ, муқарризи расмӣ ё муассисаи тақриздиханда, омӯзиши таҷрибаи пешқадам ва ташкили ҷамъиҳои сатҳи гуногуни илмӣ-амалӣ ва ғ. аз ҷумлаи ҳамкорӣи ДМТ бо донишгоҳҳои давлатҳои узви СҲШ мебошад. Лозим ба ёдоварист, ки ДМТ дар доираи СҲШ муассисаи узви фаъоли Донишгоҳи шабакавии Созмони ҳамкорӣи Шанхай (СҲШ) мебошад. Дар доираи он дахл магистр ва донишҷӯи ДМТ дар барномаҳои табодули ширкат намуда, барои баланд бардоштани савияи донишашон ба ин ё он МТОК фириристода шудаанд.

Дар заминаи ин ҳамкорӣ, рӯзҳои 22-23-юми ноябри соли 2018 дар пойи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон XII Ҳафтаи таҳсилоти Созмони ҳамкорӣи Шанхай (СҲШ) бо унвони «Таҳсилоти бидуни марз» баргузор гардида буд. Дар қорӣ Ҳафтаи таҳсилот намоёндогони ниҳодҳои давлатии ватанӣ ва хориҷӣ, сафирони узви давлатҳои СҲШ, муқими шаҳри Душанбе ва донишгоҳҳои узви Донишгоҳи СҲШ иштирок варзиданд. Дар ҷамъиҳои маскур намоёндогони 24 донишгоҳи хориҷӣ ва 10 донишгоҳи ватанӣ иштирок ва дар робита ба масъалаҳои илм таълим суҳанронӣ намуданд. Дар доираи ин ҷамъиш дар самтҳои минтақашиносӣ, экология, энергетика, IT-технология, нанотехнология, педагогика ва иқтисодиёт мизҳои муқаввар доир гардид. Дар нишастҳо аз ҷониби намоёндогони маорифи дохил хориҷи ҷумҳури ва қоршиносони соҳа масъалаҳои гуногуни илм маориф мавриди баррасӣ қарор гирифт.

Бояд таъкид намуд, ки Ҳафтаи таҳсилоти СҲШ, тақвият бахшидани ҳамкорӣи байнидавлатии давлатҳои узви СҲШ бо муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ин кишварҳо, инчунин, табодули таҷриба дар роҳи омода намудани мутахассисо-

ни сатҳи ҷаҳонӣ, мустақкам намудани рушди ҳамсоядорӣ ва дӯстии давлатҳои узви СҲШ тавассути соҳаи маориф мебошад. Ҳамзамон, яке аз самтҳои муҳими СҲШ дар соҳаи маориф ташкил намудани фазои ягонаи таҳсилот, стандартҳои ягонаи давлатӣ дар соҳаи маориф, барнома ва стандартҳои ягона доир ба омода намудани кадрҳои илмӣ ва илмӣ-педагогӣ

Ҳафтаи маорифи кишварҳои узви Созмони ҳамкорӣи Шанхай (СҲШ) бо дарназардошти вазъи эпидемии ба амаломеда дар шакли онлайн баргузор гардид. Дар заминаи он қонфронси байналмилалӣи илмӣ амалии донишгоҳҳои СҲШ таҳти унвони «Донишгоҳи СҲШ: Мушкилиҳои ҷаҳонӣ ва имқониятҳо барои рушди устувор то соли 2030» баргузор шуд.

дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ қаламрави СҲШ бо дастрасӣ ба тамоми имқониятҳои мавҷуда мебошад. ДМТ ҳамчун узви фаъоли ДШ СҲШ пайваста дар ҷамъиҳои илмӣ, мулоқоти қоршиносони соҳавӣ, тақмили барномаҳои муштарак ширкат менамояд. Баргузор намудани лексияи устодони ДМТ ва МТОК-и давлатҳои СҲШ ба ҳукми анъана даромадааст. Дар давоми якҷанд соли охир дахл устодону муҳаққиқон дар заминаи донишгоҳҳо табодули таҷриба намуда, аз дастовардҳои ҳамдигар бархӯрдор шудаанд. Ҳамкорӣи дутарафаи ДМТ бо МТОК-и давлатҳои узви СҲШ намунаи бехтарини ҳамкорӣ дар соҳаи таҳсилот ва илм махсуб меёбад.

Илова бар ин, ҷамасола дар ҷамъиҳои Ҳафтаи маорифи кишварҳои узви Созмони ҳамкорӣи Шанхай намоёндогони донишгоҳ фаъолоне ширкат меварзанд. Масалан, бо ибтиқори Вазорати илм ва таҳсилоти олии касбӣи Федератсияи Русия ва Донишгоҳи дӯстии халқҳои Русия аз 1-ум то 4-уми декабри соли 2020 XIII

Дар қараёни нишастҳо ректори ДМТ, профессор Ҳушваҳтзода К.Х. ва устодону донишҷӯёни донишгоҳ фаъолоне иштирок ва суҳанронӣ намуданд. Ҳадаф аз ташкили ин видеоконфронс ҳалли мушкилиҳои илм таълим, тайёр қардани кадрҳои ба талаботи бозори меҳнат ҷавобгӯ, бехтар намудани фаъолияти донишгоҳҳои узви СҲШ, таҳким бахшидани самтҳои иқтисодиёти иқтисодии кишварҳо ва ҳалли мушкилиҳое, ки баъд аз бемории COVID-2019 пайдо гардидаанд, буд.

ДМТ ягона муассисаи таълимӣ ва илмӣ ватанӣ аст, ки ҳамчун муассиси Академияи байналмилалӣи илмҳои Шохроҳи абрешим баромад намуда, дар қорӣ он ректори вақти донишгоҳ, академик Имомзода М.С. ширкат ва суҳанронӣ намудаанд. Устодони соҳибмактаби ДМТ ба ҳайси роҳбарии илмӣи унвонҷӯёни МТОК Қазоқистон, Қирғизистон, Покистон, Русия, Ўзбекистон баромад менамояд ва дар Шӯроҳои дифои рисолаҳои номзадӣ ва доктории назди ДМТ дахл шаҳрванди давлатҳои узви СҲШ рисолаҳои худро дифоъ намуда, соҳиби

унвонҳои илмӣ гардиданд. Имрӯз мактаби илмӣи устодони донишгоҳ на танҳо дар Тоҷикистони азиз, балки берун аз он шинохта ва эътироф мешаванд.

Бо ибтиқори вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, академик М.Имомзода дар доираи ҳамкорӣ ба МТОК-и давлатҳои СҲШ донишгоҳи ҷиҳати ҷамъоварӣ намудани дастхатҳои олимону мутафаккирон ва шоирони форсу тоҷик қорҳои назаррасро анҷом дода истодааст. Дар ин самт бархе аз намунаҳои ин дастхатҳо аллакай дар ДМТ нигоҳ дошта мешаванд.

Дар партави дастури ҳидоятҳои Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ҳамкорӣи Донишгоҳи миллии бо МТОК-и давлатҳои узви СҲШ ва дигар ниҳодҳои илмӣ таълимии сатҳи байналмилалӣ густариш меёбад. Донишгоҳи миллии Тоҷикистон маркази бузурги таълимию илмӣ ва фарҳангии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб рафта, дар рушди тақомули соҳаи илм маориф, баланд бардоштани маърифат, худшиносии миллии, ифтиқори ватандорӣ ва тарбияи кадрҳои баландиқтисоси кишвар ҳам дар дохил ва ҳам дар хориҷи кишвар нақши муҳим мебозад. Имрӯзо, ки 20 – умин солгарди таъсиси Созмони ҳамкорӣи Шанхайро қашн мегирем, Донишгоҳи миллии ҳамчун донишгоҳи пешсафи ҷумҳури дар баргузори қорабиниҳои муҳими давлатӣ ва байналмилалӣ саҳмгузор мебошад. Дар ин қорабиниҳои муҳими байналмилалӣ ҳайати устодону қормандон ва донишҷӯёни донишгоҳ фаъолоне ширкат варзида, ҷиҳати боз ҳам рушд бахшидани ҳамкорӣи илмӣ таълимӣ бо донишгоҳҳои СҲШ заминаи мусоидро фароҳам месозанд. Дар ин замина метавон гуфт, ки ҳамкорӣи ДМТ бо донишгоҳҳои узви СҲШ дар ҳоли рушд қарор дорад.

Ҳайрулло МИРЗАМОНЗОДА,
муовини ректори ДМТ
онд ба робитаҳои байналмилалӣ

► ҶАМОИШ

Дар Донишқадаи ҷумҳуриявии тақмили ихтисос ва бозомӯзии қормандони соҳаи маориф қонфронси илмӣ-назариявии дар мавзӯи «Технологияи нави таълими рушди сифати таҳсилот» баргузор гардид.

Дар оғози қонфронси муовини ректори ДҶТИБКСМ Шохсафар Ақобиров иброз дошт, ки истифодаи технологияи замони муосир дар масъалаи баланд бардоштани сатҳи донишзаҳудкунӣ ва сифати таҳсилот нақши муассир ва судманд мебозад. Сипас, мудир қорфаедри методикаи таълими забонҳои хориҷии ДДОТ ба номи С.Айнӣ, номзади илмҳои педагогӣ Раҳматулло Қуҷов дар мавзӯи «Истифодаи технологияи иттилоотӣ ва

қоммуникативӣ дар фаъолияти қонанда» суҳан ронда, зикр қард, ки замони муосирро бе истифодаи технологияи иттилоотӣ ва қоммуникативӣ тасаввур қардан имқоннопазир аст. Қорбурди қомпютеру ноутбук, тахтаи электронӣ, фиттаҳои навори ДВД, видеопроектор дар машғулиятҳо аз маҳорату малақа ва донишу ҷаҳонбинии омӯзқори фанни технологияи иттилоотӣ вобаста мебошад. Ҳангоми истифодаи технологияи муосир ба қор омил бояд таваҷҷуҳ зоҳир қард: шунавой, гуфтор, қониш, хат.

Сармутахассиси шӯбаи таҳсилот ва технологияи педагогии Академияи таҳсилоти Тоҷикистон Гулрӯз Абдурахмонов дар масъалаи роҳу

усул ва воситаҳои ташаққули тафакқури қонандагон ба қараёни таълим ва қорабиниҳои беруназсинфӣ маълумот дода, қайд қард, ки айни замон дар илми психология ду намуди тафакқурро фарқ мекунанд: тафакқури назариявӣ ва тафакқури илмӣ.

Тафакқури техникӣ-раванди зехнӣ буда, ба ҳалли масоили марбути технологӣ мусоидат мекунад. Тафакқури техникӣ аз се қуъзи тарқибӣ: мафҳумӣ, образӣ ва амалӣ иборат аст. Ҳамин тавр, тафакқури техникӣ қун дигар равандҳои психикӣ дар қараёни фаъолияти мушаххас ба вучуд омеда, ташаққул ва инқишоф меёбад. Омӯзқори Донишгоҳи техникӣи Тоҷикистон ба номи академик

М.С.Осимӣ Бадриддин Қурбонов дар маърӯзаи худ таҳти унвони «Нақши истилохоти графикаи қомпютерӣ дар рушди сифати таълим» зикр намуд, инфографика соҳае мебошад, ки ба таҳияву дарёфти амалҳои ороишӣ ва расмҳои гуногун дар қомпютер марбут аст. Истифодаи инфографика таваҷҷу бо васоити технологияи таълим ба рушди сифати таҳсилот мусоидат мекунад. Мавсуф таъкид қард, омӯзқоре, ки тамоми имқониятҳои истифодаи тахтаи электрониро дорад, дар назари қонанда ба шахси муъҷизақор табдил меёбад.

Шодӣ РАҶАБЗОД,
«Омӯзқор»

Дар шаҳри Қўлоб бунёди 15 қорқонаи азими саноатӣ пешбинӣ шудааст.

ТАҲЛИЛ

23-юми апрели соли қорӣ дар толори Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав бо иштироки Муҳаммадҷусф Имомзода-вазир маориф ва илм, Фирӯза Шарифӣ-муовини раиси вилояти Хатлон, Латофат Назирӣ-муовини вазири маориф ва илм, Нуралӣ Собирзода-муовини вазири маориф ва илм, муовинони раисони шаҳру ноҳияҳо, роҳбарони муассисаҳои тобеи вазорат, сардори раёсати маорифи вилоят ва мудирони шуъбаҳои маорифи шаҳру ноҳияҳо, директорон ва ректорони муассисаҳои таҳсилоти ибтидоӣ, миёна ва олии касбӣ, директорони муассисаҳои тақмили ихтисос, директорони мактабҳои Президентӣ, литсейҳо барои хонандагони болаёқат, мактаб-интернатҳои ҷумҳуриявӣ, роҳбарони марказҳои дарёфт ва рушди истеъдодҳо, технологияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ, таҳсилоти иловагӣ ва китобдорони шуъбаҳои маориф ҷаласаи мушовараи сайёри Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон баргузор гардид, ки дар он вазъи соҳаи маориф дар шаҳру ноҳияҳои вилояти Хатлон мавриди таҳлилу баррасии ҷамаҷониба қарор гирифт.

Ҷаласаро вазири маориф ва илм М.Имомзода ифтихо намуда, зикр кард, ки соҳаи маориф дар ҷумҳурий яке аз соҳаҳои калидии ҷомеа махсуб ёфта, аз ҷониби Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ҳамчун омил муҳимтарини наҷоти миллат ва таҳкими давлат баҳогузори шудааст.

- Дар қараёни таҳаввулотӣ босуръати ҷаҳони муосир ва марҳалаи навини рушди иҷтимоиву иқтисодӣ ба қабули қонунҳои соҳавӣ, консепсия, стратегия, барномаҳои давлатӣ, таъмин намудани заминаи моддию техникаӣ, зиёд намудани маблағгузори соҳа, таҳкими пояи кадрӣ ва сохтмони тармими муассисаҳои таълимӣ диққати ҷиддӣ дода мешавад, зикр кард вазири. - Дар ҷаласаи имрӯза таъмини паҳлуҳои фаъолияти соҳаи маорифи вилоят мавриди таҳлилу баррасии ҷамаҷониба қарор дода шуда, вобаста ба проблемаву мушкилот ва камбудҳои дарҷардида нақшаи чорабиниҳо тахия гардида, ҷиҳати баргараф намудани онҳо чораҳои дахлдор андешида мешавад.

Л. Назирӣ – муовини вазири маориф ва илм вобаста ба вазъи соҳаи маориф дар шаҳру ноҳияҳои вилояти Хатлон, аз ҷумла қайд кард, ки имрӯз дар шаҳру ноҳияҳои вилояти Хатлон 156 муассисаи томактабӣ бо фарогирии 16268 нафар ва 826 Маркази рушди кӯдак бо фарогирии 22574 нафар фаъолият менамояд. Дар маҷмӯъ, фарогирии кӯдакон дар муассисаҳои томактабӣ ва марказҳои рушди кӯдак дар вилоят 38 842 нафарро ташкил медиҳад, ки нисбат ба ҷамъбасти соли 2019 5479 нафар кӯдак зиёд аст. Фарогирии кӯдакон ба муассисаҳои томактабӣ ва марказҳои рушди кӯдак 10%-ро ташкил медиҳад.

Тибқи маълумоти омори дар соли таҳсили 2020-2021 дар вилоят 1354 муассисаи таълимӣ фаъолият дорад, ки нисбат ба соли таҳсили 2019-2020 9 муассисаи таълимӣ зиёд мебошад.

Дар 1354 муассисаи таълимии вилоят 779 612 нафар хонанда, аз ҷумла, 375 337 нафар духтар ба таҳсил фаро гирифта шудаанд, ки нисбат ба соли таҳсили 2019-2020 26 926 нафар хонанда зиёд аст.

Дар муассисаҳои таълимии шаҳру ноҳияҳои вилоят 46756 нафар омӯзгор (24430 нафар зан) фаъолият намуда, аз инҳо 32068 нафар бо таҳсилоти олии касбӣ (68,6%), 2773 нафар бо таҳсилоти

олии нопурра (5,9%), 10530 нафар (22,5%) бо таҳсилоти миёнаи касбӣ ва 1385 бо таҳсилоти миёнаи умумӣ (3,0%) мебошанд. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки шумораи омӯзгорон нисбат ба соли таҳсили 2019-2020 2309 нафар зиёд шудааст.

Ҳамзамон, қайд намудан ба маврид аст, ки имрӯз 1385 нафар омӯзгори бо таҳсилоти миёнаи умумӣ фаъолиятдошта аз истеҳсолот ҷудо нашуда, дар шуъбаҳои ғойбонаи муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ аз рӯи равиҳои омӯзгорӣ таҳсил доранд.

Тибқи маълумоти раёсату шуъбаҳои маорифи шаҳру ноҳияҳо, муассисаҳои таълимӣ дар соли таҳсили 2020-2021 ба 942 кадри равиҳои омӯзгорӣ эҳтиҷ доштанд. Аз ҷумла, алифбои ниёгон 9 нафар, технологияи

информатсионӣ 64, биология 43, география 45, забони англисӣ 108, забони арабӣ 1, забони давлатӣ 7, забон ва адабиёти тоҷик 43, забони русӣ 77, асосҳои давлат ва ҳуқуқ 5, математика 157, химия 79 санъати тасвирӣ ва нақша 12, синфҳои ибтидоӣ 68, суруд ва мусиқӣ 20, тарбияи ҷисмонӣ 23, таърих 38, технологияи меҳнат 25, физика 107, омодагии ибтидоии ҳарбӣ 11 нафар.

Дар соли таҳсили 2020-2021 тибқи роҳхати Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон аз муассисаҳои таҳсилоти олий ва миёнаи касбӣ (равии омӯзгорӣ) 1521 нафар мутахассиси ҷавон фиристода шуда, ба ҳолати моҳи январӣ соли 2021 тибқи роҳхат 836 нафар (55%) ҳозир гардида, бо кор таъмин карда шуданд.

Ҳозиршавии мутахассисони ҷавон дар шаҳру ноҳияи Норак, Вахш, Ҷайхун, Шахритус 100%-ро ташкил дода, дар шаҳру ноҳияҳои

Кӯлоб 29,1%, Восеъ 39%, Мир Сайид Али Ҳамадонӣ 37,5%, Кӯшонӣ 39,3%, Ҷ.Балхӣ 88% мутахассиси ҷавон ба кор ҳозир гардид.

Ҷиҳати амалӣ намудани қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 майи соли 2006, №197 «Дар бораи муқаррар намудани имтиёзҳо барои омӯзгорони ҷавон» дар соли 2020-ум 10 нафар омӯзгори ҷавон соҳиби замини наздихавлигӣ, 2 нафар соҳиби замини ползӣ ва 115 нафар соҳиби қарзи имтиёзнок гардидаанд, ки дар маҷмӯъ, 127 нафарро ташкил медиҳанд. Аз ҷумла, дар шаҳру ноҳияҳои Кӯлоб 5 нафар, Лева-

миёна ва олии касбии ҷумҳурий дохил шуданд. Ин нишондиҳанда нисбат ба соли таҳсили гузашта 1,4% ё 1769 нафар зиёд аст. Дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии вилояти Хатлон айни замон 1194 нафар донишҷӯ (673 духтар, 521 писар) тибқи квотаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳсил менамоянд. Дар 10 соли охир ба муассисаҳои таҳсилоти олии касбии вилояти Хатлон 5039 нафар донишҷӯ (2567 духтар, 2472 писар) тибқи квотаи Президентӣ ба таҳсил фаро гирифта шуданд. Дар ин муддат 4900 нафар (2100 духтар) муассисаҳои таҳсилоти олии касбии вилоятро хатм намуданд.

Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки масъалаи ба тақмили ихтисос фаро гирифтани омӯзгорон дар вилояти Хатлон ба ғайри қалли худро наёфтааст. Дар маҷмӯъ, давоми солҳои 2019-2020 ва семаҳои аввали соли 2021 дар 1513 курси нақшавӣ ва дигар курсҳои омӯзишии дар ҳамкорӣ бо шарикони рушд гузаронидашуда 37700 нафар тақмили таҳассус наму-

данд. Нақшаи фарогирии омӯзгорон ва кормандон ба курсҳои тақмили ихтисоси нақшавӣ пурра иҷро гардида бошад ҳам, мутаассифона, шаҳру ноҳияҳои Ховалинг, Темурмалик, Балҷувон ва Носири Хусрав иҷрои нақшаи таъмини шунавандагон дар курсҳои тақмили ихтисосро камтар аз 85 фоиз иҷро намунаанд.

Вобаста ба иҷрои қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 ноябри соли 2017, №544 «Дар бораи Барномаи давлатии таъмини муассисаҳои таҳсилоти умумии ҷумҳурий бо кабинетҳои фанӣ ва озмоишгоҳҳои мучахҳаз таълимӣ барои солҳои 2018-2020» мебоист, ки 740 адад кабинети фанӣ тайи 3 сол мучахҳаз гардонидида мешуд. Ба ҳолати моҳи январӣ соли 2021 163 адад кабинети фанӣ мучахҳаз гардонидида шудааст, ки 22% нақшаи барномаи ташкил медиҳад. Аз ҷумла, физика - 46, химия - 34, биология - 39, география - 4, математика - 23, технологияи информатсионӣ - 23 ва суруд мусиқӣ - 10 кабинети фанӣ мучахҳаз гардонидида шудааст. Вобаста ба шаҳру ноҳияҳо бошад, дар Бохтар 69,2%, Норак 50%, Восеъ 49%, Данғара 33,3%,

Вилояти Хатлон:

Вазъи соҳаи маориф дар шаҳру ноҳияҳои вилояти Хатлон мавриди баррасӣ қарор гирифт

Ҳамадонӣ 31,2%, Ш.Шоҳин 30%, Вахш 30%, Ҷ.Балхӣ 28,1%, Темурмалик 23%, Панҷ 22,2%, Ёвон 20,5%, Кӯлоб 19,3%, Кубодиён 18,7%, Хуросон 18,5%, Ҷайхун 15,3%, Н. Хусрав 14,2%, Балҷувон 11,5%, Левакант 10,3%, Дӯстӣ 10,3%, А.Ҷомӣ 9,6%, Ховалинг 9,6%, Шахритус 9,6%, Кӯшонӣ 9,6%, Муъминобод 9%, Фархор 8,8% иҷро гардидааст.

Ҷиҳати иҷрои қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба «Барномаи давлатии амалӣ намудани технологияҳои иттилоотӣ-коммуникатсионӣ дар муассисаҳои таҳсилоти умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2022» дар муассисаҳои таълимии вилоят дар давоми 5 сол бояд 19580 адад компютер мутаносибан ба шумораи хонандагон харидорӣ карда шавад. Тибқи қарори мазкур дар шуъбаҳои маориф ва муассисаҳои таълимии вилоят тайи 3 сол 11723 адад компютер, 639 адад тахтаи электронӣ харидорӣ карда мешуд. Ба ҳолати 11.09.2020 аз 11723 адад компютер 3040 адад (26%) ва аз 639 адад тахтаи электронӣ 257 (40%) харидорӣ шудааст.

Дар давоми амалӣ гардидаи «Барномаи рушди муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ ва миёнаи умумии хусусӣ барои солҳои 2014-2020» ба унвони раисони вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурий ҷиҳати тақвият бахшидан ба иҷрои «Барномаи рушди муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ ва миёнаи умумии хусусӣ барои солҳои 2014-2020» аз ҷониби Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон 4 мактуб (аз 25.07.2014, №06/1-669 ва аз 18.03.2015, №06/1-173, аз 02.02.2018, №06/1-32, аз 15.09.2020 №06/3- 2321) фиристода шудааст.

Дар шаҳру ноҳияҳои вилояти Хатлон аз 365 муассисаи томактабӣ пешбинигардида 7 муассиса сохта шудааст, ки 2%-и иҷрои Барномаро дар бар мегирад. Муассисаҳои томактабии таъсисдода ба шаҳру ноҳияҳои Бохтар, Кӯлоб (2), Муъминобод, Левакант ва Кубодиён (1) рост омада, дар шаҳру ноҳияҳои Норак, Дӯстӣ, Носири Хусрав, Мир Сайид Али Ҳамадонӣ, Хуросон, Восеъ, Ховалинг, Балҷувон, Ёвон, Абдурахмони Ҷомӣ, Вахш, Кӯшонӣ, Ҷалолиддини Балхӣ, Ҷайхун, Панҷ, Шахритус, Данғара, Фархор, Шамсиддин Шоҳин ва Темурмалик ягон муассисаи томактабӣ сохта нашудааст.

Дар шаҳру ноҳияҳои вилояти Хатлон аз 179 муассисаи таҳсилоти умумии хусусӣ 1 муассиса таъсис дода шудааст, ки 0,6%-ро ташкил медиҳад. Муассисаи мазкур дар шаҳри Бохтар буда, дар шаҳру ноҳияҳои Кӯлоб, Норак, Левакант, Муъминобод, Кубодиён Дӯстӣ, Носири Хусрав, Мир Сайид Али Ҳамадонӣ, Хуросон, Восеъ, Ховалинг, Балҷувон, Ёвон, Абдурахмони Ҷомӣ, Вахш, Кӯшонӣ, Ҷалолиддини Балхӣ, Ҷайхун, Панҷ, Шахритус, Данғара, Фар-

бурду бохти соҳа

хор, Шамсиддин Шохин ва Те-
мурмалик ягон муассисаи таъли-
мии хусусӣ сохта нашудааст.

Дар вилояти Хатлон 26 муас-
сисаи таҳсилоти миёнаи касбӣ
(13 муассисаи таълимии давлатӣ
ва 13 муассисаи таълимии
ғайридавлатӣ) фаъолият менамо-
янд, ки аз рӯи 7 самт (омӯзгорӣ,
тиббӣ, кишоварзӣ, техникӣ,
технологӣ, иқтисодӣ ва фарҳанг)
ва 98 ихтисос мутахассисонро
тайёр мекунанд.

Шумораи умумии донишҷӯён
26064 нафар (18008 нафар духтар)-
ро ташкил дода, дар муассисаҳои
таълимии мазкур 1704 нафар
омӯзгор (аз ҷумла, 652 зан) фаъо-
лият менамоянд. Дар соли таҳсили
2020-2021 норасоии кадрҳо дар
муассисаҳои таҳсилоти миёнаи
касбӣ вилояти Хатлон амалан
халли худро ёфта бошад ҳам, на-
расидани омӯзгорони дараҷа ва
унвони илмидошта ба назар ме-
расад.

Айни замон, заминаи мод-
дио техникӣ баъзе муассисаҳои
таълимии шаҳро ноҳияҳои ви-
лоят (Коллеҷи политехникии
Донишгоҳи давлатии Данғара,
Коллеҷи омӯзгорӣ ноҳияи
Қубодиён, Коллеҷи омӯзгорӣ
Донишгоҳи давлатии Бохтар
ба номи Носири Хусрав) дар
сатҳи паст қарор доранд. Дар ин
муассисаҳо таҷҳизоти мавҷудаи
таълимӣ кӯҳнаю фарсуда буда, ба
талабот ҷавобгӯ нестанд. Маво-
ду воситаҳои таълимии замонавӣ
камшумор буда, кабинетҳои
фанӣ дуруст ҷиҳозонида нашу-
даанд.

Маблағгузори қисми зиё-
ди муассисаҳои таҳсилоти миё-
наи касбӣ аз ҷониби мақомоти
ичроияи ҳокимияти давлатии
шаҳро ноҳияҳо сурат мегирад.
Мақомоти иҷроияи ҳокимияти
давлатӣ хангоми банақшагирии
ҷадвали вохидҳои корӣ ва
харҷномаи хароҷоти муассисаи
таълимӣ муаммоҳои раванди
таълимро ба назар намегиранд,
ки ин амал боиси пайдо шудани
мушкилоти зиёд дар муассисаҳои
таълимӣ мегардад.

Ҳамин аст, ки дар сатҳи
зарурӣ маблағгузорӣ нагарди-
даи сабаби асосии таъмин на-
шудани муассисаҳои таълимӣ бо
воситаҳои техникӣ, таҷҳизоти
лабораторӣ ва рушди инфрасох-
тори онҳо гардидааст.

Мушкилоти дигар, бо ҷойи қор
таъмин намудани хатмкунанда-
гон-мутахассисони соҳаи техникӣ
мебошад. Хатмкунандагони
ихтисосҳои техникӣ, ки аз ҳисоби
бучаи давлат таҳсил намудаанд,
қисми зиёди онҳо бо ҷойи қор
таъмин карда наметаванд.

Масъалаи таъминот бо ком-
пютер дар муассисаҳои таҳсилоти
миёнаи касбӣ беҳбудиро меҳа-
да. Дар муассисаҳои таълимии ви-
лоят харҷанд барои ҳалли ин
масъала кӯшиши зиёд наму-
да бошанд ҳам, аммо қорҳои
ба анҷомрасонидашуда ба-
рои таъмини пурраи чараёни
компютеркунонӣ басанда нест.

Дар вилояти Хатлон 18 муас-
сисаи таҳсилоти ибтидоии касбӣ
фаъолият менамоянд, ки дар онҳо
5875 нафар хонанда (5163 нафар
бучавӣ ва 712 нафар шартномавӣ)
таҳсил менамоянд. Ба кори таъ-

лиму тарбияи донишҷӯён 663 на-
фар (215 нафар зан) омӯзгор ва
устоҳои таълимӣ-истеҳсолӣ во-
баста шуда, дар доираи талаботи
нақшаи таълимии муассиса таъ-
лиму тарбияро ба роҳ мондаанд.

Устохонаҳои таълимии
литсейҳои касбии техникии ви-
лоят дар давраи Шӯравӣ сохта
шуда, ягон маротиба таъмир
карда нашудаанд ва ба таъми-
ри асосӣ ниёз доранд. Масалан,
Литсейи касбии техникии ноҳияи
Абдурахмони Чомӣ дар давраи
чанги шахрвандӣ валангор шуда,
то имрӯз ҷиҳати таъмиру азнав-
созии он ягон ҷорачӯй карда на-
шудааст.

Дар литсейи касбии техни-
кии ноҳияи Панҷ бинои асосии
таълимӣ моҳи ноябри соли 2017
вайрон карда шуда, мебоист дар
ҷойи он бинои нави таълимӣ сох-
та мешуд. Мутаассифона, аз байн
се сол сипарӣ шуда бошад ҳам, то
ҳол ягон қор дар ин самт анҷом
дода нашудааст.

Проблемаи дигар, дар зинаи
таҳсилоти ибтидоии касбӣ, нора-
соии китобҳои дарсӣ, дастурҳои
методӣ, аёниятҳои таълимӣ,
лабораторияҳо ва кабинетҳои
фанӣ мебошад, ки сари масъалаи
мазкур то имрӯз қор анҷом дода
нашудааст.

Дар муассисаҳои таҳсилоти
ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ ви-
лоят якҷанд барномаи давлатӣ
ва консепсияҳо амалӣ карда ме-
шавад. Санҷиши барномаҳои
мазкур нишон дод, иҷрои онҳо
қаноаткунанда нест. Чунончи,
«Барномаи давлатии ислохот ва
рушди муассисаҳои таҳсилоти
ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ
Ҷумҳурии Тоҷикистон барои
солҳои 2012 – 2020» натиҷагирӣ
карда шуд. Иҷрои барнома дар
муассисаҳои таҳсилоти ибтидоӣ
ва миёнаи касбӣ вилояти Хатлон
61,2%-ро ташкил дод.

Ҳарчанд фоизи амалишавии
Барнома қаноаткунанда бошад
ҳам, дар самти сохтмон ва мукам-
малсозии муассисаҳои таҳсилоти
ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ қорҳои
нотамоми зиёд боқи мондааст, ки
ҳалли худро талаб менамояд.

Дар вилояти Хатлон бо
мақсади омода намудани мута-
хассисони зинаи таҳсилоти олии
касбӣ 6 муассисаи таҳсилоти
олии касбӣ, аз ҷумла, Донишгоҳи
давлатии Бохтар ба номи Носи-
ри Хусрав, Донишқадаи энерге-
тикии Тоҷикистон, Донишгоҳи
давлатии Данғара, Донишгоҳи
тиббии Хатлон, Донишгоҳи
давлатии Кӯлоб ба номи
Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ ва Дониш-
қадаи технология ва менеҷменти
инноватсионӣ дар шаҳри Кӯлоб
фаъолият менамояд. Муассисаҳои
таҳсилоти олии касбӣ маз-
кур ҳамасола тибқи Стандарт,
нақша ва барномаҳои таълимӣ
аз рӯи равияҳои омӯзгорӣ, тиббӣ,
техникӣ, технологӣ, иқтисодӣ ба-
рои талаботи иқтисодиёти мил-
лии кишвар аз рӯи 241 ихтисос
мутахассис тайёр менамоянд.

Дар муассисаҳои таълимии
мазкур барои пешбурди фаъо-
лияти таълимӣ дар маҷмӯъ, 2149
нафар омӯзгор сафарбар гарди-
даанд. Аз онҳо 70 нафар доктори
илм, 357 нафар номзади илм ва
1722 нафар ассистент мебошанд.

Аз 2149 нафар омӯзгор 427 нафар
(20%)-ро омӯзгори дорони унвон
ва дараҷаи илмидошта ташкил
медиханд.

Дар муассисаҳои таҳсилоти
олии касбӣ вилоят 48632 нафар
донишҷӯ, 32348 нафар дар шуъ-
баи рӯзона ва 16284 нафар дар
шуъбаи ғоибона ва фосилавӣ
таҳсил менамоянд.

Муассисаҳои таҳсилоти олии
касбӣ вилоят дорони 30 бинои
таълимӣ ва 15 бинои хобгоҳ мебо-
шанд. Теъдоди донишҷӯёни дар
хобгоҳҳо истиқоматкунанда 2464

нафарро ташкил медиханд, ки
821 нафари онҳоро духтарон ва
1643 нафари онро писарон таш-
кил медиханд. Ин нишондиҳанда
нисбат ба теъдоди умумии
донишҷӯёни шуъбаи рӯзона, ки
32348 нафар мебошад, 7,6%-ро
ташкил медихад.

Дар муассисаҳои таълимии
мазкур, бо вучуди он ки дар раван-
ди омода намудани мутахассисон
қорҳои зиёде ба анҷом расонида
шудааст, норасоно камбудҳои
низ ба назар мерасанд. Кам бу-
дани омӯзгорони дорони дараҷа
ва унвони илм дар муассисаҳои
таҳсилоти олии касбӣ вилоят,
нисбатан паст будани сатҳи дони-
шзҳудкунии донишҷӯён, тибқи
талаботи Низомномаи таҳсилоти
фосилавӣ дар муассисаҳои
таҳсилоти олии касбӣ Ҷумҳурии
Тоҷикистон ба роҳ монда нашу-
дани раванди баргузори таълим
дар бахши таҳсилоти фосилавӣ,
норасоии биноҳои таълимӣ ва
хобгоҳҳо барои донишҷӯён,
кӯҳнаву фарсуда будани аксар
озмоишгоҳҳои таълимӣ ва нора-
соии маводи масрафшаванда дар
ин озмоишгоҳҳо, кам будани теъ-
доди пойгоҳҳои таҷрибаомӯзӣ ва
филиалҳои кафедраҳои тахассусӣ
дар муассисаҳои таҳсилоти ми-
ёнаи умумӣ, нарасидани адаби-
ёти таълимӣ ва ғайра аз ҷумлаи
онхост.

Дар идомаи қор чаласа Дил-
шод Сафарзода-сардори раёсати
сохтмони асосии вазорат вобаста
ба рафти амалишавии қорони
Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
аз 26 ноябри соли 2016, №504
“Дар бораи Барномаи давлатии
рушди муассисаҳои соҳаи маори-
фи вилояти Хатлон барои солҳои
2017-2021”, Комилшо Исозода-
директори Маркази таҳия, нашр
ва муомилоти китобҳои дарсӣ,
илмию методӣ вобаста ба таҳия,
ҷоп ва таъмини муассисаҳо бо
китобҳои дарсно бадеӣ, Ҷамшед
Салимов-сардори шуъбаи мар-

кетинг, амвол ва хариди давлатӣ
вобаста ба рафти иҷрои қорони
Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
“Дар бораи сари вақт омода
намудани соҳаҳои иқтисодиёт
ва иҷтимоиёти ҷумҳурӣ барои
фаъолияти мунтазам ва сама-
рабахш дар давраи тирамоҳу
зимистони солҳои 2020-2021”,
Тоҷинисо Маҳмадова-директори
Маркази ҷумҳуриявӣ дарёфт
ва рушди истеъдодҳо вобаста ба
натиҷаи иштироки хонандагони
муассисаҳои таълимии вилоят дар
олимпиадаҳои фанӣ, Сабзалӣ
Ҷаъфарзода-муовини якуми ди-
ректори Маркази миллии тести
назди Президенти Ҷумҳурии
Тоҷикистон вобаста ба натиҷаи
дохилшавии хатмкунандагони
муассисаҳои таҳсилоти умумӣ
вилоят ба муассисаҳои таҳсилоти

ҳамаҷониба қарор гирифта, дар
доираи имкониятҳои мавҷуда
ҷиҳати бартарафсозии мушкилот,
камбудӣ ва норасоии ҷойдошта
тадбирҳои зарурӣ андешида ме-
шаванд, - зикр кард Ф.Шарифӣ.

Дар идора, муовини раиси
вилоят иттилоъ дод, ки тибқи
қарорҳои дахлдори ба тасви-
брасидаи раиси вилоят барои
ҳимояи рисолаҳои докторӣ ва
номзади илм дар самти фан ва
илмҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва
риёзӣ ба олимону роҳбарони
илмӣ онҳо (вобаста ба теъдода-
шон) мутаносибан дар ҳаҷми 10
ва 5 ҳазор сомонӣ, барои ҳимояи
рисолаҳои докторӣ ва номзади
илм ба қормандони соҳаи маори-
ф ва омӯзгорони муассисаҳои
таҳсилоти умумӣ низ (вобаста
ба теъдодашон) мутаносибан
дар ҳаҷми 10 ва 5 ҳазор сомонӣ,
ҷоизаҳои раиси вилояти Хатлон
дар соҳаи маориф ба миқдори 10
адад ҳар қарор дар ҳаҷми 5 ҳазор
сомонӣ, стипендияҳои раиси ви-
лояти Хатлон ба олимони эҷодқор
ва хонандагони донишҷӯёни аъ-
лохони муассисаҳои таҳсилоти
олӣ, миёна ва касбии ҳудуди ви-
лоят бо шумораи 120 адад, дар
маҷмӯъ, ба маблағи 252 ҳазор
сомонӣ, стипендияҳои раиси ви-
лояти Хатлон ба хонандагони
аълохон ва навоҷу эҷодқори
муассисаҳои таҳсилоти умумӣ
шаҳро ноҳияҳои вилоят бо шу-
мораи 70 адад, дар маҷмӯъ, ба
маблағи 168 ҳазор сомонӣ, муко-
фоти ҳавасмандсозӣ ба хатмкар-
дагони синфи 11, ки муассисаи
таҳсилоти миёнаи умумиро бо ме-
дали тилло ва нуқра ва аттестати
аълои универсалию равиявӣ хатм
менамоянд, бо дарназардош-
ти роҳбари муассисаи таълимӣ
(вобаста ба шумораи хонанда-
гони комёбшуда) мутаносибан
дар ҳаҷми 10 ва 3 ҳазор сомонӣ,
мукофотҳои ҳавасмандсозӣ ба
ғолибони озмунҳои ҷумҳуриявӣ
«Тоҷикистон - Ватани азизи ман»,
«Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст»
ва «Илм-фурӯғи маърифат» дар
сатҳи вилоят, дар маҷмӯъ ба
маблағи зиёда аз 400 ҳазор сомонӣ
ҳамасола пешбинӣ ва роҳандозӣ
карда мешаванд.

Дар охир М. Имомзода-вази-
ри маориф ва илм ҷиҳати иҷрои
дастури супоришҳои Асосгузори
сулҳу ваҳдати миллий - Пешвои
миллат, Президенти Ҷумҳурии
Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ
Раҳмон, қарорҳои Ҳукумати киш-
вар, татбиқи саривақтии страте-
гияи барномаҳои соҳавӣ, баланд
бардоштани сифати таҳсилот,
таваҷҷуҳи бештар зоҳир қардан ба
тарбияи насли наврас, пешгирии
наврасону ҷавонон аз гаравиш ба
ҳизбу ҳаракатҳои ифротгаро, пар-
дохти саривақтии музди меҳнати
қормандони соҳаи маориф, таъ-
миноти муассисаҳо бо кадрҳои
омӯзгорӣ, фаълони иштирок на-
мудан дар озмунҳои ҷумҳуриявӣ
«Тоҷикистон - Ватани азизи ман»,
«Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст»
ва «Илм-фурӯғи маърифат» ва як
қатор масъалаҳои дигар ба масъ-
улини дастури супоришҳои мушах-
хас дода, инчунин, вобаста ба
масъалаҳои баррасишуда бо на-
зардошти тақлифу пешниҳодҳои
ироашуда қарорҳои дахлдор
қабул карда шуд.

Эҳсон САФАРЗОДА,
сардори Маркази матбуоти
Вазорати маориф ва илм,
Насриддин ОХУНЗОДА,
«Омӯзгор»
Душанбе – Бохтар – Душанбе

Ҳар кучое буд Турсунзода Мирзо, халқ буд,

► ЧЕХРАИ МОНДАГОР

Шоири ҷаҳонгарду мардумӣ

Устод Мирзо Турсунзода на танҳо дарду шодии мардуми худ, балки дар вучуду ҳузури мунаввараш дарду ранчи миллату халқиятҳои дигарро низ эҳсос мекард ва дар эҷодиёташ аз ормонҳои қалби онҳо менавишт. Устод дар Иттифоқи Шӯравӣ муаззамтарину мунаввартарин чехраи адабиёт буд ва ўро метавон дар як радиф бо устодон Садриддин Айнӣ ва Абулқосим Лоҳутӣ гузошт. Ўро ба ҳайси як чехраи мондагори фарҳангию адабӣ ва рамзи миллати овозадори тоҷик дар ҷаҳон мешинохтанд.

Ҳар вақте достони воқеан ширини устод “Ҷони ширин” - ро меҳонам, ба ҳамсари шоир ҳасади ширин мебарам: магар ҳар шоир метавонад бо чунин муҳаббату садоқат дар шеър бо ҳамсараш як суҳбати хотирмону шахдрез анҷом бидиҳаду ғаму дарди оламиёро ифшо созад?

Дар достони “Ҷони ширин” шоир бо завқи баланд ва нозукҳаёӣ бо ҳамсари нозанини худ як муоширати зебо анҷом медиҳад, ки муҳаббаташ дар дили шоир муҳри ҷовид дошт. Ман гумон мекунам, ки ҳеҷ шоири олам дар ҳеҷ замону макон ин гуна занро ба тавсиф наовардааст. Дар ин достони зебо шоир асли зиндагӣ ва маънию ҳақиқати онро шоирона баён месозад. Шоир мекушад ба ҳамсари худ бигӯяд, ки инсон бояд гуманист ва ҳудогоҳ бошад ва зиндагии маънавиро дар қалби худ рушд бидиҳад, яъне, арҷ гузоштан ба дӯсти ҳақиқӣ ва дар маҷмӯъ, ба одамият максади аслии шоир аст:

*Ҷони ширин, тоҷи сар кун дӯстро,
Чой дар мағзи ҷигар кун дӯстро.
Обро аз рӯшноӣ кун қиёс,
Дӯстро бо нигоҳи дил шинос.*

Ҳамбастагӣ, ягонагӣ, ҳамдардӣ ва раҳму шафқат аз аслитарин мавзӯи асосии “Ҷони ширин” мебошанд. Бояд гуфт, ки дар миёни шуарои классик ва муосир кам шоиреро метавон ёфт, ки мисли устод Турсунзода то ин ҳад мардумӣ бошад дарди дили мардуми дунёро ифшо созад ва мардум шоирро мисли фарзанд дӯст дорад.

...Ба ёдам мерасад солҳои охири зиндагии устод. Шунда будам, ки ҳӯроки нисфирӯзиро дар хона меҳӯрад. Ман он замон донишҷӯ будам ва донишгоҳи мо дар сари роҳе қарор дошт, ки устод бо мошин аз он ҷо мегузашт. Ман ба хотири як лаҳза шоири бузургро дидан аз дарс мегурехтаму интизор мешудам, ки кай аз роҳ ин мегузарад. Хушбахтона, рӯзе аз рӯзҳо ба орузам расидам. Ҷароғаки роҳ сурх шуду мошини устод дар ҷояш истод ва ман ҷуръат кардаму қонибаш даст афшондам, ӯ низ бо табассуми ба худ хос дасташро ба тарафи ман ҷунбонд. Ман чанд рӯз миёни дугонаву шарикдарсону устодонам таъриф мекардам, ки устод Мирзо Турсунзодаро дидам, ба сӯям даст афшонд. Яке бовар мекарду яке мегуфт, ки дурӯғ нагӯ...

Башардӯстии устод Мирзо Турсунзода дар достони “Ҷони ширин” баръало эҳсос мегардад. Ў бо як нигоҳи дилсӯзона ба кишварҳои ҷабридаи Ҳиндустон, Афғонистону Ангола... нигариста, дарду ранчи ҳаёти онҳоро хеле амику дақиқ мегуфт ва ҳарфҳои ҷаҳон мешунид. Шоир таманно мекард, ки кош, марҳаме ба сӯзиши ҷароҳати қалби ин бахтбаргаштаҳо пайдо гардад ва замоне фаро расад, ки башар дар сулҳу рифоҳ ва оромишу ваҳдати ягонагӣ умр ба сар барад.

*Ҷони ширин, ин суҳанҳоро шунав,
Дардмандонро ту ҳам ҳамдард шав.
То даме ки золиму мазлум ҳаст,
Қас набояд лаҳзае ғофил нишаст.*

Дар достони “Ҷони ширин” ба ҷуз он ки аз сайру саёхатҳо, ба меҳмонӣ рафтани шеър хондан ва аз ишқу муҳаббати беандоза ба ҳамсараш роз гуфтан ҷой дорад, боз дарду ситами мардуми сайёра, бахусус сиёҳпӯстони Африқо ўро ором намегузорад ва бар асари дидани ҳоли табоҳи онҳо, ки рӯҳи инсонии ўро саҳт озор меод, менависад:

*- Ман сиёҳам, - гуфт, - авлодам сиёҳ,
Ин сиёҳӣ шуд ба мо гӯё гуноҳ.
Бандаҳои ҳалқабаргӯшем мо,
Зиндаҳои хонабардӯшем мо.*

Устод Мирзо Турсунзода, ки воқеан, шоири озода буду эҳсоси пурҷӯшу хурӯш дошт, ки дар хонаи дилҳо ҷароғи рӯшане афрӯхт. Намунааш “Ҷони ширин” аст, ки ҳақиқатҳои ҳудогоҳӣ, худшиносӣ ва мардумпарастӣ ҷавҳари ин достон аст.

Вақте достони “Ҷони ширин”-ро ба хондан оғоз мекунад, аз ширинии забони достон лаззате дармеёбед ва як иртиботи отифию руҳӣ бо шоири ормонҳои ӯ дар дили шумо пайдо мегардад. Шоир дар ин достон бо нигоҳи гарму равшан ва бадеъ фалсафаи зистан ва аз дарди ҳешу бегона оғоҳ буданро таъкид мекунад. Хонанда дарк мекунад, ки шоир нафасе, лаҳзае, соате аз дарду шодии мардуми ҳешу бегона ва хонаводааш

ҷудо нест:

*Ҷони ширин, худ, ки озод аз ғамӣ,
Аз ғами мазлумҳо оғаҳ камӣ.
Ёд дорӣ, аз мубориз шоирон
Файз буд дар хонаи мо меҳмон.
Аз Ватан ғап сар кунӣ, дар мегирифт,
Дар ба мисли ҳезуми тар мегирифт.*

Файз Аҳмади Файз, шоири муборизи урдузабони Покистон бо Иттиҳоди Шӯравӣ рафтуомад дошт, дӯстони зиёде дар ин сарзамин пайдо карда буд. Ва яке аз дӯстони начиниш устод Мирзо Турсунзода буд. Ин шоири бузург Ҳинду Покистон, ки соли пас аз даргузашти Устод Мирзо Турсунзода ба Душанбе омада буд, бо наврову афсӯс мегуфт: «Чӣ ҷойи Душанбе, қулли ҷаҳон бе вучуди Турсунзода холист».

Ба аҷибаш он аст, ки Файз Аҳмади Файз низ ҷун устод дар соли 1911 таваллуд шудаву шеърӣ худро шиоре алайҳи золиму зулм ва химоят аз мардуми мазлуми бечора сохтааст. Ў газали ҷонсӯзе барои устод Мирзо Турсунзода навиштааст:

*Биё, ёрам, ки чашмам дар талаб баҳри тамошоият,
Биё, ёрам, ки гӯшам ташиналаб баҳри суҳанҳоят.
Кучо ҳастӣ, ки ҳар кӯе нишон аст аз кафи поят,
Кучо рафтӣ, ки гӯм шуд хуш садои омаданҳоят.
Зи ту омӯхтам, халқи ҷаҳонро ҳифзи ҷон қардан,
Қитоби дӯстиро дилнишин қардам ба имоят.*

...Бояд гуфт, ки “Ҷони ширин” шевотарину начинитарин бозёфти шоир дар нигоҳонаи ҳунарии ӯст:

*Дар диёри мо шуд одам арҷманд,
Шуд сари ҳамгаштаи занҳо баланд.
Ҳеҷ коре нест бе зан, ҳуб шуд,
Ифтихоре нест бе зан, ҳуб шуд.
Ҳуб шуд, ки зан ба давлат ёр шуд,
Мамлакат аз дасти зан гулзор шуд.*

Дар ин достон хонанда эҳсос мекунад, ки шоир ишқу муҳаббатро дар қалбу вучуди ҳеш кашф намудааст ва инсонии ба ҳақде бошарофат ва босадоқат аст, ки сирату сурати зан, ба вижа ҳамсараш дар андешаву тафаккури устод ва дилу ҷони ӯ ҳамеша ҷой доштааст. Устод Турсунзода аз шумори шоироне ҳастанд, ки рисолати худро дар ҷомеа аз рӯйи садоқату муҳаббат самимона ва бегаразона анҷом додаанд.

Муроди шоири бузургӣ мо дар достони “Ҷони ширин” он аст, ки занро дар ҷомеа дар ҷойгоҳи баланд бубинад. Шоир сулҳро асоси будани инсон медонаду ҷаҷомаи сулҳу салоҳ меҳонад. Ба ёдам меояд солҳои пуриштилофи 90 -ум, ки мардум мегуфтанд: агар устод Мирзо Турсунзода мебуд, ҳаргиз дар Тоҷикистон бесарусомонӣ намешуд...

Қаҳрамони Тоҷикистон, устод Мирзо Турсунзода мучассасаи бузургӣ ҳувияти адабиёт ва фарҳанги халқи тоҷик аст. Ў мисли оинаи дурахшон бо вучуду ҳузури зебоаш Тоҷикистони азизи мо ва миллати тоҷикро дар олам муаррифӣ намуд. Аз ин ҷост, ки ба бузургиву наҷобати бемисли ӯ мардум ҷовидона эҳтиром гузоштаву сари таъзим фуруд меоранд.

Шаҳрия АҲТАМЗОД

24 сентябри соли 1977 устод Мирзо Турсунзода чашм аз ҷаҳон фуру бафт. Тоҷикон бузургтарин шоир ва ровии дарду армонҳои миллатро аз даст доданд. Онҳое, ки ба шеърӯ адаб дилбастагӣ дошта, суҳан ва ҳунар назди эшон қадр дорад, шеършиносон ва ошиқони назми устод сӯғашро бузург доштанд.

Яке аз пурсӯзтарин шеърҳои устод Лоик “Рӯзи ҷаноза” аст. Аз дарди ҷонсӯзи шоир санг ҳам мегирияд:

*Издиҳами мотамӣ бо ғири дилҳо
гузашт,
Издиҳами мотамӣ аз шаҳр ҷун дарё
гузашт.
Воалам, эй қӯҳсорон, қуллаеро яри
бурд,
Водарез, эй Тоҷикистон, аз ҷаҳон
Мирзо гузашт.
Устод Турсунзода навишта буд: “Ҳар*

Сипаҳсолори назм, шоири тавоно

як устод бояд шогирд тарбия кунад. Ин даъват дар қори пурмашаққати ҳаррӯзаи мо амалӣ мегардад... Адибони ҷавони мо фонди миллати адабиёти муосири тоҷик ва ояндаи мо мебошанд. Ғамхорӣ дар ҳаққи онҳо вазифаи мост”

Аз ҳамин лиҳоз, устод бисёр адибонро тарбия кардаву пуштибонӣ намудааст. Шодравон Қутбӣ Киром дар суҳбатҳои хоса нақл мекарданд, ки устод Мирзо Турсунзода нисбат ба ӯ падари хайрхоҳ буданд.

Воқеан, ҳамеша дарди қасон, ғами замон, аз ибтидо дар дили устод маскан гирифтааст. Устод Қутбӣ Киром мегӯяд:

*Дӯстон, дигар мағӯедам, ки
Турсунзода нест,
Он сипаҳсолори назм, он шоири
дилдода нест.*

*Ақли дунёро ба каф оварда бар мо дода
нест,
Ҳаст ӯ, бар қисмати мо мекунад
якумр зист!*

Боре ба устод Лоик саволе дода буданд, ки шумо шогирди тавонои устод Турсунзода ҳастед. Силсилаи шеърҳои бо номи “Сипоснома” дар бораи бузургии Мирзо Турсунзода эҷод намуда будед. Бадхоҳони устод дар матбуот устодро бухтон зада истодаанд. Шумо хомӯшед. Устод Лоик мегӯяд, устод Турсунзода офтоб буданд. Ба офтоб нигоҳ кунӣ, қӯр мешавӣ. Баъд ин байтро ба забон меоранд:

*Зиндаи ӯ гар мубориз буда андар
зиндагӣ,
Мурдаи ӯ ҳам муборизтар зи ҷандин
Рустам аст.
Устод Турсунзода вазифаи муқаддаси*

ҳешро дар ҷомеа танҳо аз эҷод қардани ашъори ноб намедонист. Ҳамчун ватандору ватандӯст устод тавонист дар бисёр кунгураву ҷаласаҳои бонуфузи байналхалқӣ иштирок карда, кишвари тоҷиконро дар арсаи олам муаррифӣ намояд. Лоик дар хусуси ба сафарҳои пурбаракату сулҳофарини М.Турсунзода гуфтааст:

*Сайри дунё қардани ӯ сайри дилҳо
қардан аст,
Раҳми дунё хӯрдан аст, аммо на дунё
хӯрдан аст.
Ғашт дар рӯи замин, то дид рӯи
одамин,
Дил ба дунё додани ӯ дил ба даст
овардан аст.
Усмон БАРОТ,
омӯзгори мактаби №2,
ноҳияи Айни*

Ҷар кучое халқ буд, Мирзои Турсунзода буд.

► ЧЕХРАИ МОНДАГОР

Муборизи роҳи озодии мардуми Ҳинд

Нависандаи бузурги Ҳинд Мулк Роҷ Онанд баъд аз мутолиаи достони “Қиссаи Ҳиндустон”-и Мирзо Турсунзода чунин гуфта буд: “Кош, дар хусуси кишвари Шӯравӣ асаре нависам мисли достони шоири тоҷик Мирзо Турсунзода дар бораи Ҳиндустон”. Ин гуфтаҳо шаҳодат ба бузургии ин қиссаи таъсиргузори устод Мирзо Турсунзода аст.

Мирзо Турсунзода моҳи марти соли 1947 ба Ҳиндустон сафар намуд. Ӯ дар мавриди ин сафар менависад: “Дар ҳамин сол ба ман хушбахтиё пеш омад, ки дар ҳайати делегатсияи Советӣ ба Ҳиндустон, ба Конференсияи якуми мамлакатҳои Осиё раҳти сафар бандам. Аз ҳамон вақт мавзӯи Шарқи бедоршаванда моҳияти асосии эҷодиёти ман гардид. Ҳиндустон ханӯз мустамликаҳои империяи кабири Англия буд. Ман бо чашми худ дидам, ки чӣ тавр ҳарисона мустамликачиён Ҳиндустонро гонат карда истодаанд, муборизони роҳи озодии миллиро ба зиндонҳо мепартоянд ва дар айни ҳол дар ҳар кучо машғалҳои озодихоҳонаи миллии рӯз ба рӯз бештар меафзуд. Дар чунин вазъияти инқилобии миллии бетараф истоданро барои худ раво намедонистам. Ба бедоршудагон қувва бахшидан ва ханӯз хоброфтагонро бедор намудан вазифаи байналмилалӣ худ дониста, бо шеърҳо ва достонҳои худ ҳамсафи муборизони озодии миллии Осиёву Африко шудам. Вакте ки ҳукуматдорони Англия барои ба Лондон рафтани ман иҷозатнома надованд, ман руҳафтода нашудам, баръакс, қувваи тоза гирифтам, ки шеърҳои достонҳои ман дар дасти муборизони роҳи озодӣ бар зидди мустамликадорӣ аслиҳаи тавоное шудаанд”.

Вакте ки силсилаи асарҳои Мирзо Турсунзода “Қиссаи Ҳиндустон” ва “Ман аз Шарқи озод” паси ҳамдигар интишор ёфтанд, онҳо дар адабиёти асри 20-уми ҷаҳон рӯйдоди муҳим гардиданд. Зеро то ин дам ягон шоир ё нависанда Шарқи хориҷиро аз лиҳози бадеӣ чунин ҳақиқатнигорона кашф накарда буд.

Аз ин рӯ, онҳо зуд ба забони русӣ ва дигар забонҳои ҷаҳон тарҷума шуда, дар олами мутамаддин машҳур гардиданд. Дар ин асарҳо муаллиф бо ҳамдигар ва ҳиссиёти бузурги башардӯстӣ тарзи зиндагонии халқҳои Шарқ, қабл аз ҳама, Ҳиндустонро бо тасвирҳои пурзӯри романтикӣ баён карда, барои хушбахтиё саодати одамони одӣ мубориза мебарад ва сиёсати мустамликадоронро саҳт маҳкум менамояд.

Дар Ҳиндустон низоъҳои тунду тез ҳукмрон буданд. Дар ҳар қадам тафовути хайратангези байни бойигарӣ ва гадоӣ, серӣ ва ғуруснагӣ ба чашм вомерхӯрд. Ҳеҷ яке аз ғуногунии олами афсонавии Ҳиндустон диққати шоири инсондӯстро ба худ

ҷалб накард, ҷуз ин ки Ҳиндустони тираю торик ва ғуруснаю зорро дида тавонист. Дар мавриди қабули ин силсилашеърҳо аз ҷониби мардуми Ҳиндустон Мирсаид Миршакар чунин мегӯяд: “Силсилаи шеърҳои “Қиссаи Ҳиндустон” тез паҳн шуда, писанди халқи озодихоҳи Ҳиндустон гардид. Мардуми Ҳиндустон дар шахси Мирзо Турсунзода фарзанди азиз ва аҳли дарди худро дид. Бесабаб набуд, ки рӯзномаҳои прогрессивии ин мамлакат он рӯзҳо ўро шоири миллии Ҳинд эълон карданд”.

Мирзо Турсунзода аз ҷумлаи суҳанваронест, ки барояшон ҳунар ва сиёсат муроди яқдигаранд. Шоир бо маҳорати баланд лирикаро бо сиёсати давлат ва ниёзмандҳои он ҷамоаҳо сохта буд. Аз ин ҷиҳат “Қиссаи Ҳиндустон”-и ӯ, ки ним аср пеш иншо шудааст, маҳз дар ҳамин мебошад. Дар манзумаи мазкур назокати шоирона ва диловарии шаҳрвандӣ, дарди инсон ва орзуҳои нек, шукргузори ва танаффур, муҳаббат ва талоши озодӣ, гармии дасти дӯства гирех шудани мушт ба ҳам омехтаанд; бе ин ду боли муҳаббату ғазаб ва шодиву андух “Қиссаи Ҳиндустон” наметавонист дар фазои сайёраи ин ғуна баланд парвоз кунад.

Шоири бузурги рус Николай Тихонов дар мавриди ашъори Мирзо Турсунзода чунин мегӯяд: “Ашъори Мирзо Турсунзода ба сони мурғи афсонавӣ аз рӯи қуллаҳои баланду дарёҳои паҳновар гузашта, бо ҳаққоният, самимият ва пардозӣ зебои шоиронаи худ ақлу дили ҳамзамонро тасхир кардааст”. Далели ин гуфтаҳои шоири рус ва таъсири қиссаи “Ҳиндустон”-и Мирзо Турсунзода аст, ки адиби дигари рус Сергей Михалков ба вачд омада чунин иброз меорад: “Мирзо Турсунзода дар наздикшавии кишварҳои Осиё ва Африқо, муборизаи мардуми ин қитъаҳо алайҳи мустамликадорӣ, расиданашон ба истиқлолу озодӣ саҳми бузурге гузоштааст”.

Фаридуллоҳ АБДУЛЛОЕВ,
мутахассиси шӯъбаи рушди иҷтимоӣ ва робита бо ҷомеаи дастгоҳи раиси шаҳри Гулистон

Адабиёти бадеиро сарчашмаи тарбият, муҳимтарин омили ташаккулбаҳои шахсият ва воситаи неруманди тарғиби одоби ҳақида тавсиф кардаанд. Воқеан ҳам, адабиёт қувваи беназир аст ва мавқеи барҷаста дар таълими солимии маънавии ҷомеа дорад. Ин нуктаро метавон дар миқдори эҷодиёти гурӯҳи калони адибони тавоно тавзеҳ бах-

дар паҳнои адабиёт, пеш аз ҳама, чун вассофи сулҳу дӯстӣ шухрат дорад. Шоир зимни аксар навиштаҳои ба ин мавзӯи дерину ифтихори адабиёт дахл кардаву абёти барҷаставу пуртаъсир ва равои самимӣ гуфтааст. Байтҳои зерини устод басо машҳуранд ва солҳои зиёде, ки сари забонҳо қарор доранд ҳамагонро ба дӯстию рафоқат даъват менамоянд:

силсила, ки дар рӯҳияи баланди башардӯстона таълиф шудааст, ба дӯстию тамоми халқҳои дунё арҷ гузошта мешавад. Шоир бар он назар аст, ки одамоне ҳаргиз набояд яқдигарро тақдир ва истисмор намоянд, ҳалқе бар халқи дигар, кишваре бар кишвари дигар набояд даъвии бартарӣ кунад, зеро «Байи одам аъзои яқдигаранд». Ин байти шоир, ки дар оғози силсилаи мазкур

Одамон аз дӯстӣ ёбанд бахт

шид. Дар адабиёти даврони нави тоҷик устод Мирзо Турсунзода яке аз онҳост. Доираи мавзӯҳои осори ин шоири машҳур маҳбуб ҳеле васеъ мебошад, аммо мавзӯҳои дӯстию рафоқат, сулҳу ваҳдат, ҳамдилию муттаҳидӣ, Ватан ва меҳанпарастӣ, модар ва меҳру садоқат дар офаридаҳои барҷастаи ин шоири маъруфи миллат нисбатан бартарӣ доранд. Омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ метавонанд зимни машғулиятҳо бо хонандагон аз эҷодиёти устод М. Турсунзода ба таври васеъ истифода намоянд. Шеърҳои устод инсонро аз ба насли наврас таъсири амиқ мегузорад. Дар заминаи эҷодиёти шоир ташкил намудани дарсҳои тарбиявӣ, маҳфилҳои адабӣ, ҷашнвораҳои мактабӣ... ҳеле муассиру ҳадафгир хоҳад буд. Дар дарсҳои ҳамарӯзаашон низ омӯзгорони метавонанд дар мавридҳои муносиб аз шеърҳои устод иқтибосҳо оваранд ва сухани худро тақвият бубахшанд. Устод М.Турсунзода

**Одамон аз дӯстӣ ёбанд бахт,
Душманӣ орад ба мардум
рӯзи саҳт.**

xxx

**Дӯстиро ҷустуҷӯ дорем мо,
Аз амонӣ гуфтугӯ дорем мо.**

xxx

**Халқҳоро дӯстӣ илқо кунем,
Меҳри дилро ҳада бар онҳо кунем.**

Доираи мафҳуми дӯстӣ дар осори шоир бағоят бавусъат аст. Ӯ тавассути каломии рӯҳбахшу дилҷаспаш тамоми халқҳои оламро ба зиндагии ахлоқи, ки бунёд ба дӯстӣ дошта бошад, даъват мекунад. Аҳли сайёра бояд аз ҳама ғуна муҳолифат даст кашида, оғӯш ба ҳам кушоянд, дилҳоро аз кинаҳо ӯри созанд, дӯсту рафиқу ҳамдаи яқдигар бошанд. Фақат дӯстӣ метавонад сайёраи моро ҳамеша ободу сарсабзу хушаман нигоҳ дорад аз қабзаи қулли мушқилот раҳой бахшад. Вусъати дӯстӣ дар силсилаи шеърҳои «Қиссаи Ҳиндустон»-и шоир ба таври барҷаста ба мушоҳида мерасад. Дар ин

омадааст, маънии баланди башарпарварона дорад:

**Шодам, аҷмо меҳрурам
ғамҳои халқи дигаре,**

**Дар назар меоварам
тороҷағишаи кишваре.**

Дар достонҳои «Чароғи абадӣ», «Писари Ватан», «Ҷони ширин», «Садои Осиё», «Аз Ганг то Кремл» низ устод Мирзо Турсунзода ба мавзӯи дӯстӣ таваҷҷуҳи махсус зоҳир намудааст. Метавон ба таври алоҳида зикр кард, ки шеърҳои «Дӯстонро гум макун»-и шоир ин мавзӯро дар эҷодиёти ӯ боз ҳам қимматтар сохтааст.

**Халқи олам дӯст бо мо
зағиштааст,**

**Ваҳдати халқи ҷаҳонро гум
макун!**

Боз ҳам таъкид менамоям, ки мероси адабии Қаҳрамони Тоҷикистон, устод Мирзо Турсунзода саршор аз ҳикмати андарз буда, воситаи муассирест дар тарбияи қимматҳои насли наврас.

Назрибегим ОДИНАЕВА,
омӯзгори синфҳои ибтидоии мактаби №91-и ноҳияи Сино

Хуршеди беғуруб

(порае аз достон)

**Шеърҳои Турсунзода шеърҳои миллат аст,
Ори аз ҳаргуна айбу иллат аст.**

**Шеърҳои ӯ бар тоҷикон буда қанот,
Додааст бар миллати хатти барот.**

**Сабки эҷодаш барозанда ба Шарқ,
Кардааст рӯшани дили моро чу барқ.**

**Шеърҳои ӯ дар Осиёю Африқо,
Ҳамсафар бо ваҳдати оламнамо.**

**Аз Душанбе то ба Ҳиндустону Ганг,
Ҳар ваҷаб ҳоки замиро дода ранг.**

**Шеърҳои ӯ чун дони гандум хӯша баст,
Шухратафзунгар ба тоҷик буди ҳаст.**

**Аҳли дунё хонад ашъори вара,
Чун забони ҳамдилии қораҳо...**

**Беҳтарин фарзонафарзанди Ватан,
Тору нудаш буда пайванди Ватан.**

**Ӯ ба ҳар як кишваре болонишин,
Будааст як шоири ояндабин...**

**Шеърҳои ӯ бо сози дилҳо ҳамнавоств,
Ҷойи ӯ дар дидаю дилҳои мост...**

**Шоир соҳибдилу дарёниҳод,
Беҳтарин ҳомиши сулҳу иттиҳод...**

**Гуфта будӣ, шоири дунёишнос,
“Дӯстонро бо нигоҳи дил шинос”.**

**Қаҳрамони миллати овозадор,
Қулли ашъораи дилҳои мондагор.**

**Ба ҳамоса, дафтари байту газал,
Ҷо гирифта ҳар касеро дар бағал.**

**Ӯ ба сулҳу қомгорӣ буда ёр,
Чеҳрабикшо будааст ҳамчун баҳор.**

**Шеърҳои ӯ гаҳвораҷунбони хирад,
Зарбазан буда ба ҳар як деу дад...**

**Оварад бар ҷӯи ҳар як анҷуман,
Ҳар гаҳе ки шеър гуяд аз Ватан.**

**Ҷавҳари маънӣ ба даст овардааст,
Шеърҳои ӯ бар дӯстон гулдаста аст...**

**Номи Турсунзодаро ҳамчун шоир,
Тоҷики ман бурдааст бар ҳар диёр.**

**Хеширо дар базми ёрон дидааст,
Эй басо гулдастаборон дидааст...**

Бобоҷони НУРЗОД

**Саҳифапайвандро
Абдурауф МУРОДӢ ва
Насриддин ОХУНЗОДА
омода карданд.**

БАРАСЌ

Бо мақсади иҷрои талаботи банди 17 «Нақшаи чорабиниҳо оид ба иҷрои дастуру супоришҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон аз 30 августи соли 2017 зимни ифтитоҳи бинои нави Академияи Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба муносибати Рӯзи дониш» ва банди 5, зербанди 12 Низомномаи Агентии назорат дар соҳаи маориф ва илми назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон рейтингҳои муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ гузаронида шуд.

Бояд зикр намуд, ки вобаста ба паҳншавии бемории сироятӣ COVID-19 ва бо мақсади амалӣ намудани протоколҳои чаласаи Ситоди ҷумҳуриявӣ оид ба пурзӯр намудани чораҳои зиддиэпидемикӣ барои пешгирии интиқол ва пайдоиши сирояти нави Коронавирус дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, раванди таълим дар муассисаҳои таълимӣ, махсусан, муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ муваққатан боздошта шуда буд. Бинобар ин, имконият даст надод, ки иҷрои талаботи банди 17 нақшаи чорабиниҳои дар боло зикршуда таъмин карда шавад, яъне дар нимсолаи якуми соли 2020 рейтингҳои муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ гузаронида нашуд.

Вобаста ба муътадил гаштани вазыят дар нимсолаи якуми соли таҳсили 2020-2021 Агентии назорат дар соҳаи маориф ва илми назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷрои талаботи банди 17 – ро таъмин намуд.

Дар ин асос маводи зарурӣ ҷиҳати муайян намудани рейтинг аз муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ҷамъоварӣ карда шуд. Вобаста ба масъалаи мазкур, тибқи фармониши директори Агентӣ гуруҳи корӣ оид ба баҳодиҳии рейтингҳои муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ аз ҳисоби кормандони Агентӣ таъсис дода шуд. Гуруҳи корӣ дар асоси маводи пешниҳодшуда аз ҷониби муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ маълумотро дар асоси нишондиҳандаҳои рейтинг таҳлил ва ҳолгузори намуданд.

Дар ин рейтинг 31 муассисаи таҳсилоти олии касбӣ иштирок намуданд. Таҳлили рейтингҳои наватӣ нишон дод, ки бинобар сабаби бемории сироятӣ дар соли 2020 муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ дар самти маъруза дар конференсу семинарҳои илмӣ байналмилалӣ, миқдори омӯзгори доимӣ, ки барои таълим додан ба дигар таълимгоҳҳои хориҷи кишвар даъват шудаанд, миқдори омӯзгори хориҷӣ, ки барои таълим додан ба муассисаҳои таълимӣ даъват шудаанд, тақмили ихтисоси омӯзгори ва таҷрибаомӯзии донишҷӯён дар хориҷи кишвар, миқдори ихтироот, навоарӣ ва пешниҳоди илмӣ-назариявӣ,

Натиҷаҳо умедбахшанд

Рейтингҳои муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси натиҷаҳои нимсолаи якуми соли таҳсили 2020-2021

миқдори рисолаҳои доктории Ҳимояшуда, шумораи ҳайати омӯзгори доимӣ, ки дар 5 моҳи охир дараҷаи илмӣ донишқада ва ё донишгоҳҳои хориҷи кишварро гирифтаанд, ба натиҷаҳои назаррас ноил нагаштанд.

Новобаста аз ин, таҳлилҳои нишон доданд, ки дар ин рейтинг дар байни муассисаҳои нисбатан рақобати шадидтар ба вучуд омада, дар 6 моҳи охир дар самтҳои муҳталиф корро ҷоннок намуданд.

Дар ин давра, дар фаъолияти муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ҷумҳурий вобаста ба нишондодҳо, хусусан, дар самти омӯзгори унвон ва дараҷаи илмидори доимӣ, миқдори доктори илм-профессор, Ҳимоя намудани рисолаҳои номзадӣ ва докторӣ, миқдори таърифоварандагон дар сомонҳои таълимгоҳ, мавҷудияти технопаркҳо, шумораи компютерҳо, ки танҳо барои истифодаи донишҷӯён муайян карда шудаанд, таъмини китобҳои дарсӣ тибқи меъёр ва номгӯи зиёди китобҳои дарсии электронӣ, мавҷудияти системаи дохилидонишгоҳии идора ва мониторинги сифати таълим, сатҳи сифати таҳсилот, шумора ва арзиши грантҳо, шумораи ҷойҳои ишғолнамудаи донишҷӯён дар озмунҳои фаннии ҷумҳуриявӣ, ба ҷойи қор таъмин шудани хатмкардагон, миқдори ҷойи нишаст дар китобхонаи электронӣ ва мавҷуд будани филиали кафедраҳо дар назди дигар муассисаҳо пешравиҳо ба назар мерасад.

Дар натиҷа Донишгоҳи миллии Тоҷикистон сазовори ҷойи якум, Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ ибни Сино сазовори ҷойи дуюм, Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров ва Донишгоҳи славянии Россия-Тоҷикистон бо ба даст овардани ҳолҳои баробар сазовори ҷойи сеюм гардидаанд. Роҳбарияти муассисаҳои таълимӣ зикргардида ҷун рейтингҳои қаблӣ дар муддати 6 моҳи охир дар самти миқдори рисолаҳои номзадӣ ва доктории Ҳимояшуда, миқдори мақолаҳои илмӣ дар маҷаллаҳои қомиссияи олии аттестатсионӣ (КОА) нашршуда, миқдори ихтироъ, навоарӣ ва пешниҳоди илмӣ-назариявӣ, миқдори монографияҳои илмӣ ҷопшуда, шумораи муассиса, ташкилоту идораҳо, ки ба муассисаи таълимӣ ҳамкорӣ мекунанд, тақмили ихтисоси омӯзгори доимӣ ва таҷрибаомӯзии донишҷӯён дар хориҷи кишвар, шумораи компютерҳо, ки танҳо барои истифодаи донишҷӯён муайян карда шудаанд ва шумораи китобҳои дарсӣ вобаста ба таълоди донишҷӯён қорҳои назаррасро анҷом додаанд. Ҳамзамон, бояд қайд намуд, ки муассисаҳои зик-

ргардида аз ҳисоби омӯзгори унвон ва дараҷаи илмидор, махсусан, аз лиҳози доктори илм-профессори доимӣ ва номзоди илм-дотсенти доимӣ аз шумораи умумии омӯзгори ба меъёрҳои муайяншуда мақоми муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ мувофиқат менамоянд.

Сайу талоши роҳбарияти Донишгоҳи славянии Россия-Тоҷикистон, Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон, Донишгоҳи давлатии омӯзгори Тоҷикистон ба номи С.Айни, Донишқадаи сайёҳӣ, соҳибкорӣ ва хизмат ва Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав низ дар ҷамъбасти рейтинг назаррас мебошад. Масалан, Донишгоҳи славянии Россия-Тоҷикистон дар рейтингҳои гузашта ҷойи ҳафтум ва дар ин рейтинг ҷойи сеюм, Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон дар рейтингҳои гузашта ҷойи нухум ва дар ин рейтинг ҷойи ҳаштум, Донишгоҳи давлатии омӯзгори Тоҷикистон ба номи С.Айни дар рейтингҳои гузашта ҷойи даҳум ва дар ин рейтинг ба ҷойи нухум баромаданд. Донишқадаи сайёҳӣ, соҳибкорӣ ва хизмат ва Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав бо натиҷаҳои нисбатан назаррас дар ин рейтинг ба дахгонаи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ворид гардидаанд.

Ҷи тавре қайд карда шуд, дар ин рейтинг Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров ва Донишгоҳи славянии Россия-Тоҷикистон бо ба даст овардани 176 ҳоли якхела сазовори ҷойи 3-юм, Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон ва Донишқадаи сайёҳӣ, соҳибкорӣ ва хизмат бо ба даст овардани 164 ҳоли якхела сазовори ҷойи 7-ум гардидаанд. Инчунин, Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон ва Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав бо ба даст овардани 155 ҳоли якхела сазовори ҷойи 10-ум гардидаанд. Ин аз он шаҳодат медиҳад, ки рақобати солим байни муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ҷумҳурий вучуд дорад.

Дар ин рейтинг ҷойҳои Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон, Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншох Шохтемур ва Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон ба номи академик М.Осимӣ бе тағйир мондаанд.

Тибқи маълумоти пешниҳоднамуда маълум гардид, ки баъзе муассисаҳои таълимӣ дар самти наشري китобҳои дарсии таҳассусӣ бо забони давлатӣ нашршуда, аз ҷониби омӯзгори ҷопи мақолаҳо дар ҚОА, Ҳимоя рисолаҳои номзадӣ докторӣ, миқдори ихтироъ, навоарӣ ва пешниҳоди илмӣ-назариявӣ, миқдори монографияҳои илмӣ

ҷопшуда, миқдори барномаҳои таълимӣ, ки аз аккредитатсияи байналмилалӣ гузаштаанд, ҳайати омӯзгори доимӣ, ки дар 6 моҳи охир дараҷаи илмӣ донишқада ва ё донишгоҳҳои хориҷи кишварро гирифтаанд, шумораи ҷойҳои ишғолнамудаи донишҷӯён дар озмунҳои фаннии ҷумҳуриявӣ, тақмили ихтисоси омӯзгори доимӣ ва таҷрибаомӯзии донишҷӯён дар хориҷи кишвар, маъруза дар конференсу семинарҳои илмӣ байналмилалӣ қорҳои назаррасро ба анҷом нарасонидаанд.

Ҳамзамон, тибқи таҳлилҳои муайян гардид, ки дар 6 моҳ баъзе аз муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ҷумҳурий аз рӯи нишондоди мавҷуд будани филиали кафедраҳо дар истеҳсолот, дорандаи аккредитатсияи байналмилалӣ аз рӯи ихтисосҳои алоҳида, шумораи ҷойҳои ишғолнамудаи донишҷӯён дар озмунҳои фаннии ҷумҳуриявӣ, миқдори рисолаҳои номзадӣ ва доктории Ҳимояшуда, миқдори ихтироъ, навоарӣ ва пешниҳоди илмӣ-назариявӣ, мавҷудияти институтҳои илмӣ-тадқиқотӣ, шумора ва арзиши грантҳо, миқдори омӯзгори доимӣ, ки барои таълим додан ба дигар таълимгоҳҳои хориҷи кишвар даъват шудаанд, миқдори омӯзгори хориҷӣ, ки барои таълим додан ба муассисаи таълимӣ даъват шудаанд, таҷрибаомӯзии донишҷӯён ва омӯзгори дар хориҷи кишвар умуман соҳиби ҳол нагардиданд. Бояд зикр намуд, ки қисме аз нишондодҳо, ки баъзе муассисаҳои соҳиби ҳол нагардидаанд, ҷи тавре дар боло қайд намудем, ба таътили муассисаҳои таълимӣ дар давраи бемории сироятӣ вобастагӣ доштанд. Аммо новобаста аз бемории сироятӣ ва давраи таътил, тибқи таҳлили рейтинг қаблӣ муайян карда шуд, ки баъзе муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ аз рӯи нишондодҳои зикргардида умуман ҳол ба даст наовардаанд.

Дар рейтингҳои гузашта аз рӯи нишондоди аккредитатсияи байналмилалӣ дар байни муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ ибни Сино, Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон ва Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон аз аккредитатсияи байналмилалӣ аз ҷониби Агентии мустақили аккредитатсия ва рейтинг (Ҷумҳурии Қазоқистон) дар доираи ихтисосҳои муайян гузаронида шуда, ба онҳо шаҳодатнома дода шудааст. Ин буд, ки танҳо аз ҳисоби нишондоди 31-и муайянкунандаи ҳолгузори (миқдори барномаҳо, ки аз аккредитатсияи байналмилалӣ гузаштаанд) Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ ибни Сино, Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ,

бизнес ва сиёсати Тоҷикистон соҳиби 7-ҳоли ва Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон соҳиби 10 ҳоли иловагӣ гашта буданд. Дар рейтингҳои наватӣ аз рӯи нишондоди 31-и муайянкунандаи ҳолгузори (миқдори барномаҳо, ки аз аккредитатсияи байналмилалӣ гузаштаанд) Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, Донишгоҳи славянии Россия ва Тоҷикистон, Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон, Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон ба номи академик М.С.Осимӣ, Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншох Шохтемур, Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон, Донишқадаи политехникаи Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон ба номи академик М.С.Осимӣ дар шаҳри Хучанд ва Донишқадаи кӯҳи-металлургии Тоҷикистон дар шаҳри Бӯстон соҳиби ҳолҳои муайян шуданд.

Фаъолияти технопаркҳо, хусусан, дар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ ибни Сино, Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон ба номи академик М.Осимӣ, Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншох Шохтемур, Донишгоҳи славянии Россия - Тоҷикистон, Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон, Донишқадаи политехникаи Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон ба номи академик М.Осимӣ дар шаҳри Хучанд, Донишқадаи иқтисод ва савдои Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон дар шаҳри Хучанд ва Донишқадаи технология ва менеҷменти инноватсионӣ дар шаҳри Қӯлоб дар муқоиса ба дигар муассисаҳои таълимӣ хубтар ба роҳ монда шудааст. Муассисаҳои таълимӣ номбурда барои татбиқи илм ва ҷорӣ кардани технологияи нав дар истеҳсолот кӯшишҳои зиёд ба харҷ додаанд.

Дар Донишқадаи исломии Тоҷикистон ба номи Имоми Аъзам Абӯханифа Нуъмон ибни Собит, Филиали Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон дар шаҳри Исфара ва Донишгоҳи давлатии тиббии Хатлон паркҳои технологӣ фаъолият намекунанд.

Дар рейтингҳои наватӣ дар 6 моҳи охир Ҳимояи рисолаҳои номзадӣ (аз миқдори умумии омӯзгори доимӣ) дар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, Донишгоҳи давлатии омӯзгори Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни, Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон ба номи академик М.Осимӣ, Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон, Донишқадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода, Донишқадаи исломии Тоҷикистон ба номи Имоми Аъзам Абӯханифа Нуъмон ибни Собит, Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав, Донишқадаи сайёҳӣ, соҳибкорӣ ва хизмат ва Донишқадаи энергетикаи Тоҷикистон зиёдтар ба назар расида, аз рӯи нишондоди

7-ум муассисаҳои номбурда соҳиби 5-8 ҳолӣ гардидаанд. Ин муассисаҳо дар омода намудан ва азнавтайёркунии кадрҳои илмӣ-педагогӣ тайи 6 моҳи охир қорҳои зиёдро ба анҷом расонидаанд.

Дар рейтингӣ қаблӣ аз рӯи нишондоди 7-ум (дар 6 моҳи охир химояи рисолаҳои номзадӣ аз микдори умумии омӯзгорони доимӣ) Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, Донишгоҳи тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ ибни Сино, Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров, Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон, Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншох Шохтемур, Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав, Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ, Донишқадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода, Донишқадаи энергетикӣ Тоҷикистон, Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон ва Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон нисбат ба дигар муассисаҳои таълимӣ қорро беҳтар ба роҳ монда буданд.

Таҳлилҳо собит сохтаанд, ки дар муқоиса ба рейтингӣ гузашта, дар умум, ба даст овардани ҳолҳо ба ҳисоби минималӣ фарқ менамояд. Масалан, дар рейтингӣ гузашта аз ҳама ҳоли паст (ҳоли минималӣ) 70 ҳол (22,5%)–ро таъкил менамуд, дар ин рейтинг бошад, ҳоли паст 80 ҳол (25,8%)–ро таъкил додааст. Яъне тафовути ҳолҳои минималӣ 10 ҳолро (3,3%)–ро таъкил додааст, ки рӯ ба афзоиш мебошад.

Новобаста аз ин, ректорони муассисаҳои таъсилоти олии касбиро зарур аст, ки дар яқҷоягӣ бо ҳайати профессорону омӯзгорон барои ниғоҳ доштани мавқеи муассисаҳои худ дар рейтингҳои минбаъда, инчунин, ҷиҳати ба нишондихандаҳои ҳубтару беҳтар ноил гаштани муассисаҳои худ тадбирҳои иловагӣ андешанд.

Гузaronидани рейтингӣ муассисаҳои таъсилоти олии касбӣ ҷумҳурӣ тайи солҳои охир собит менамояд, ки барои баланд гардидаи нишондодҳои рейтингӣ миёни муассисаҳои таъсилоти олии касбӣ ҷумҳурӣ рақобат ба назар мерасад. Ин боис мегардад, ки дар маҷмӯъ рейтинг барои баланд бардоштани сатҳи сифати таълим ва омода намудани мутахассисони баландихтисоси талаботи бозори меҳнат таъсири ҳудро расонад.

Агентии назорат дар соҳаи маориф
ва илми назди Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Натиҷаи ниҳоеи рейтингӣ муассисаҳои таъсилоти олии касбӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон

Ҷойи ишғолнамуда	Номи муассиса	Ҷамъи ҳолиҳо
1	Донишгоҳи миллии Тоҷикистон	182
2	Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ ибни Сино	178
3	Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров Донишгоҳи славянии Россия-Тоҷикистон	176 176
4	Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон	173
5	Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншох Шохтемур	171
6	Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон ба номи академик М.С.Осимӣ	170
7	Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон Донишқадаи сайёҳӣ, соҳибқорӣ ва хизмат	164 164
8	Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон	159
9	Донишгоҳи давлатии омӯзгорӣ Тоҷикистон ба номи С. Айни	157
10	Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав	155 155
11	Донишқадаи политехникии Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон ба номи академик М.С.Осимӣ дар шаҳри Хучанд	154
12	Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ	153
13	Донишгоҳи давлатии Данғара	146
14	Донишқадаи иқтисод ва савдои Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон дар шаҳри Хучанд	119
15	Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон	117
16	Донишқадаи кӯҳӣ-металлургии Тоҷикистон дар шаҳри Бӯстон	110
17	Донишқадаи омӯзгорӣ Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакент	108
18	Донишгоҳи давлатии Хоруғ ба номи Моёншо Назаршоев	106
19	Донишқадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода	105
20	Донишқадаи давлатии фарҳанг ва санъати Тоҷикистон ба номи М. Турсунзода	104
21	Донишқадаи технология ва менеҷменти инноватсионӣ дар шаҳри Кӯлоб	103
22	Донишгоҳи давлатии тиббии Хатлон	99
23	Донишқадаи энергетикӣ Тоҷикистон	94
24	Филиали Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон дар шаҳри Исфара	88
25	Донишқадаи тарбияи ҷисмонии Тоҷикистон ба номи С.Раҳимов	87
26	Донишқадаи давалатии санъати тасвирӣ ва дизайни Тоҷикистон	86
27	Донишқадаи исломии Тоҷикистон ба номи Имоми Аъзам Абӯҳанифа Нуъмон ибни Собит	81
28	Донишқадаи омӯзгорӣ Тоҷикистон дар ноҳияи Рашт	80

► ОЗМУН

«Беҳтарин роҳбари маҳфили сол» кист?

20-уми апрел дар Маркази ҷумҳуриявии таъсилоти иловагии Вазорати маориф ва илм даври минтақавии озмуни «Беҳтарин роҳбари маҳфили сол» баргузор гардид. Дар он роҳбарони маҳфилҳои аз шаҳри навоҳии тобеи ҷумҳурӣ - Мадалӣ Набиев-«Забони англисӣ» (Нурубод), Давлатназар Ёфтаков-«Суруд ва мусиқӣ» (Сангвор), Шамсиддин Шаҳобиддинов - «Театр-студия» (Ваҳдат), Мастура Рустамова-«Дӯзандагӣ ва қуроқдӯзӣ» (Роғун), Тилавмурод Каримов-«Расомони ҷавон» (Турсунзода), Аббосиддин Эмомов-«Физикони наврас» (Тоҷикобод), Мафтуна Шарифова-«География» (Шаҳринав), Гулрафтор Ниёзова-«Муҳрабӯфӣ» (Варзоб), Қурбонбӣ Қурбонова-«Таърихи кишваршиносӣ» (Файзобод) ва Хуршед Ҳалимов-«Ихтироъкорони ҷавон» (Рӯдакӣ) иштирок карданд.

Умедҷон Сафарзода, директори Маркази ҷумҳуриявии таъсилоти иловагӣ, ҳамоишро ифтиҳо бахшида, довталабонро бо шартҳои он ва аъзои ҳакамон шинос намуд.

Сипас довталабон аз рӯи шартҳои «Пешниҳоди барномаи таълимие, ки худӣ довталаб таҳия кардааст», «Муаррифии қори амалии роҳбари маҳфил бо аёнӣ», «Хуҷатгузорӣ ва қорбарии роҳбари маҳфил аз рӯи санадҳои соҳавӣ ва пешниҳод қордани маводи таҳияшуда» ва «Намоиши дастовардҳои назарраси довталаб дар шакли видео-

ролик ё презентатсия» байни ҳам сабқат намуданд. Дар рафти озмун Гулбаҳор Ниёзова ва Мастура Рустамова бо маҳорати ҳуби муҳрабӯфию қуроқдӯфӣ, Шамсиддин Шаҳобиддинов бо намоиши сахнаи қолиб дар иҷрои хонандагон, Тилавмурод Каримов бо намоиши дастоварду дастранҷи шогирдони маҳфили «Расомони ҷавон», Хуршед Ҳалимов бо намоиши ихтироъқорихои

худ диққати ҳайати ҳакамонро қалб қорданд. Тавре аз муаррифии довталаб Хуршед Ҳалимов маълум гардид, қори маҳфили «Ихтироъқорони ҷавон»-и Маркази таъсилоти иловагии ноҳияи Рӯдакӣ мувофиқ ба талаботи рӯз ба роҳ монда шудааст ва фаъолияти назаррас дорад...

Мутаассифона, маълум гардид, ки аксари роҳбарони маҳфилҳо дар иҷрои баъзе шартҳо омода набуданд. Чанде аз довталабон иброз доштанд, ки аз талаботи низомнома ва ҳамаи шартҳо

огоҳ нестанд. Намояндагон аз шаҳри ноҳияҳои Ҳисор, Рашт ва Лахш бо сабабҳои номаълум дар қорабинӣ иштирок надоштанд.

Дар робита ба ин, узви ҳайати ҳакамон Заррина Норова пешниҳод қорд, ки раёсату шуъбаҳои маорифи шаҳри ноҳияҳо бояд даври аввали озмунро дар қойҳои худ хатман баргузор намоянд. Агар довталаб дар даври аввал ширкат қунад, аз талаботи низомнома ва ҳамаи шартҳои озмун огоҳ мегардад. Маркази ҷумҳуриявии таъсилоти иловагӣ бояд як семинари маҳсуси омӯзишӣ барои довталабон қаблан гузаронида, онҳоро бо талаботи озмуни маъкур шинос намоянд.

Дар фарҷоми озмун, Шамсиддин Шаҳобиддинов, роҳбари маҳфили «Театр-студия»-и Маркази таъсилоти иловагии шаҳри Ваҳдат бо 110 ҳол соҳиби қои аввал, Хуршед Ҳалимов, роҳбари маҳфили «Ихтироъқорони ҷавон»-и Маркази таъсилоти иловагии ноҳияи Рӯдакӣ бо 107 ҳол соҳиби қои дуюм ва Тилавмурод Каримов, роҳбари маҳфили «Расомони ҷавон»-и Маркази таъсилоти иловагии шаҳри Турсунзода бо 100 ҳол соҳиби қои сеюм гардидаанд. Умедҷон Сафарзода ба қолибон Диплом, Сипосномаи Вазорати маориф ва илм ва нишони «Аълочи маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон»-ро супурд.

Дилафрӯз ҚУРБОНӢ,
«Омӯзгор»

► МУШОВАРА

Дар гимназияи рақами 1-и ба номи Раҳим Чалили шаҳри Хучанд қаласаи навбатии ҳайати мушовараи раёсати маорифи вилояти Сугд доир гардид.

Сардори раёсати маорифи вилоят Осим Каримзода дар ифтиҳо иштирокдоронро бо рӯзномаи қории қаласа ошно намуд. Оид ба санҷиши таъмини иҷрои «Барномаи маҳаллии маҷмӯии рушди тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш дар вилоят барои

Дастовардҳо меафзояд

солҳои 2017-2021» ва омӯзиши фанни омодагии дифои ҳарбӣ дар муассисаҳои таълимии шаҳри ноҳияҳои Истиклол, Мастқоҳ ва Бӯстон, санҷиши рафти Қарори Ҳуқумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 марти соли 2020, №199 «Дар қорай сари вақт омода намудани соҳаҳои иқтисодиёт ва иҷтимоиётӣ ҷумҳурӣ барои фаъолияти мунтазам ва самарабахш дар даври тирамоҳу зимистони солҳои 2020-2021» дар муассисаҳои таълимии шаҳри ноҳияҳои Бӯстон, Мастқоҳ ва Зафаробод, оид ба рӯзҳои раёсати маорифи вилоят, санҷиши сатҳи сифати таъсилот ва татбиқи Амри Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз 05.02.2020, №АП-1339 доир ба гузаронидани озмуни ҷумҳуриявии «Фурӯғи субҳи доноӣ китоби аст» дар муассисаҳои таълимии ноҳияи Мастқоҳ сармутахассисони раёсати маорифи вилоят Мирҷумъа Бобозода, Шухрат Сатторов ва Абдурахим Қурбонов гузориш доданд.

Дар қорай фаъолияти созмони хонандагонии муассисаҳои таълимии шаҳри ноҳияҳои Истаравшан, Қонибодом, Деваштиҷ гузориши Фирдавс Ашӯрмаатов, директори Маркази таъсилоти иловагии вилоят шунида шуд.

Қорманди Агентии назорати давлатии молиявӣ ва муқориза бо қоррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар вилояти Сугд Васлибек Назриён оид ба пешгирии ва қартираф намудани ҳуқуқвайронқуноҳои қоррупсионӣ дар соҳаи маориф маълумот дод.

Нуъмон РАҚАБЗОДА,
Абдусабур АБДУВАҲҲОБОВ

► Дар Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон даври аввали Озмуни ҷумҳуриявии «Илм-фурӯғи маърифат» оғоз ёфт.

► ИДЕОЛОГИЯ

Чаҳолат нобиноист

Солҳои охир тарбияи сиёсии хонандагон вобаста ба вазъи ҷаҳони муосир дар таълимгоҳҳо аҳамияти бештар пайдо кардааст. Маълум, ки дар минтақаҳои алоҳидаи ҷаҳон задухӯрду даргириҳо пайваста идома доранд ва ҳамчунин, гурӯҳҳои зиёди иртиҷой пайдо шудаанду рӯз то рӯз ғаёл мебаранд, ки ҳадафшон ғасби ҳокимият, ба даст овардани сарвату дорой, ҷорӣ кардани сохтори худкома, пурихтилоф сохтани ҳаёти аҳли ҷомеа ва бузургманишию тамаъҷӯӣ мебошад. Ин гуна гурӯҳу ташкилоту сохтмонҳои мамнуъгашта барои пиёдаасозии хостаҳои худ аз ҳама гуна тадбири амалу кирдор истифода менамоянд, аз ҳеҷ гуна пастиго бешарафӣ худдорӣ намекунанд ва ба ҳар гуна ҷаҳолат қодиранд. Онҳо аз силоҳу таҳдид, аз террору вайронкорӣ, аз воситаҳои техникаи иттилоот, аз шабакаҳои иҷтимоӣ ва воситаҳои дигар васеъ ва мунтазам истифода мебаранд. Барои онҳо дурӯғпароканӣ, макру игво, шӯрандозӣ ва тухмату бухтон амали муқаррарист. Мекӯшанд, ки ҷаҳон ноором ва мардум дар тарсу ҳарос бошанд. Қисме аз ин гурӯҳҳо, ҳатто, динро ба ғаразҳои шахсияшон таҳриф мекунаду истифода мебаранд. Аслан, онҳо бо дин

ҳеҷ иртиботе надоранд, кайҳо ба аҳкоми динӣ, ба шарияту тариқат хиёнат кардаанд... Тоҷикистони азизи мо як ҷузъи ҷомеаи ҷаҳонист ва аз ин рӯ, нисбат ба ҳама гуна ҳаводиси зиёновар ба мардум, ба аҳли сайёра бетараф буда наметавонад. Ҳаминро ҳам дар назар бояд дошт, ки амалиёти густурдаву таҳрифкоронаи қисме аз террористону экстремистон ва ифротгароёну игвогарон ба кишвари маҳбубу соҳибистиклоли мо низ нигаронида шудааст. Ҳамарӯза созмонҳои иртиҷои хориҷи ҷумҳурий бар асари нотавабонию бухлу хусумат ва тамаъҷӯӣ ба ҳар васила ба сӯи Ватани маҳбуби мо санги тухмату маломат меафкананд. Онҳо хоинони миллатанд ва ҳаргиз тавони дидани комёбиҳои рӯзафзуни халқи тоҷикро надоранд. Чашмашон аз ҷаҳолат кӯр аст. Гарчи худро мусулмон метарошанд, аслан «дар ботинашон бӯи мусулмонӣ нест». Динро сипар кардаанду аз ин заррае андеша надоранд, намеандешанд, ки хиёнат ба дини мубин чӣ даҳшатесту фарҷоми ғочабор барои худашон хоҳад дошт. Аҳли Тоҷикистон ба ифротгароён танаффур доранд ва онҳоро шадидан маҳкум меку-

нанд, онҳоро хоину нотавабонин ва душмани халқу миллат меҳонанд. Дар ҷумҳуриамон қонунҳо «Дар бораи мубориза бар зидди терроризм» ва «Дар бораи мубориза бар зидди экстремизм (ифротгарӣ)» қабул шудаанд ва амал мекунанд. Онҳо нақши дастурамали раҳнаморо барои ҳар як шахси солимфикру ватандӯст доранд. Қонунҳои мазкур бояд дар тамоми зинаҳои таҳсилот дар мактабҳо вобаста ба синфҳо ва сатҳи фаҳмиши хонандагон тавзеҳ дода шаванд. Барои ин илова ба дарсҳои муқаррарӣ ташкил кардани дарсҳои тарбиявӣ, маҳфилу вохӯриҳо... манфиатовар хоҳад буд. Замони ихтилофоти мазҳабӣ қавмию музофотӣ ва суръатбӣ раванди ҷаҳонишавӣ аз шогирдони мо чун аз ҳар як сокини сайёра дониши амиқ, ҷаҳонбинӣ васеъ ва худшиносӣ ифтихори миллиро тақозо дорад. Бояд Ватанро самимона дӯст дошт ва ҳомию қонфидоӣ манфиатҳои он, имрӯзу фардои шуқӯи он буд. Ин нуктаи муҳимро аҳли таълиму тарбия дар чараёни ғаёлияти худ бояд ҳамеша дар мадди назар дошта бошанд.

Марҷона АЗИЗМУРОВА,
ҷонишини директори
мактаби №92-и ноҳияи Сино

► КҶДАКИСТОН

Меҳнат ташаккулбахш аст

Меғӯянд: «Аз одами бекор ҳама безор» ё «Ҳар кӣ меҳнат накунад, роҳат намебинад». Ин мақолҳо дар давоми умри ҳазорсолаи инсоният дар натиҷаи омӯзишу санҷиш ба вучуд омадаанд ва онҳо бехуда нестанд. Меҳнат кардан ё меҳнатдӯст будан гуфта, мо танҳо кори ҷисмониро дар назар надорем, ғаёлияти зеҳнӣ низ худ як навъи меҳнат аст. Аз ин хотир, чун сухан дар бораи меҳнату меҳнатдӯстӣ меравад, дуруст мебуд, ки ҳардуи ин мафҳум як хел фаҳмида шаванд. Меҳнатдӯстиро мисли дигар хислатҳои накуи инсонӣ, ба монанди ростқавлӣ, маърифатпарварӣ, омӯзиши илму дониш ҳанӯз аз зинаҳои аввали ҳаёт омӯхтан ё омӯзонидан лозим меояд. Бисёр мешунавем ин ҳарфи калонсолонро, ки меғӯянд «ба кӯдак кор нафармо, аз уҳдааш намебарояд», «кӯдак ҳам ба кор фармудан аст?» ҳатто гуфтае ҳам вучуд дорад, ки «ба кӯдак кор фармову аз қафояш дав». Албатта, ба кӯдак фармониши қорхое, ки аз қудраташ берун ҳастанд, қамолӣ беақлият, аммо дилсӯзӣ намудану ба вай умуман кор нафармондан низ тамоман нодуруст аст. Ба синну соли кӯдак нигоҳ намуда, аз ӯ иҷро намудани ин ё он кор ба манфиати ҳам волидайн ва ҳам ҳурдсолонро аст. Ба анҷом расонидани қоре ба худӣ кӯдак ҳуш меояд, зеро маълум аст, ки баъди ин вай сазовори тахсину офарин мешавад. Дар баробари ин, иҷрои амалу қорҳои гуногун чӣ дар ҳона ва чӣ дар муҳити беруна донишу малакаи кӯдак ё наврасро нисбат ба муҳити атрофаш бештар мегардонад. Агар шумо мушоҳида намоед, бисёр вомехӯранд кӯдаконе, ки синну солшон барои ба мактаб рафтан мувофиқ асту аммо онҳо рангхоро аз якдигар фарқ карда наметавонанд. Модарон метавонанд маҳз ба воситаи қорҳои ҳона ба кӯдакашон шинохти рангхоро омӯзанд. Чӣ гуна? Модар аз духтарчааш хоҳиш мекунад: «Духтарҷон, куртаи сиёҳи додарчаатро биёр», ё «Духтарҷон, ба гули сурхамон об бидеҳ», «Пиёлаи кабудо ин ҷо гузор» ва ғайра... Падарон низ метавонанд ҳамин муносибатро бо писарчаҳоишон дошта бошанд. «Писарҷон, болғаи дасташ кабудо гирифта биёр, пояфзоли сиёҳи маро бурда ба ҷояш гузор...» Чунин қорҳо ба кӯдак имкон медиҳад, ки натавон рағҳо, ҳамчунин, шинохти ашёи барои рӯзгор лозимаро донанд. Модарон метавонанд ба духтарчаҳое, ки аллакай мактабхон ҳастанд рӯфтани ҷангҳои ҳона, ба тартиб овардани

ҷойҳоб, ғундоштани дастархонро супориш диҳанд. Боре ба ҳонаи як шиноси наздикам меҳмон шу-дам. Ба писарчааш фармуд, то ба дастони меҳмонон об резад. Писарчааш хурд набуд, аммо аз уҳдаи ин кор намебаромад. Маълум мешуд, ки ин қорро ба ӯ бори аввал фармудаанд. Аз ноухдабарони писар модар дар ғазаб шуда, ӯро сарзаниш мекард. Чаро? Охир, ин ҷо айб на дар кӯдак, балки дар худӣ волидайн аст. Вакте бори аввал ба кӯдак қореро мефармояд, бояд ба вай иҷрои онро омӯзад. Дар муассисаҳои томақтабӣ мураббияҳо кӯшиш менамоянд, ба тарбиятгирандагон фарқи меваву сабзавотро нишон диҳанд, ин хуб аст албатта, аммо ин қорро дар ҳона падару модар низ метавонанд ба анҷом расонанд. Модар аз духтарчааш хоҳиш меку-над то барои омода кардани хӯрок барояш сабзавот биёрад, дар чунин ҳолатҳо кӯдак на танҳо сабзавотро шинохта мегирад, ҳамчунин, шумурданро низ меомӯзад, зеро ҳангоми овардан ӯ бояд донанд, ки чандто картошка ва чандто пиёз ба модар лозим аст. Олимон исбот намудаанд, ки нафарони меҳнатдӯст дар зиндагӣ чандин маротиба солиму бардам ҳастанд дар муқоиса ба шахсоне, ки танбалӣ мекунаду қоргузезӣ. Ин далел ҳеҷ ҷойи ҳайронӣ надорад. Маълум аст, ки шахси қордӯст, меҳнатдӯст бисёр ҳаракат мекунад, пайваста дар амал аст. Ин имкон фароҳам меорад то мушаққо бифтаҳои қисми ӯ доимо ҳаракат намоянд. Шояд шумо гуфтан хоҳед, ки ғаёлияти қори ҳар шахс ҳар гуна аст, масалан, нафароне ҳастанд, ки қори қисмонӣ мекунанд ва шахсони дигар ғаёлияти зеҳнӣ. Дар чунин ҳолат чӣ гуна метавонад шахс ҳаракат намояд. Албатта, тавре дар боло зикр намудем, ғаёлияти зеҳнӣ низ меҳнат аст. Шахси меҳнатдӯст ҳеҷ гоҳ ба як қор маҳдуд намешавад. Ман ҳамчун як тан тарбиятдиҳандаи насли наврас ҳамеша кӯшиш менамоям то кӯдаконро дар рӯҳияи меҳнатдӯстӣ тарбия намоям. Бо ин мақсад ҳангоми машғулиятҳо бо кӯдакон дар майдончаи назди боғча ба нигоҳубини дарахтон, гулҳо машғул мешавем. Дар баробари ин, ба онҳо дар ҳусуси дарахтон ҳусусиятҳои ҳосси онҳо маълумоти зарурӣ медиҳам.

Ҷамила РАҶУПОВА,
мураббии ширхоргоҳ-кӯдакистони №127-и
шаҳри Душанбе

► РИЁЗӢ

Математика дар ҳаёти инсон мавқеи баланд дорад, зеро тамоми дастгоҳҳои дар истехсолот истифодашаванда, воситаҳои техникае, ки сари ҳар қадам вомехӯранд ва мо бо онҳо ҳар лаҳза қор ме-гирем, ба воситаи ҳисобҳои математикӣ сохта шудаанд.

Олими дигари машҳури ҷаҳон А.Франс барои аз худ намудани фанни математика чунин тавсия додааст: «Барои донишҳои математикиро обу тоб додан, бояд бо иштиҳои онро фуру бурд».

Нависанда, файласуфи

Андешаҳои бузургон дар бораи математика

Математика, дар ҳақиқат, забонест, ки бо он ҳамаи илмҳои қадим гуфтугӯ мекунанд, яъне, фанҳои химия, физика, технологияи иттилоотӣ ва дигар фанҳо бо истифода аз фанни математика рушд меёбанд. Мутафаккирони бузурги олам, шахсиятҳои маъруфи соҳаҳои гуногун дар бораи математика андешаҳои худро иброз дошта-анд. Чанде аз онҳоро ёд меоварем. Олими машҳури рус М. Ломоносов математикаро «шоҳи фанҳо» ном бурдааст. Ӯ, ҳамчунин, изҳор дошта буд, ки «химия дасти ростӣ физика буда, математика қашмони он мебошад». Файласуф, физик ва математикӣ машҳури асри XVII Галилео Галилей гуфтааст: «Мо бояд иқрор шавем, ки математика воситаест, ки тавассути он зеҳни мо инкишоф меёбад ва қобилияти фикррониямон ме-афзояд». Олими намоён А.И. Гертсен баён доштааст: «Астрономия баъди ба математика ҳамроҳ шудан ҳамчун илм шинохта

машҳури немис И.В.Гёте муаллифи гуфтаҳои зерин мебошад: «Ададҳо ҷаҳонро идора наме-кунанд, вале чӣ тавр идора кардани онро нишон медиҳанд». Донишманди номвар Р.Штейнер қайд намудааст, ки «шахсе, ки математикаро хуб медонад, тамоми қонунҳои табиатро дарк мекунад». Олимони риёзидони Шарк низ илми ҳисобро яке аз роҳҳои ба ҳам омадани мардум ва пеш бурдани зиндагашон дониста-анд. Зақарияи Розӣ пешрафти ҳоҷагидорию иқтисодиёти давлатро дар даврони Сомониён дар инкишоф ёфтани илми риёзӣ дониста буд. Мавриди ситоишу тарғиб қарор гирифтаи ин илм аз тарафи олимон донишмандони он дав-ра боис гашта буд, ки чандин марказҳои илмӣ дар давлатҳои Осӣи марказӣ, Арабистон, Хиндустон ва Хитой ғаёлият дошта бошанд. **Х. ШОСАФАРОВ, Ҷ. НАЗАРОВ,** омӯзгорони математикаи коллеҷи техникӣ ДТТ ба номи академик М.Осимӣ

► КОНФРОНС

Ҷойгоҳи волои забони тоҷикӣ

Дар кафедраи умумидонишгоҳии забони тоҷикӣ ДДОТ ба номи С. Айни конфронси илмиву назариявӣ баргузор гардид. Дар оғоз мудири кафедра, профессор Саидмуроди Ҳочазод дар мавзӯи “Рушди забони тоҷикӣ ва таҳаввули таълими он дар замони истиқлол” маъруза қард. Омилҳои паст будани сифати дониши хаттии донишҷӯён аз фанни забони тоҷикӣ мавриди таҳлил, баррасӣ ва баҳси илмӣ қарор гирифт. “Тоҷикпарастӣ дар осори устод Садриддин Айни” унвон дошт маърузаи номзоди илмҳои филология, дотсент Ризо Хоқироев, ки баъди ироаи он баҳси қурҷушу хурӯҷ вобаста ба ин мавзӯӣ сурат гирифт. Муаллими калони кафедра Дилафрӯз Нейматова мавзӯи “Қалмасозии исм дар осори Лоик Шералӣ”-ро мавриди баҳси илмӣ қарор дод. Тозақорҳои ин шоири ширинқалом дар ҷодаи сохтани вожаҳои нав ва ба ин васила, таровати тоза пайдо намудани осори шоир бо мисолҳо таъкид шуд. Дар гузориши ассистент Ҳанифаи Мухаммадохир бо номи “Вижаҳои резаҳикояҳои Сорбон” масъалаи ғунҷонидани маъниҳои васеи рӯзгори қунунӣ дар қолаби ҳикоя ва салиқаи ҳунарии нависанда дар ин жанри адабӣ матраҳ шуд. Ассистенти кафедра Ҳусрав Зокиров бо қироати пораҳо аз ашъори Аҳмади Суҳайлӣ махсусияти забони осори ӯро тавзеҳ дод.

«Омӯзгор»

► ШЕВАҲОИ ТАЪЛИМ

Сухандонӣ аз луғатомӯзист

Яке аз роҳҳои баланд бардоштани сатҳи саводу донишазҳудкунии хонандагон дар синфҳои ибтидоӣ бештар аз худ кардани луғат ва тафсири калимаҳои мураккаб мебошад. Мусаллам аст, ки луғатдонӣ бештар аз мутолиаи асарҳои бадеӣ бармеояд. Дар зинаи таҳсилоти ибтидоӣ ба хонандагон шеър, суруд, ҷисону тезгӯяк, ҳикояту қиссаҳои хурд, ривоят ва амсоли инҳо барои мутолиа тавсия карда мешавад. Табиист, ки хонандагон ҳангоми мутолиаи асарҳои назмию насрӣ ба калимаҳои мушкилфаҳму ноошно дучор мешаванд. Омӯзгорро лозим меояд, ки ҳангоми ба роҳ мондани дарси нав сараввал луғатҳои матн (ҳикоя, шеър)-ро дар тахтаи синф шарҳ диҳад. Аз таҷрибаи омӯзгории худ ба ҳулосае омадам, ки ба масъалаи луғатомӯзӣ на дар ҳамаи китобҳои дарсӣ диққати зарурӣ дода шудааст. Баъзан вақти баёни мавзӯи нав бо шарҳи луғатҳои маълум дучор омада, ҳайрон мешавӣ, ки калимаҳои мураккаб тафсир нашуда мондаанд. Албатта, дар ин масъала омӯзгор танҳо ба маводи китоби дарсӣ маҳдуд нашуда, бояд аз

сарчашмаю адабиёти иловагӣ истифода кунад, шарҳи калимаҳоро аз луғатномаҳои муътабар дарёфта, ба хонандагон тавзеҳ диҳад. Як омил бештар аз худ кардани луғат ва ғайи гардидаи захираи луғавии хонандагон ҳар чӣ зиёдтар ҳифз намудани шеър аз ҷониби онҳо ба шумор меравад. Луғатдонӣ ба хонанда имкон медиҳад, ки фикрашро озодона, беҳато ва аз ҷиҳати мантиқ устуворона баён кунад. Ҳангоми навиштани иншо (ҳикоя, эссе) аз рӯйи расм хонандагон, ки луғати бисёрро аз худ кардаанд, ба ягон мушкилӣ рӯ ба рӯ намешаванд. Луғатдонӣ ба инкишофи нутқи шифоҳии хонандагон низ мусоидат карда, барои дар ҷорабиниҳои гуногуни мактабӣ сухан рондани онҳо заминаи муфид фароҳам меорад. Дар забони тоҷикӣ, таври маълум, калимаҳо аз ҷиҳати ифодаи маъно ба гурӯҳҳо ҷудо мешаванд: баръакс, вожаҳои шаклашон якхелаю маънояшон гуногун, калимаҳои муқобилмаъно ва сермаъно. Ба гурӯҳи аввал муаллим мисолҳои зиёде оварда, онҳоро хонандагон дар тахтаи синф навишта, сипас, ба дафтарашон мекуҷонанд. Барои намуна метавон чунин калимаҳоро пешниҳод кард:

Ситора-ахтар-наҷм-кавқаб
Насим-бод-сабо-шамол
Кӯршабпарак –хаффош...
Ба гурӯҳи дуюм:
даромад-ба ҷое ворид шудан
даромад-фонда ба даст овардан
шона-асбоб барои ба тартиб овардани мӯйи сар...

Ба сифати калимаҳои муқобилмаъно вожаҳои зиёдеро метавон дар тахтаи синф навишт:

Сафед-сиёҳ
Гарм-сард
Хуб-бад...
Чунонки ишора намудем, калимаҳо вобатасан ба ифодаи фикр ва тобиши услубии худ маъноҳои дигар низ пайдо мекунанд:
Лаби болоии одам-лаби дарё
Сари қафида-сари кӯча-сари роҳ
Шоҳи шикастаи гов-шоҳи дарахт...

Донишони шаклҳои овардашудаи калимаҳо, бешубҳа, дар луғатдону суханшинос гардидани шогирдон таъсири ғайзбахш мерасонад.

Сабоҳат САҒИНОВА,
омӯзгори синфҳои ибтидоии
мактаби №72-и ноҳияи Фирдавӣ

► ЗАБОНИ МОДАРӢ

Барои муошират байни одамон воситаҳои гуногун, аз қабилӣ хат, имову ишора, садоҳои гуногун, рамзҳо... истифода мешаванд, аммо ба таъкиди донишмандон, муҳимтарин воситаи муоширати байниҳамдигарии инсонҳо маҳз забон маҳсуб меёбад. Забон тавассути воситаю ибораю ифодаю ҷумлаҳо афкори одамонро, ҳадафу мақсадҳои онҳоро ба тарзи

забони модарӣ шавқовару муассир ва рангину хотирмон бошад ва пеш аз ҳама, тавачҷуҳо меҳру муҳаббати хонандагонро ба забони модарӣ тақвият бахшад. Шогирдони мо аз нахустдари таҳсилашон бояд хуб фаҳманду дарк намоянд, ки забондонӣ аз умдатарин фазилатҳои инсонист ва хуб омӯхтану доништанӣ ҳар забоне маҳз ба шарофати дар сатҳи зарурӣ омӯхтани

ва монанди инҳо воситаҳои дерину собитшудаеянд, ки муҳаббати хонандагонро нисбат ба забони модарӣ тақвият мебахшанд.

Таҷриба бозгӯи он аст, ки дар дарсҳои забони модарӣ ба хонандагон ироа доштани маълумоти ҷолиб ва аҷиб оид ба махсусиятҳои забонҳои олам ва ҷанбаҳои тавачҷубарангезии он ӯ забон ба афзудани майлу рағбати онҳо ба забаномӯзӣ мусоидат менамояд. Инак, ҷанде аз ин гуна маълумот.

Дар дунё наздик ба 6500 забон мавҷуд аст. Бо беш аз 2000 забони олам камтар аз 1000 нафар сухан мегӯянд.

Дар Созмони Милали Муттаҳид шаш забон ба сифати забони расмӣ пазируфта шудааст: англисӣ, фаронсавӣ, арабӣ, хитой, русӣ ва испанӣ.

Калимаи модар дар аксар забонҳои ҷаҳон бо ҳарфи «М» оғоз меёбад.

Дар аксари алифбоҳои дунё қадимтарин ҳарф «О» эътироф шудааст.

Дар забони эскимосҳо вожаи «барф» дорои 20 муродиф (синоним) мебошад...

Зулфияҳон ОЙМАТОВА,
омӯзгори синфҳои ибтидоӣ

► СИНФҲОИ ИБТИДОӢ

Омӯзиши забони русӣ дар муассисаҳои таълимӣ аз синфҳои поёнӣ оғоз шуда, заминаҳои доништану аз худ кардани қоидаҳои хондану навиштани калимаҳо, тартиб додани ҷумлаҳо ва ба ин васила, тақаллуму муошират бо ин забон маҳз дар ҳамаи зинаи таҳсилот гузошта мешавад. Ба хонандагон синфҳои поёнӣ омӯзондани тарзи талаффузи вожаҳо, дурусту бегалат навиштан (имло) ва риояи пунктуат-

афсона ба доништану аз бар кардани луғатҳои нав мусоидат мекунад. Аз ҷумла, дар дарсҳои забони русӣ афсонаи «Саргузашти Бураино» омӯзонда мешавад. Дар катори ин афсона, ба хонандагон таълим додани афсонаҳои «Кӯлохсӯрхак», «Гурбаи мӯзапӯш», «Гург ва ҳафт бузича» ва афсонаҳои халқии тоҷикӣ (интиҳобан) аҳамияти калон дошта, шавқу муҳаббати шогирдонро ба омӯзиши забони русӣ ва мутолиаи асарҳои бадеии

Забони ғаниву тавоно

сия муҳим буда, омӯзгорон бояд ба ҷанбаи амалии машғулиятҳо тавачҷуҳо зарурӣ зоҳир намоёнд. Маълум аст, ки забони русӣ дар радиои забонҳои хориҷӣ (англисӣ, олмонӣ, франсавӣ...) махсусиятҳои грамматикӣ хурдо доро мебошад. Дар забони русӣ категорияи ҷинсият, падеж, шахс ва шумора ва амсоли инҳо мавҷуд аст. Омӯзиши забони русӣ, бешак, аз донишони қоидаҳои зикршуда вобастагӣ зиҳ дорад. Аз ҷумла, хонанда ҳангоми талаффузи калимаҳо бояд бандҳои охири онҳоро (окончание)-ро хуб донанд. Барои ин, вай аз категорияи ҷинсият (ҷинси занона, мардона ва миёна) бояд оғоҳии қомил дошта бошад. Донишони ин омил барои хонандагон синфҳои 1-4 ҳеле муҳим буда, онҳо маҳз ба туфайли амиқу ҳамаҷониба дарку фаҳм ва аз худ кардани талаффузи калимаҳо дар се ҷинс бо ин забон озоду бегалат гап зада метавонанд. Ҳангоми гузаронидани машғулиятҳо дар синфҳои поёнӣ хондану нақли матн ба зудтар аз худ кардани забони русӣ мусоидат мекунад. Ба ҳусус, омӯзонидани афсонаҳои содаи шавқовар, шеърҳои қӯдакона, тезгӯяку ҷисноҳу дар синфҳои мақрур ба мақсад мувофиқ буда, шавқу рағбати хонандагонро ба ин забон афзун менамояд. Воқеан, таълими

адибони рус зиёд мегардонад. Яке аз роҳҳои дигари аз худ кардани забони русӣ, ба хонандагон омӯзондани матнҳо тавассути муқолама (диалог)-ҳо мебошад. Дар синфҳои поёнӣ омӯзишу аз худ кардани забони русӣ ба василаи ба ҳичоҳо ҷудо кардани калимаҳо ва талаффузи дурусти бандҳои охири вожаҳо (окончание) бехтару судмандтар мебошад. Дар китобҳои дарсӣ (аз ҷумла, дар синфи ҷорум) чунин машқҳо ҷой дода шудааст, ки ба рушди зехнии хонанда тақон мебахшад. Супориши машқ чунин аст:

Калимаҳоро дар ду сугун (гурӯҳ) нависед. Дар гурӯҳи якум калимаҳоеро ҷой диҳед, ки теъдоди ҳарфи овозҳо дар онҳо баробар бошад. Дар гурӯҳи дуюм калимаҳоеро сабт намоед, ки микдори ҳарфҳо дар онҳо аз микдори овозҳо зиёд бошад.

Дар китобҳои «Забони русӣ» (ба ҳусус, дар синфҳои 1-4 ва 5-9) чунин машқҳои дидактикӣ аз ҷиҳати методӣ назариявӣ судманду аҳамиятнок ва ба синну соли хонандагон мувофиқ ҳеле зиёд вомеҳӯранд, ки аз заҳмати муаллифони китоби зикршуда (ба ҳусус, муаллима Т. Гусейнова) шаҳодат медиҳад.

Гулбаҳор ОЛИМОВА,
омӯзгори литсейи
иктисодии «Ҳило»

► ҶАЪОЛИЯТ

Омӯзгор ва сарвари кӯшо

Дар байни муассисаҳои таълимии ноҳияи Ҷайзобод мактаби №59, ки роҳбарии онро ҷавонмарди болаёқат Тағойбеғ Алиев ба уҳда дорад, бо сатҳи дониши хуби хонандагон фарқ мекунад. Бинои муассисаи мақрур соли 2011 бунёд гардида, бо шароитҳои созгори замонавӣ, таҷҳизоту асбобҳои аёни таъмин ва дорои синфхонаҳои фанӣ ва озмоишгоҳҳои таълимӣ мебошад. Тағойбеғ Алиев баъди хатми факултаи забон ва адабиёти тоҷики Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни соли 2011 ба ҷаъолияти омӯзгорӣ дар мактаби номбурда шурӯъ кардааст. Бояд гуфт, ки Тағойбеғ Алиев ҳамчун омӯзгори забон ва адабиёти тоҷик машғулиятҳои худро дар сатҳи баланд ва ҷавобгӯ ба талаби замони муосир ба роҳ монда, аз васоити техникӣ ва аёниятҳо ба таври судманд истифода мекунад. Вай ба маълумоти китобҳои дарсӣ қонеъ нашуда, пайваста аз осори илмӣ, сарчашмаю маъхазҳои гуногуни методӣ меомӯзаду вобаста ба мавзӯҳои дарсӣ аз андӯхтаҳои ҳангоми роҳандозии машғулиятҳои истифода мекунад. Омӯзгори мактаб ҷанде пеш дар як дарси қушоди Т. Алиев дар синфи 10 аз фанӣ адабиёт иштирок намуда, ба маҳорату малака ва санъати волои педагогии мавсуф баҳои баланд доданд. Т. Алиев мавзӯи навро, ки «Маълумот дар бораи сабки ҳиндӣ ва намоёндагонии он» маҳсуб меёфт, ҳеле содаву фаҳмо, бо истифода аз мисолҳои мушаххас аз эҷодиёти шоирони сабки мақрур тавзеҳ бахшида, махсусиятҳои сабки ҳиндӣ ва моҳияти ашъори шоирони маъруфро муфассал баён намуд. Шогирдони Тағойбеғ Алиев пурмутолиа буда, бо китобхонаи таълимгоҳ робитаи доимӣ доранд. Ду сол мешавад, ки бо роҳандозии озмуни ҷумҳуриявӣ «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» дар даврҳои мактабӣ ноҳиявӣ ва минтақавӣ ҷаъолона иштирок мекунанд ва соҳиби ҷойҳои намоён мегарданд. Омӯзгори талошманду кӯшо пайваста конфронсу маҳфилҳои адабӣ баргузор менамояд.

Ҳокими САҒАР,
ноҳияи Ҷайзобод

► СОЛГАРД

Рушди саноат – иқтидори давлат

**Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки соли ра-
вон 30-сола мешавад, барои рушду тақомули бавусъати
кишвари маҳбубамон шароити созгор фароҳам овард.
Тахти роҳбарии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пеш-
вои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам
Эмомалӣ Раҳмон диёри хуршедии мо дар як муддати
начандон тӯлонӣ аз минтақаи ҷангзадаю пуриштилоф дар
Осиёи Миёна ба давлати шукуфою пешрав ва орому осу-
да, ба ошёнӣ сулҳу ваҳдат табдил ёфт.**

Дар тамоми соҳаҳои ҳаёти кишвар ободонию бунёдкорӣ авҷ гирифт, мардум ба ҳаёти ошошта оғоз карданд ва нуфузу эътибори байналхалқии Тоҷикистон марҳила ба марҳила боло рафт. Ҳоло дар як қатор мамолики олам сиёсатмадорону пажӯҳишгарон таҷрибаи сулҳофаринию ваҳдатроии тоҷиконро меомӯзанд ва ба ин халқи деринтаъриху тамаддунҳо ҳамду сано меғӯянд.

Дар қатори соҳаҳои дигар дар оғӯши истиқлол соҳаи маориф низ пеш рафт, ислохот пазируфт ва ба комёбиҳои ҷашмгир ноил гашт. Дар саросари ҷумҳурӣ бо суръати баланд мактабҳои нав бунёд ёфтанд бо наватарин таҷҳизоти техникӣ мучаххаз гардиданд. Дар заминаи ифтихори миллию ҳисси волюи хештаншиносӣ ва анъанаву манфиатҳои миллӣ барномаҳои таълимӣ ва китобҳои дарсӣ ҳам дар мактабҳои таҳсилоти умумӣ ва ҳам дар мактабҳои олии таҳрир ва такмили бознигарӣ шуданд. Бо ҳадафи таъмини рушди устувору бомароми соҳаи силсилаи ҳуҷҷатҳои муҳимии давлатӣ, аз ҷумла, Қонун «Дар бораи маориф», Қонун «Дар бораи таҳсилоти олии касбӣ ва таҳсилоти касбии баъд аз муассисаи олии таълимӣ», «Консепсияи миллии маълумоти Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Консепсияи рушди таҳсилоти касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Низомномаи намунавӣ оид ба муассисаи таълимии таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон» ба тасвиб расонида шуданд, ки ба пешрафти ҳаматарафаи қулли муассисаҳои таҳсилотӣ мусоидат карданд. Дар мамлакатаи сохибистиқлол ба тақомули таҳсилоти олии низ тавачҷуҳи фарогир зоҳир карда шуд. Теъдоди мактабҳои олии ҷумҳурии аз сездар адади даврони то истиқлол тадриҷан ба пеш аз ҷил адад расонида шуд. Сохибистиқлолии мамлакат ва талаботи ҳаёту истеҳсолот тақозо намуд, ки барои тамоми соҳаҳо мутахассисони варзида тайёр карда шаванд. Талабот, махсусан, ба кадрҳои баландтаҳассус дар бахшҳои саноату электроэнергетика ва коркарди сарватҳои табиӣ рӯзафзун гашт. Бо дарназардошти ин ҳолат дар кишвар як силсила мактабҳои олии нав таъсис дода шуданд, ки яке аз онҳо Донишқадаи кӯҳию металлургии Тоҷикистон дар шаҳри Бӯстони вилояти Суғд буд, яъне ин мактаби олии зодаву парваридаи Истиқлоли давлатист. Агар дақиқтар бигӯем, донишқадаи мазкур бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тахти №1737, аз 24

апрели соли 2006 таъсис ёфта, 15 сол боз фаъолият дорад.

Дар кишварамон вучуд доштани Донишқадаи кӯҳию металлургӣ ҳамбаста бо воқеият ва табиати диёр аст. Маълум, ки 93 дарсади Ватани моро кӯҳҳо ташкил медиҳанд ва ин кӯҳҳо манбаи сарватҳои табииянд. Рушди истеҳсолот, беҳдошти ҳаёти мардум ва тараққиӣ соҳаи саноат аз коркарди ин сарватҳои табиӣ вобастагии ҷиддӣ дорад.

Ва ин ҳама, дар маҷмӯъ иртиботманданд бо мутахассисони бомаҳорату сохибтахассуси соҳа. Донишқадаи кӯҳию металлургии Тоҷикистон иҷрои ҳамин рисолати барои ҳаёти мамлакат басо муҳимро ба дӯш дорад. Айни замон ин мактаби олии бонуфуз дорои чор факулта – электромеханика, корҳои кӯҳӣ, металлургия ва иқтисодиёт ва ташкили истеҳсолот мебошад ва дар заминаи ин факултаҳо вобаста ба ихтисосҳои зерин мутахассисон омода карда мешаванд: геология ва инкишофи канданиҳои фойданок, коркард ва истифодабарии қонҳои нафту газ, технология ва таҷҳизоти заргарӣ, коркарди канданиҳои фойданок (қорҳои қушоди кӯҳӣ), коркарди қонҳои фойданок (қонҳои зеризаминӣ), коркарди канданиҳои фойданок (тозакунии канданиҳои фойданок), коркарди канданиҳои фойданок (қорҳои пармакунӣ), коркарди канданиҳои фойданок (қорҳои маркшейдерӣ), сохтмони зеризаминӣ ва шахтаҳо, ҳифзи муҳандисии муҳити зист, металлургияи ранга, ҳамлу нақл тавассути автомашинаҳои боркаш, технологияи мошинсозӣ, таҷҳизот ва мошинҳои саноати кӯҳӣ, таъмини қорхонаҳои саноатӣ бо барқ, технологияи химиявии моддаҳои ғайриорганикӣ, мавод ва маҳлулот, иқтисодиёт ва ташкили истеҳсолот, менеҷменти экология ва аудит дар саноат.

Чунонки мебинем, доираи фаъолияти донишқада бавусъат аст ва мутахассисоне омода месозад, ки воқеан ҳам, барои

иқтисодиёту саноати кишварамон хеле муҳиманд. Бо ибтиқори Пешвои муаззами миллат ҳоло дар ҷумҳурӣ ҳадафи ҷаҳоруми стратегӣ – саноатикунонию босуръати мамлакат роҳандозӣ шудааст ва вобаста ба ин, барномаи бавусъати татбиқ таҳия гардидааст. Дар татбиқи ин ҳадаф ва барнома Донишқадаи кӯҳию металлургии Тоҷикистон нақши муҳим меғузорад. Хушбахтона, дар ин донишқада гурӯҳи устодону олимоне гирд омадаанд, ки ҳама лаёқатманду сохибтаҷрибаанд ва фаъолияти густурдаю пурбор доранд. Бо таҷаббуси онҳо илова ба дарсҳои муҳтавомади ҳамарӯза дар донишқада мунтазам ҳамоишҳои илмӣ, маҳфили конференсҳо ва вохӯриву ҷашнвораҳо баргузор карда мешаванд. Устодони таълимгоҳ ба ҷанбаи амалии машғулиятҳоиашон диққати

махсус зоҳир намуда, қорҳои лабораториро дар сатҳи баланд баргузор мекунанд. Мунтазам ба шогирдон таъкид месозанд, ки «Илмат ба амал чу ёр гардад, Қадри ту яке ҳазор гардад». Аҳли донишқада, устодону шогирдон, дар қорҳои ҷамъиятии шаҳру вилоят низ фаъоланд, ҳамчунин, дар таълифоти илмӣ дастурию методӣ озмуну сабақҳои илмӣ адабӣ ва варзишӣ ба комёбиҳо даст ёфтаанд. Ректори ин мактаби олии, номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент Маҳмадалӣ Бахтиёр Набӣ роҳбари қордону болаёқат аст ва ҳамвора бар он мекӯшад, ки шароити қору фаъолияти устодон ва тахсилу фарогати шогирдон дар сатҳи зарурӣ бошад. Бо ин ҳадаф дар заминаи кӯшишу талошҳои ӯ донишқада бо таҷҳизоти техникӣ таълими муосир, бо ашъи таҷрибавӣ (лабораторӣ) ва амволи дигари мусонидгар ба таъмини сатҳи баланди таълиму тарбия мучаххаз гардидааст. Донишқада дорои китобхонаи муҳтавомад, ошхонаю варзишгоҳ мебошад. Худуди таълимгоҳ ҳамеша тозаю озода буда, бо растағулҳо ва дарахтони сарсабз ороста шудааст...

Донишқадаи кӯҳию металлургии Тоҷикистон дар шаҳри Бӯстон имрӯз дар қатори мактабҳои олии муваффақи кишвар ҷойгоҳи назаррас дорад ва минбаъд фаъолиятро боз ҳам тақвият хоҳад бахшид.

Абдуҳафиз АБДУҚОДИРОВ,
устоди Донишқадаи кӯҳию
металлургии Тоҷикистон,
номзади илми таърих

► СИМО

Чанде пеш яке аз дӯстонам ду китобчаи зеборо бо суратҳои ранга ва матни ҷолиб ба ман дод. Аз аввал то охир онҳоро варакгардон кардаму ба дунёи зебои кӯдакӣ афтодам.

Муаллифи ин китобҳо омӯзгори асил Ситорамоҳ Имомёрбекова аст. Номбурда солҳои зиёде дар соҳаи маориф фаъолият дорад. Ман муддате дар мактаби миёнаи №69-и ноҳияи Роштқалъа (ҳоло муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №26) ба ҳайси омӯзгор фаъолият карда будам. Он вақтҳо Ситорамоҳ Имомёрбекова низ дар ин муассисаи ҷун омӯзгори сохибқасбу сохибтаҷриба ба ҳайси

фарзандон меҳрубон буди серталаб. Низомӣ, ки буданд, қонунҳои соҳаи низомиро дар оила ҳам ҷорӣ мекарданд, – меғӯяд Ситорамоҳ Имомёрбекова.

Модари муаллима Лидия Михайловна Имомёрбекова, «Аълоҷии маорифи Тоҷикистон» ва дорандаи ҷандин мукофоти давлатӣ, низ омӯзгор буданд. Меҳри ин касби мушкилу шарафманд аз модараш ба Ситорамоҳ гузаштааст.

– Падарам меҳост, ки ман духтур шавам, вале модарам зид буд. Ӯ омӯзгориро аз дигар касбҳо болотару авлотар донист. Дар санҷиши дафтари синфӣ шогирдонаш гоҳо аз ман ёрӣ меҳост. Илмомӯзии мо-

Омӯзгорбонуе аз Роштқалъа

ҷонишини директор ифои вазифа менамуд. Ӯ пайваста дар омӯзиш буди бо иштирок дар қорҳои тақмили ихтисос дар Тоҷикистон ва берун аз он малакаву маҳорати касбияшро сайқал мебуд. Дар шумори тренерони бомаҳорати филиали Донишқадаи ҷумҳуриявии тақмили ихтисос ва бозомӯзии қормандони соҳаи маориф дар Вилояти Мухтори Қӯҳистони Бадахшон қарор дошт, нозуқиҳои ин касбро на фақат ба ҳамқорони худ, балки ба дигар омӯзгорони мактабҳои вилоят меомӯзонанд. Муаллима маслиҳатгару роҳнамои беминнати омӯзгорони ҷавон буда, нисбат ба худ ва шогирдонаш ҷиддио серталаб аст.

Қаҳрамони қиссаи мо дар оилаи низомӣ ҷашм ба олами ҳаётӣ кушодааст.

– Падарамон дар муносибат ба

фарзандонашро низ тахти назорати қатъӣ гирифта буд. Меҳост ҷигарбандонаш босаводу бомаърифат, сохибилму донишманд бошанд, – ба ёд меорад муаллима.

Ба эҷодиёти Ситорамоҳ Имомёрбекова метавон баҳои баланд дод. Барои кӯдакони хурдсол навиштаҳои хубе дорад. Бахусус, ду китоби муаллима – «Рушди салоҳиятҳои одитарини математикӣ» ва «Қам қунед ва зам қунед» бо завқи ҳосса таълиф шудаанд.

Ситора Имомёрбекова бонуст, заҳматқарину эҷодкор, омӯзгору мураббӣи беҳамто. Бо меҳнати шабонарӯзӣ софдилонани хеш дар байни ҳамкасбон сохиби эътибору эҳтиром аст.

Ҷ.ҚОЗИБЕКОВ,
«Омӯзгор»

Эътибор надорад

Шаҳодатномаи гумшудаи АБ №247621, ки онро соли 1994 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №31-и ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе ба Сулейманов Денис Юрьевич додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи АБ №450825, ки онро соли 1972 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №195-и ноҳияи Рӯдакӣ (ҳоло муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №104-и ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе) ба Мамажонов Азамжон Муллажонович додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи Т-АТУ №0151765, ки онро соли 2015 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №35 ба номи Юсуфбеков Рустамбеки ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе ба Мавлудаи Тағозода додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи Т-ШТА №0662757, ки онро соли 2011 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №29-и ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе ба Талбонов Юнус Лабайкович додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи ТШТА №044160, ки онро соли 1984 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №65-и ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе ба Исоева Гулсара Исмоикуловна додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи №044719, ки онро соли 1984 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №29-и ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе ба Раҳматуллоев Мирзо додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи Т-ШТУ №0909891 дар бораи

хатми синфи 9, ки онро соли 2013 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №39-и ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе ба Шарипов Сиёвӯш Аҳмадович додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи Б-№149086 дар бораи хатми синфи 9, ки онро соли 1980 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №23-и ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе ба Джалилова Матлуба Джалиловна додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи А №024311, ки онро соли 1990 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №58-и ноҳияи Рӯдакӣ (ҳоло муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №123-и ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе) ба Ғаниева Раҳимахон Усмоиновна додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи АБ №096842, ки онро соли 1995 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №58-и ноҳияи Рӯдакӣ (ҳоло муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №123-и ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе) ба Асомидинов Маъруф Усмоинович додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи Т-ШТА №0443158 дар бораи хатми синфи 9, ки онро соли 2010 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №58-и ноҳияи Рӯдакӣ (ҳоло муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №123-и ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе) ба Гулова Гулнигор Шодибековна додааст, эътибор надорад.

Номаи қамолӣ гумшудаи А №243646, ки онро соли 1994 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №38-и ноҳияи Шугнон ба Суриева Холиса Қоршанбиевна додааст, эътибор надорад.

► БА ОЗМУНИ «УЛУҒЗОДА ВАҒОДОРИ ВАТАН БУД»

Ба зоҳир гарчи аз хизмат ҷудоям...

Чанде пеш тариқи телевизиони «Синамо» аёдати Нависандаи халқии Тоҷикистон Сотим Улуғзодаро аз ҷониби Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар шаҳри Масква нишон доданд, ки басо ҷолиб буд.

Баъди тамошои ин лаҳза навиштаҳои Нависандаи халқии Тоҷикистон Саттор Турсун ба хотирам омад: «То ҷое мо медонем, пас аз кулфатҳои чун балон қазо ногаҳон ба сараш омада, аз аҳволи Сотим Улуғзода камобеш дар бадали сӣ сол ягон сарвари воломакоми ҷумҳурӣ хабар нагирифта буд... Маҳз ба супориши Президент масъулони сафоратхонаи Тоҷикистон дар Маскав аз аҳволи нависанда муттасил хабар мегирифтанд».

Зиндагӣ ва осори ин нависандаи мумтоз ва филмноганигори бемисл аз бисёр ҷиҳат сабакомӯз буда, барои тарбияи солими насли наврас кумаки беандоза мерасонад, зеро гоҳҳои ватандӯстию меҳанпарастӣ меҳвари асосии асарҳои устод Улуғзодаро ташкил медиҳанд. Устод ҳар вачаб хоки Ватанро дӯст медошт ва бо ёди Ватан мезист.

Нависандаи халқии Тоҷикистон Абдулҳамид Самад дар мақолаи хеш бо номи «Шермарди каламрави сухан» чунин мегӯяд: «Дар Маскав шарафи зиёрати устод насибам гашт. Ў рӯи курсие кӯдаквор нишастааст. Пайкари пӯсту устухонаш бо кампале печонида шуда ва ба пурсу пос бетафовут менигарад, балки қудрати чашм кушодан ҳам надорад.

- Дар Варзик будам, устод! Бо Мутеулло Начмуддинов! – мегӯям бо овози баланду ларзон.

Устод чун номи зодгоҳро шунид, сар бардошт ва ба лабаш табассум давид, кӯшид, чизе бигӯяд, аммо натавонист... Дар Душанбе Наврӯз асту авҷи баҳор. Ҳама ба Шумо дуруду салом фиристоданд. Устод, пиру барно интизори баргаштанистон.

Хуб... Ташаккур, бехолона овоз мебарорад устод ва ҷеҳрааш равшантар мешавад.

Ба банда ҳам, ки муҳлиси эҷодиёту нигоҳишоти ин устоди сухан ҳастам, шарафи вохӯрӣ насиб гардидааст, ки ҳеҷ гоҳ фаромӯш нахоҳад шуд.

Соли 1987 дар толори калони ҳукумати ноҳияи Мастҷох вохӯрӣ бо адиби мумтоз Сотим Улуғзода баргузор гардид. Ҳозирин нависандаи маҳбӯбро бо кафкӯбиҳои бардавом пешвоз гирифтанд.

Устод дар суханронии хеш бо тавзеҳи масъалаҳои гуногуни таъриху адабиёт диққати дӯстдорони осори худро ҷалб намуд. Барои сомеон аз ҳама бештар муаммоҳои таърихи халқи тоҷик, мушкilotи зиндагии ҳуди нависанда баъди солҳои шастуми асри гузашта, нақшаҳои минбаъдаи эҷодии ӯ мароқангез буд.

Дар минбар устод ба чанд саволи иштирокчиёни вохӯрӣ бо далелу бурҳонҳои саҳеҳ посух дод. Ба суоли «ҷаро шумо ба навиштани асарҳои таърихӣ бештар даст мезанед?» чунин ҷавоб гардонд: - Аз С.Андреев сипосгузорам, ки солҳои дар дорулмуаллимин таҳсил карданам бароям омӯзиши васеи таърихро вазифа фармуда буд. Дар воқеъ устоди ман яке аз

тоҷикишиносони маъруф маҳсуб меёбад. Аз дигар ҷиҳат, имрӯз вақти он расидааст, ки мо кӣ будани гузаштагонамонро ба наслҳои имрӯзу ояндаи хеш бишиносонем, беҳуда нагуфтаанд: «Мурочиат ба таърих мурочиат ба имрӯзу фардои миллат аст.»

Ба саволи Шумо ҷаро дар бораи Фирдавсӣ роман менависед, ки хамин сол ба номи «Абулқосим Фирдавсӣ» очерки илмӣ – бадеии адабиётшинос Аҳмад Абдуллоев тариқи нашриёти «Адиб» аз ҷоп баромад?» устод баъди каме андеша, бо ишораи ангуштон бо оҳанги таъкид чунин посух дод: - Барои он менависам, ки Фирдавсӣ Фирдавсӣ, вай таҳкурсии назми мост. Қуллаи тамаддуни мост, «Шоҳнома»-и ӯ муҳимтарин манбаъ барои паҷуҳиш ва шинохти фарҳанги бостонии мост, ҳамзамон ва ҳамсанги Рӯдакӣ.

Устод ба пурсиши «дар солҳои таъкиби Ҳукумати Шӯравӣ чӣ шугле доштед?» Нависанда бо тааммули ба худ хос шеъреро, ки ифодакунандаи ҳолати рӯзгори зиндагии эшонро дар он солҳо буд, қироат намуд, ки байти матлааш чунин буд:

Ба зоҳир гарчи аз хизмат ҷудоям,

Ба дил пайваста ҷамроҳи шумоям.

Ман ҳама вақт бо шумоён будаму ҳастам!

Дар ин мулоқот бисёр муҳлисонро ҳаводорони осори устод барои хотира аз эшон соядаст гирифтанд. Камина ҳам китоби «Пирӣ ҳақимони Машиқзамин»-ро барои соядаст пешниҳод намудам.

Устод аз ман ному насаб пурсид. Посух додам, ки Содиқов Ҳасан. Устод айнакро аз ҷашмонашон гирифта, ба ман суломе гуфтанд: - Номат ба пуррагӣ Муллоҳасан

аст ё Мирзоҳасан?

Гуфтам: - Якумаш.

Боз пурсиданд:

- Чӣ шугл дорӣ?

- Омӯзгор, - посух додам.

- Чӣ хуб, номат ба касбат то андозае мувофиқ аст. Муаллим бояд мулло бошад, яъне имлоро хуб донанду беҳато нависад, - гуён дар китоб бароям соядаст навиштанд ва таъкид намуданд: - Муллоҳасан, ҷаҳд кунед, ки мулло бошед...

Аз ин вохӯрии хотирмон бароям китоб ва расми дастаҷамъона бо нависандаи маҳбӯб ба ёдгор мондааст.

Ҳ. СОДИҚОВ,
омӯзгори мактаби №24,
ноҳияи Мастҷох,
Аълоҷии маорифи
Ҷумҳурии Тоҷикистон

► ҲИКОЯ

(Охираш, Аввалаш дар шумораи гузашта)

Офтоб майли гуруб карда, хирмани абрҳоро оташ мезад. Чанд муддат пас, пешу қафо як-як азҳои даста вориди ҳавлӣ гардиданд. Аз кучо пайдо шуданд? Магар аз Осмон фаромаданд? Тақрибан 50-60 нафар ҷамъ шуданд. Зуд саф кашиданд, бе ҳеҷ амру фармон. «Ҳазрат» дастҳо дар пушт ин сӯ – он сӯ қадам зада, гоҳе сар бардошта ба дасташ менигарист.

-Ку, маълими азиз, бингар, мешиносишон? - бо оҳанги киноямезу ғазаболуд пурсид «Ҳазрат» ва илова кард:

-Як-як нишон деҳ, ба сахн барорамшон.

-Ин тавр нашудааст, -рад кард муаллим.

-Чӣ тавр мешудааст?

-Шумо амр кунед, онҳо худашон мебароянд аз саф.

-Хайр.

Гуруҳе иборат аз 10-12 нафар аз байни саф ҳамчунон пешу қафо ба сахн баромаданд. Оне, ки муаллими азоб дода буд, мекӯшид.

-Абдулҷон, боз мардумам додӣ?-ситезид «Ҳазрат». - Аз боло сари ин мардак, ки муаллим будааст, тир паррондӣ?

Натарсидӣ?

-Ўро дар сари дудӣ доштем, - аз замин сар набардошт, - посух дод «ришдароз». - Амри моро гӯш накард.

-Чӣ дудидаст? -нигоҳи суол дӯхт ба ӯ «Ҳазрат» - Охир, вай муаллим аст, наҳд, дудӣ кунад?

-Алафи колхоза пушт карда гурехтани буд.

-О, лаънатӣ, аз дасти мардум дар ин ҷанг дар дашту саҳро на гандум монду на ҷав, ту бошӣ, барои як дарзаи алаф... Муаллима азоб додӣ, таҳқир кардӣ.

«Ҷазо»

«Ҳазрат» ишора кард то «ришдароз» наздаш ҳозир шавад. Сипас, ба «сарбоз»-и миёнақад, ки як бари рӯяш захи миёнақад, беҳигӯшӣ чизе гуфт. Як он пас «заҳмдошта» халтаи асбобу анҷомро бардошта омад.

-Муаллима дасташа буриданӣ шудӣ?-асбобу абзорро, ки аз дукордаю болга, дирафш ва меху чанд лавозими дигар иборат буд, аз халта баровард «Ҳазрат» ва хандид. Баланд хандид.

-Ҳозир «ҷарроҳият» мекунем.

-Ку, забоната берун барор.

Мебурем ба дур мепартоем.

Ранг дар рӯяш намонд «ришдароз»-ро. Муаллим башафт давид ҷониби ҷарду ва аз «Ҳазрат» хоҳиш кард:

-Накунед ин корро.

-Хуб, набошад, ҷашмонашро бо дукорда кофта мегирем. Чӣ гуфти, муаллим?

Вай дукорда дар даст ба ришдароз наздик шуда, хост ба «амалиёт» шурӯъ кунад.

-Лозим не, ин бераҳмиро накунед - гуфт муаллим ва аз дасти «Ҳазрат» кашид.

-Хуб, ин не-вай не, пояшро мебурем, -корди калонро аз ғилоф кашид «Ҳазрат». - Ба қадри пою дасту чашм расад, бангии Худозада. Ё не?

Муаллим дубора ба байн дармад. Кордро аз дасти «Ҳазрат» гирифтани шуд.

-Хайр, ба фикри ту, мо бо ин Абдулҷони «беспредел» чӣ кор кунем?-фишшос зада ғазаб кард «Ҳазрат». - Тори сар кунемаш? Не, не. Ман медонам шеваи кори ҳуда ва парвонасон даври «ришдароз» қадам зада, ба боди масҳара кашид уро.

-Мепаронемаш, тамом-вассалом. Хас кам - ҷаҳон пок.

Бо амри «Ҳазрат» Абдулҷонеро, ки муддатҳо қабл аз ин сараш ҷу Фиръавн ба осмон мерасиду бутали болон сари муаллимиро ҳадаф қарор дода, сӯяш тирҳои фаровон партоб мекард, дастҳо ба пушт бастанд. Ба девор росташ монданд. «Ҳазрат» оташи ҳашм дар оинаи ҷашмонаш афрухта гардида, «Калашников»-ро аз дасти сарбозе ҷанг зада гирифт ва тақрибан 10-15 метр дуртар рафта, «ришдароз»-ро ба нишон овард. Ҳалқачаро зер кардан ҳамон будо садон даҳшатангезу баланд гардидани тир ҳамон. Чангу губор осмонро фаро гирифт. Тирҳо аз болои сари «ришдароз» парвозкунон гузашта, девору нигасаи биноро сӯроҳ карданд. Пораҳое аз гили девор рӯйи замин афтаидау Замину Осмон чаппа-роста шуд. Тадричан фазо рӯшан гашт ва ҳама бо таҳайюро даҳони боз ба Абдулҷон нигаристанд. Магар мурдаву ба замин парӯ афтадааст? На, вай даст ба гӯшҳо бурда, ҳамчунон рост меистод ва ҷашмонаш тоси хун гардида буданд. Танҳо... манзараи музхику асафборе зуд ба чашм бармехӯрд.

Аз тарс «ришдароз» шими сабзи танашро тар карда, шошааш аз пойи шим берун захида, рӯйи хок ҷӯй кашида буд...

Бомдод хабари аҷибу ғарибе дар деҳаҳои гирду атроф пахн гардид.

«Ҳазрат» ба «ришдароз»-и Абдулҷон як гектар замини обӣ тухфа кардаю духтари шонздаҳсолаеро ба никоҳи ӯ даровардааст.

Шодӣ РАҶАБЗОД

► ҶУРҶИ СУБҲИ ДОНОЙ

Падару модарон ҳанӯз аз ово-ни хурдӣ бояд ба мутолиаи фарзандон диққати ҷиддӣ диҳанд. Китобхон кардани фарзандон аз вазифаҳои нахустини волидайн ба шумор меравад. Да гузашта ниёго-ни мо ҳангоми дар ғаҳвора хобон-дани кӯдак зерин болини ӯ китоб мегузоштанд, то ки аз хурдӣ меҳри китобхонӣ дар қалби ӯ лона гузо-рад.

Агар кӯдакро аз хурдӣ бо китоб қарин гардонем, вай онро мисли

шудани дасти наврасон онҳоро бояд роҳнамоӣ кард. Хуб мешуд, ки падару модарон дар хона ҷевони китобмонӣ ташкил намуда, онро бо китобҳои бачагона пур на-моянд.

Ҳангоми хонандагонро ба сай-ри китобхонаи мактаб ворид гар-донидан диққаташонро ба рафҳои бо китобҳои зебои бо расмҳо оро-додашуда бояд ҷалб намуд. Онҳо, бешубҳа, баъд аз ин ба шавку завқи зиёд машғули мутолиаи китоб

Ҷароғи раҳнамо

бозичаҳои худ ба даст гирифта, бозӣ мекунад, суратҳои рангаро тамошо карда, ба вачд меояд. Ҳар гуна бозича ба зудӣ ба дилаш ме-занад, вале китобҳои рангаву су-ратдор ҳамеша диққати ӯро ба худ ҷалб мекунанду онҳоро гаштаву баргашта ба даст мегирад. Ин, ал-батта, сабаб дорад. Равношиносон муайян кардаанд, ки дар кӯдак се навиъ истеъдод азалист: сурудхонӣ, расмкашӣ ва рақсу бозӣ. Ҳар се истеъдод бе китоб рушд нахоҳад кард. Барои сурудан китоб даркор, зеро шеър аз китоб интиҳоб мегар-дад, барои расмкашӣ низ қаламу қоғаз зарур, ниҳоят, кӯдакони бо ки-тоб ҳам бозӣ карда, онро варақ ме-гардонанд. Дар чунин ҳолат меҳри онҳо нисбат ба китоб пайдо шуда, минбаъд он меафзояд.

Айни замон дар ҷумҳурии навиҳои зиёди воситаҳои омӯзиш-қаламу қоғаз, китобу дафтарҳои мувофиқ ба синну соли бачаҳо, албомҳои суратдор ва ғайра фаро-вон аст. Волидайнро зарур аст, ки навиъи дилхоҳи чунин воситаҳои таълимиро харида, тарзи корбарии онҳоро ба фарзандон омӯзанд. Су-ханони таҳсиномез гуфтан ба фар-зандон онҳоро ба хондану навиш-тан рӯхбаланд мегардонад. То рост

мегарданд. Озмуни ҷумҳуриявии «Ҷуруғи субҳи доноӣ китоб аст» беҳтарин иқдом аст, барои китоб-хон кардани наврасону ҷавонон ва кулли мардуми кишварамон. Акнун шогирдон китобҳои дилхоҳашонро аз мағозаву китобхонаҳои мактаб ҷустуҷӯ карда, мутолиа мекунанд. Воқеан ҳам, китоб моро донишман-ду ҳушманд, боақлу босавод мегар-донад. Аз ин рӯ, бояд ба он кӯшиш намоем, ки фарзандону шогирдо-намон ҳамеша ҷамроҳашон китоб дошта бошанду ба он унс бигиранд.

Бузургу шинохта ва тавонманд он халқест, ки таъриху гузаштааш бо китоб пайваст аст, зеро китоб таърихро ба мо бозгӯ мекунад. Бу-зургони олам китобро «ҷавшани ҷон», «ҷароғи раҳнамо», «аниси кунҷи танҳой» ва «ғуруғи субҳи доноӣ» номидаанд. Аз ин рӯ, мо - омӯзгоронро зарур аст, ки хонан-дагонро ба мутолиаи китоб ҳарчӣ бештар ҷалб намоем. Сатҳу сифати таълимиро баланд бардошта, ҷиҳати сухандону сухангӯ шудани насли наврас тадбирҳои ҷиддӣ ва судман-дро ба роҳ монем.

Зухро БАБАЕВА,
омӯзгори синфҳои ибтидоии
мактаби рақами 78,
ноҳияи Фирдавсӣ

СҮТВОРӢ

Имомалӣ НУРАЛИЕВ

22 апрели соли 2021 дили инсонии наҷиб, омӯзгори собикадор, рӯзноманигор ва адаби муваффақ Нуралӣ Имомалӣ аз задан бозмонд. Имомалӣ Нуралӣ 12-уми майи соли 1943 дар деҳаи Саксанохури (ҳоло Кухандиёр), Ҷамоати деҳоти «Ватан»-и ноҳияи бостонии Фархор, дар оилаи омӯзгор (иштирокдори ҶБВ) Муродов Нуралӣ ба дунё омадааст. Маълумоти 7-соларо дар деҳаи худ гирифта, баъдан мактаби миёнаи №2-и ба номи С. Айниро дар маркази ноҳия хатм кардааст.

И. Нуралӣ соли 1962 ба факултаи филологияи тоҷики Институти педагогии ба номи Шевченкои шаҳри Душанбе (ҳоло Донишгоҳи давлатии омӯзгори Тоҷикистон ба номи С. Айни) дохил шуда, соли 1967 онро бомуваффақият хатм кардааст.

Баъди адои хизмати ҳарбӣ дар мактабҳои таҳсилоти миёнаи умумии рақами 17 ва 2-и ноҳияи Фархор аз ҷангонӣ забон ва адабиёти тоҷик дарс гуфтааст. Солҳои зиёд роҳбарии иттиҳодияи методии муаллимони забон ва адабиёти тоҷики ноҳияро ба дӯш дошт. Дар саҳифаҳои маҷаллаи «Мактаби Советӣ» (ҳоло «Маърифати омӯзгор») ва рӯномаи «Маориф ва маданият» (ҳоло ҳафтаномаи «Омӯзгор»), ҳамчунин, дар рӯномаҳои ноҳиявӣ, вилоятӣ ва ҷумҳуриявӣ маҷмӯи хабарҳо, мақолаҳои илмӣ, методӣ, ҳикояҳо ва очеркҳои мунтазам чоп мешуданд.

Солҳои 1997-2001 дар рӯномаи ноҳиявӣ «Гулистон» ба ҳайси ҷонишини муҳаррир ва котиби масъул кор карда, минбаъд фаъолиятро то рӯзи ба нафақа баромадан дар нашрияи ХХДТ

- «Минбари халқ» идома бахшидааст.

Ӯ муаллифи китобҳои «Тақдири муаллим» (2002), «Дили бузурги муаллим» (2003), асари таҳассуси «Заҳматҳои 70-сола» (2003), маҷмӯи ҳикояҳои «Дар каламрави парӣ» (2004), маҷмӯи шеърҳои дoston ба манзумаи бачагонаи «Боги Рустам» (2004), маҷмӯи «Печу тоби зиндагӣ» (2006), маҷмӯи ҳикояҳои «Суруди Людмила» (2009), «Маҳбуби ҳама» (2013), «Панди омӯзгор» (2013), «Зиндагӣ ва ишқ» (2018) мебошад.

Имомалӣ Нуралӣ аз давраи ҷавонӣ, ҳамчунин, бо радио ва телевизиони ҷумҳурий ҳамкориҳои пайваста дошт ва муаллифи як қатор барномаҳои радиоӣ ва телевизионӣ буд. Аз ҷумла, радиоочерки «Анвар-ота» (1980) ва очерки телевизионӣ оид ба ҳаёт ва фаъолияти иштирокдори Ҷанги Бузурги Ватанӣ, фидои соҳаи маориф Одина Гадой (1980) аз ҷониби шунавандагону тамошобинон баҳои баланд гирифтаанд.

Хотираи неки ин марди шарафманду пуркор ҳамеша дар дили аҳли маориф ва илму адаб боқӣ хоҳад монд.

КОНФЕРЕНС

Терроризм маҳкум мешавад

Бо ибтикори Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон дар якҷоягӣ бо Донишгоҳи давлатии Дангара мизи мудавварӣ муштарак тахти унвони «Таъсири манфии хизбу созмонҳои террористиву экстремистӣ ба суботи ҷомеа» ба таври онлайн доир гардид. Дар кори мизи мудаввар як гурӯҳ устодону омӯзгорон ва муҳаққиқону донишҷӯёни ҳар ду донишгоҳи фаъолона ширкат варзиданд. Ректори ДДХБСТ, профессор Муъмин Шарифзода зикр намуд, ки имрӯзҳо хатари хизбу ҳаракатҳои террористиву экстремистӣ дар ҷомеа бениҳоят калон буда, таъсири манфии онҳо ба рушди соҳаҳои хоҷагии халқи на танҳо як мамлакат, балки кулли минтақа ва ҷаҳон расида истодааст.

Нуъмон РАҶАБЗОДА,
«Омӯзгор»

Кормандони ҳафтаномаи «Омӯзгор», маҷаллаҳои «Маърифати омӯзгор» ва «Маорифи Тоҷикистон» ба сармуҳаррири нашрияи «Омӯзгор» Ноилшоҳ Нуралӣзода бинобар даргузашти падараш – омӯзгори собикадор ва рӯзноманигори варзида Имомалӣ НУРАЛИЕВ изҳори ҳамдардӣ ва таслият мекунанд.

Аҳли калами нашрияи «Омӯзгор» ба директори ҶДММ «Тоҷикматбуот» Мазамшо Асламшоев бинобар даргузашти БАРОДАРАШ ҳамдардӣ баён мекунанд.

ЭЪЛОН

Донишқадаи сайёҳӣ, соҳибкорӣ ва хизмат

барои ишғоли вазифаҳои ҳоли дар кафедраҳои донишқада барои соли таҳлили 2021-2022 озмун эълон мекунад

Кафедраи фаъолияти бонкӣ:

-омӯзгори калон – 1 ҷой
-ассистент – 2 ҷой

Кафедраи молия ва андозбандӣ:

-омӯзгори калон -1 ҷой
-ассистент – 1 ҷой

Кафедраи назарияи иқтисодӣ ва фаъолияти соҳибкорӣ:

-дотсент -2 ҷой, номзади илм
-омӯзгори калон – 2 ҷой
-ассистент -4 ҷой

Кафедраи иқтисодиёти ҷаҳон:

-дотсент – 1 ҷой, номзади илм
-ассистент – 2 ҷой

Кафедраи риёзиёт ва низомии

иттилоотӣ дар иқтисодиёт:

-профессор – 1 ҷой, доктори илм
-дотсент -3 ҷой, номзади илм
-омӯзгори калон – 4 ҷой
-ассистент – 4 ҷой

Кафедраи забонҳои тоҷикӣ ва русӣ:

-дотсент – 4 ҷой, номзади илм

-омӯзгори калон – 4 ҷой
-ассистент – 7 ҷой

Кафедраи фаъолияти гумрукӣ ва ҳуқуқ:

-дотсент – 1 ҷой, номзади илм
-омӯзгори калон – 1 ҷой
-ассистент - 4 ҷой

Кафедраи забонҳои хориҷӣ:

-дотсент – 2 ҷой, номзади илм
-омӯзгори калон – 6 ҷой;
-ассистент -11 ҷой

Кафедраи менеҷмент:

-дотсент – 1 ҷой, номзади илм
-ассистент 2-ҷой

Кафедраи бизнеси сайёҳӣ, рекреатсия ва меҳмондорӣ:

-дотсент -3 ҷой, номзади илм
-омӯзгори калон – 1 ҷой
-ассистент-3 ҷой

Кафедраи баҳисобирии муҳосибӣ, таҳлил ва аудит:

-дотсент - 4 ҷой, номзади илм

-омӯзгори калон - 4 ҷой
-ассистент -7 ҷой

Кафедраи идоракунии давлатӣ ва маҳаллӣ:

-устоди калон - 4 ҷой
-ассистент- 4 ҷой

Кафедраи тарбияи ҷисмонӣ ва ҳифзи муҳити зист:

-омӯзгори калон аз фанни экология – 1 ҷой
-ассистент аз фанни тарбияи ҷисмонӣ -2 ҷой

Кафедраи ҷомеашиносӣ:

-дотсент -3 ҷой, номзади илм
-омӯзгори калон -3 ҷой
-ассистент -5 ҷой

Ҳуҷҷатҳо то як моҳ пас аз нашр гардидаи эълон қабул карда мешаванд.

Нишонӣ: ш.Душанбе, хiebони Борбад - 48/5, телефонҳои барои тамос: 234-88-02, 934-11-96-42

Институти масъалаҳои об, гидроэнергетика ва экологияи АМИТ

барои ишғоли вазифаи ҳолии муовини директор оид ба илм ва таълим озмун эълон менамояд

Вазифаҳо:

• таҳия ва амалӣ намудани сиёсати илм ва таълим дар институт;
• ба роҳ мондани ҳамкорӣ бо муассисаҳои илмӣ ҷумҳурий;

• назорат ва пешбурди корҳои илмӣ ва таълимии институт;

• ба роҳ мондани иҷрои таҳқиқотҳои бунёдӣ ва амалӣ гардонидани онҳо;

• Таҳияи нақшаи дурнамои корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ, тайёр кардани ҳуҷҷату санадҳои нақшавӣ, молиявӣ ва қарордодӣ ва ҳамчунин, зерин назорат қарор додани таҳияи асосҳои техникӣ-иқтисодии зарурӣ;

• ташкили дигар корҳои вобаста ба инкишофи илм ва таълим дар институт.

Талабот ба номзадҳо:

• маълумоти олиии техникӣ, инҷунин, дар соҳаи химия, математика, физика ва география;

• дорандаи дараҷаи илмӣ номзад ё доктори илмҳои техникӣ, физика ва математика, химия, география, геология ва минералогия;

• донишҷӯи асосӣ ва хусусиятҳои сиёсати илм дар Ҷумҳурии Тоҷикистон;

• салоҳияти касбӣ, таҷрибаи корӣ дар соҳаҳои

илм;

• малакаи хуби муошират ва маҳорати баланди ибрази андеша ва нутқи бурро ба таври шиғоҳӣ ва хаттӣ;

• қобилиятҳои хуби ташкилотчиӣ, масъулиятнокӣ ва саъю кӯшиши худомӯзӣ;

• донишу малакаи хуби истифода аз компютер;

• донишҷӯи забонҳои тоҷикӣ ва русӣ дар сатҳи олӣ; донишҷӯи забони англисӣ бартарӣ дорад.

Ҳуҷҷатҳо то санаи 10/05/2021с. қабул карда мешаванд.

Пурсишнома (резюме)-ро ба суроғаи электронии info@imoge.tj ва orif2000@mail.ru бо нишон додани номгуи «Муовини директор оид ба илм ва таълим» ирсол намоед.

Эзоҳ: барои мусоҳиба танҳо номзадҳои давлатӣ мешаванд, ки ба талаботи зикршуда ҷавобгӯ мебошанд.

Суроға барон тамос ва гирифтани маълумоти иловагӣ: Институти масъалаҳои об, гидроэнергетика ва экологияи АМИТ.

ш. Душанбе, к. Айни, 14 а, тел: 222 23 64

Шахси масъул: котиби илмӣ Институт
А.Аҳмадов, тел.: 93 583 95 35

Муассисаи таълимии ғайридавлатии
Донишқадаи тиббӣ-иқтисодии Тоҷикистон

барои ишғоли вазифаи ҳолии мудири кафедраи стоматология дар соли 2021 озмун эълон менамояд

Талабот барои ишғоли вазифа:

Ба вазифаи мудири кафедра дорандаи дараҷаи илмӣ доктор ё номзади илм, доктори фалсафа (Phd), доктор аз рӯи ихтисос қабул карда мешавад.

Шахсони хоҳишманд ба номи ректори донишқада ариза супорида, ҳуҷҷатҳои зеринро замина менамоянд:

-варақаи шахсии баҳисобирии кадрҳо;

-нусхаи ҳуҷҷатҳо оид ба маълумоти оӣ, тақмили ихтисос, дараҷаи илмӣ, унвони илмӣ, дараҷаи таҳассусӣ;

-таълинома аз ҷойи кори охири;

-рӯйхати корҳои илмӣ нашргардида ва ихтироот;

-ҳисобот оид ба корҳои таълимӣ, илмӣ, таъботӣ (дар ҳолати аз нав интихобшавӣ ба муҳлати тақрорӣ).

Нишонии донишқада: ш.Душанбе, кӯчаи Клара Сеткина 2. Телефон барои тамос: 985-56-92-22

Литсей барои хонандагони болаёқати
равияи иқтисодӣ дар шаҳри Душанбе

барои қабули хонандагон ба синфҳои 5-ум дар соли таҳлили 2021-2022 озмун эълон мекунад

Дар литсей омӯзиш бо се забон (тоҷикӣ, русӣ, англисӣ) сурат мегирад.

Фанҳои дақиқ ва гурӯҳи фанҳои иқтисодӣ бо забони англисӣ омӯзонида мешаванд.

Таълимгоҳ бо омӯзгорони ҷаҳонӣ, синфхонаҳои замонавӣ, шабакаи фаъоли интернет, хобгоҳ ва варзишгоҳи мучаххаз таъмин мебошад. Хонандагон бо маҳфилҳои фанӣ фаро гирифта мешаванд ва бо се вақт ҳуроки гарм таъминанд. Фаъолияти онҳо ҳамеша зерин назорат ва роҳбарии мураббӣҳои ғамхору болаёқат аст. Хонандагони литсей мунтазам дар озмунҳои ҷумҳуриявӣ ҷаҳонӣ ширкат меварзанд. Нишонӣ: ш.Душанбе, кӯчаи Фирдавсӣ, 41 (наздикии бозори «Саховат»). Тел.: (+99237) 231-99-00, 231-84-25.

Бақайдгирӣ хоҳишмандон аз 01.04.2021 то 23.05.2021 аз соати 08:00 то 16:00 идома меёбад (рӯзҳои шанбе – то соати 13:00, якшанбе-истироҳат).

Озмун барои қабул ба литсей рӯзи 23.05.2021 баргузор мешавад.

Сафробахши ғаҳон омӯзгор аст.

ОМӮЗГОР

Муассис: Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон

Почтаи электронӣ: omuzgor@inbox.ru

Сомонаи ҳафтанома: www.omuzgor-gazeta.tj

Сармуҳаррир
Ноилшоҳ НУРАЛИЗОДА

Ҳайати М.ИМОМЗОДА, А.РАҲМОНЗОДА, Н.САИД, М. САЛОМИЁН, Л. НАЗИРӢ, Д. ҚОДИРЗОДА,
таҳрир: Н. СОБИРЗОДА, Ф.РАҲИМӢ, А.МУРОДӢ (ҷонишини сармуҳаррир), Н.ОХУНЗОДА (котиби масъул)

Суроға: 734025, ш.Душанбе, х. Айни - 126, Телефонҳои қабулгоҳ – 225-81-55, ҷонишини сармуҳаррир – 225-81-58, котибот – 225-81-57, муҳосибот – 225-81-61

«Омӯзгор» тахти рақами 0018/рз, аз 13.07.2015 дар Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон аз нав номнавис шуда, тахти рақами 0110005977 дар Кумитаи андозаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайди давлатӣ гирифта шудааст. Нашрия ба хотири ҷандандешӣ маводе низ ба таъби мерасонад, ки идораи ҳафтанома метавонад бо муаллифон ҳамфикр набояд ва барои онҳо масъулият ба уҳда нагирад.

Ҳафтанома дар матбааи нашриёти комплекси «Шарқи озод» ба таъби расид. | Индекси обуна – 68850 | Адади нашр: 41298 нуса | Тарроҳ: С. Ниязов | Ҳуруфчинон: М. Диловарова ва Д. Забиров

Навиштаҳо ва суратҳои ба идораи ҳафтанома воридгашта баргардонда намешаванд. Идораи ҳафтанома навиштаҳо дар ҳаҷми на бештар аз 4 саҳифаи компютери андозаи 14 (фосилаи 1,5) – и ҳарфи Times New Roman Tj, қабул менамояд.